

ΤΕΥΧΟΣ 23

ΙΟΥΝΙΟΣ 87

Τιμή τευχούς £1.00

- η καταστροφή του φυσικου περιβαλλοντος
- κυπριακη χλωριδα και πανιδα
- η ρυπανση των νερων
- καταναλωση και περιβαλλον
- το αυτοκινητο σαν πηγη ρυπανσης
- οδοιπορικο στον ακαμα

εκδήλωση για το περιβάλλον στο «ρήγα φεραίο»

Ο Πολιτικός Σύλλογος «ΡΗΓΑΣ ΦΕΡΑΙΟΣ», με την ευκαιρία του Ευρωπαϊκού Έτους Περιβάλλοντος και ιδιαίτερα της Παγκόσμιας Μέρας για το Περιβάλλον, οργανώνει την Τετάρτη 3 Ιουνίου 1987, ώρα 8 μ.μ. στο οίκημά του εκδήλωση-συζήτηση για το Περιβάλλον.

Στην εκδήλωση αυτή και στην προσπάθεια να καλυφτεί σφαιρικά το θέμα σε σχέση με το Κυπριακό χώρο καλέστηκαν να κάνουν σύντομες (δεκάλεπτες) εισηγήσεις εκπρόσωποι

- του Συνδέσμου Προστασίας Κυπριακού Περιβάλλοντος
- της Υπηρεσίας Προστασίας Φυσικού Περιβάλλοντος του Υπουργείου Γεωργίας και Φυσικών Πόρων.
- του Τμήματος Εργασίας του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων.
- του Συνδέσμου Πολεοδόμων Κύπρου και
- της Παγκύπριας Ένωσης Επιστημόνων Χημικών

και θα ακολουθήσει συζήτηση.

Στο χώρο της εκδήλωσης θα υπάρχει έκθεση γελοιογραφίας και αφίσας για το περιβάλλον.■

“JUNIOR SCHOOL” Αγγλικό σχολείο

Διδάσκουν στο “Junior School” δέκα περίπου δάσκαλοι στους οποίους έχει παραχωρηθεί από το αρμόδιο υπουργείο άδεια εργασίας. Χωρίς οι άνθρωποι αυτοί να είναι Κύπριοι υπήκοοι, και απολαμβάνοντας ιδιαίτερα προνόμια που επίσημα τους δίδονται, στερούν το στοιχεώδες δικαίωμα σε κάποιους από τους 900 άνεργους Κυπρίους επιστήμονες να εργαστούν στην πατρίδα τους.

Ένα εξαιρετικό παράδειγμα της νοοτροπίας που έχει αναπτυχθεί από το Διοικητικό Συμβούλιο και τους εκάστοτε διευθυντές είναι και αυτό που αφορά την ανάγκη της κάλυψης τεσσάρων κενών διδασκαλικών θέσεων. Δημοσιεύτηκε στον Κυπριακό Τύπο «αγγελία» που λακωνικά ανακοίνωντες την ανάγκη πλήρωσης για τον Σεπτέμβριο των κενών αυτών θέσεων. Όπως «ακριβώς» προνοεί ο νόμος. Οι αιτήσεις όλων απορρίφθηκαν, χωρίς η διεύθυνση και το Διοικητικό Συμβούλιο ασκώντας κάποια διακριτική διαδικασία, να τηρήσουν ορισμένα προσχήματα. Καμιά από τις απορρίψεις δεν ενισχύθηκε εστω και από μια προσωπική συνέντευξη, αλλά και προφανώς ούτε και από σοβαρή μελέτη των προσόντων, των επιστημονικών ικανοτήτων της εκπαιδευτικής πείρας και υπηρεσίας, — στοιχεία που αποτελούσαν τις αιτήσεις

πολλών «Κυπρίων υπηκόων». — Απροκάλυπτα, αντιθέτως — σαν αποτέλεσμα της έρμης εκείνης της αποικιοκρατικής φλόγας, που συναντά κανείς και σ' άλλες εστίες της Κυπριακής Δημοκρατίας — δημοσιεύεται στα “Educational Times” μια διαφορετική αγγελία, πλέον ακριβής και κατατοπιστική. Την ίδια περίοδο ο διευθυντής ο οποίος ήδη έχει σταλεί στην πρωτεύουσα της «Μεγάλης Βρεττανίας», μετά από πρωσωπικές συνεντεύξεις, προσλαμβάνει προ τημερών εις Λονδίνο τέσσερεις υπηκόους Αγγλούς, καλύπτοντας έτσι τις ανάγκες του “Junior School” δια υλικού όχι αυτόχθονου αλλά ξένου. Για την ακριβεία αγγλικού. Θα αποτελούσε παράλειψη η μή αναφορά εις το αμφιβόλον της «εκπαιδευτικής εμβέλειας». Μια σημείωσις που αφορά αρκετούς, από τους ήδη τελούντας υπηρεσίαν, εις το εν λόγω σχολείον και που συγκαταλέγονται εις την ομάδα των ξενόφερτων «βρεττανών δασκάλων».

Τα στοιχεία που συνιστούν ενδείξεις πολιτικής χροιάς εις τα ως άνω δρώμενα, όχι δύσκολα θα μπορούσαν να ενισχυθούν και από άλλες αναφορές που προκύπτουν από τα αποτελέσματα και τη λειτουργία της αγγλικής πολιτείας του “Junior School”.

ΚΑΤΑΧΩΡΗΣΕΙΣ

ΚΑΦΕ-ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΟ Η ΠΙΑΤΣΑ

νότια της πρασινής γραμμής στην πλατεία της λαϊκής γειτονιάς έρβισουμε

• Όλα τα ειδή σαραράς φαντάτα του φουρνού σαλατές φρουταδιόφορων ειδών και ολα τα ποτά Τιμές πραγματικής λαϊκής γειτονιάς

*Kloves
Δημόκουρτος
τηλ 4532-8
τραγούδια:
γλαυκόνια - καρύδια*

ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ ΚΑΡΚΩΤΗΣ

Στο Θεοδοσιουδί (διπλά στο παλιό δημαρχείο) τηλ 465329 465085

- Ανοιγόμεις στις 4.00 το πρωι και κλείνουμε στις 17.00 μ.μ.
- Σερβίρουμε όλων των ειδών σούπες και προγεύματα από το πρωι και όλα τα είδη κυπριακών φαγητών στη διάρκεια της ημέρας.
- Τραπεζάκια έξω στην πλατειούλλα.

Αγγειοπλαστείο Αγγειοπωλείο

Γ. Κοντού στη Λαϊκή γειτονιά, τηλ 456977.

- Το πρώτο γραφείο μεταφορών της Λευκωσίας με την αναλογή πείρα, γρήγορη έξυπνη πρέπτηση τίσαι ζαμηλές τιμές

ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ

Μ + Γ Περικλέους Πειραιώς - 19 τηλ. 475996-7

Μεταφέρω, κουβαλώ ότι θέλετε που μιτσίν ως μιάλο. Άφε σβήσε.

• Φκιερώνων τίσαι βόθρους.

ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΟ ΜΑΤΘΑΙΟΣ

δίπλα από τη Φανερωμένη και τη Τζαμούδα

ΓΙΑΝΝΗΣ ΛΕΟΝΤΙΑΔΗΣ

Λήδρας 52-54 Τηλ. 450762

- Ταπέλλες και τέντες κάθε είδους.
- Μεταξοτυπία σπέσιαλ.
- Το γοργόν και χάριν έχει και όποιος βιάζεται σκοντάφτει.

Γαβέρνα Αξιοθέα

Ιδίος Αξιοθέας - 9 τηλ. 430787 Αγίος Καστοριάς.

• Περάστε τη δραδιά σας στο κλασικό παραδοσιακό δρομάκο με τα γεράνια.

Μαζί με τ' όμορφο και δροσερό ηπάρχει και η αντιστοιχη κουζίνα τοιότητας.

• Επισής Σουβλάκια σιεφταλιά ττέκι αγούει με δέκα (10) σελινία τη πίττα.

Για τις μπετονένιες πόλεις των παραλίων, αφθονούν τα αρνητικά σχόλια. Η Πάφος αποτελούσε εξαίρεση. Οχι πια. Ο κρίνος της άμμου εξαφανίστηκε κι απ' αυτήν.

Οι πιο πολλοί νομίζουν ότι πρόκειται «μόνο» για ζήτημα αισθητικής. Μερικοί κυνικοί, που συνήθως επαγγέλλονται τους developers, θεωρούν τις πόλεις αυτές αριστουργήματα. Οι ίδιοι αντιμετωπίζουν κάθε αίτημα των περιβαλλοντιστών με μετριοπάθεια; «Γιατί είσαστε εξτρεμιστές. Γιατί θέλετε την προστασία ΟΛΟΚΛΗΡΟΥ του Ακάμα; Γιατί θέλετε να μην αγγίξουμε ΚΑΘΟΛΟΥ την αλυκή της Λάρνακας. Αφήστε κάτι και για μας, τους κάλυμενους». Οι άθλιοι ζητούν να ξεκοκαλίσουν τα τελευταία απομεινάρια του νησιού. Η κυβέρνηση τους ακολουθεί κατά πόδας, παίζοντας το ψεύτικο παιγνίδι της μέσης λύσης στο υπόλοιπο της προηγούμενης αφαιρεσης.

Η χερσόνησος του Ακάμα διατηρήθηκε ως ένα βαθύδιο διότι... ο αγγλικός στρατός κατοχής προκαλεί μικρότερες ζημιές από τον Αττίλα της τουριστικής βιομηχανίας. Η κυροφούμενη Δήλωση Πολιτικής που θα συνοδεύει τον πολεοδομικό νόμο προτίθεται, σύμφωνα με πληροφορίες μας, να μοιράσει τον Ακάμα σε τρεις ζώνες μη συνεχόμενες: μια που θα προστατευθεί, μια που θα δοθεί για έντονη τουριστική ανάπτυξη και μια που θα δοθεί στον ήπιο τουρισμό. Η περιβαλλοντική πολιτική της κυβέρνησης συνιστάται στο να ικανοποιεί όλα τα... γούστα αλλά δεν ασχολείται με την προστασία των περιβαλλοντος.

Η αλυκή της Λάρνακας είναι μολυσμένη, από το μόλυβδο της βενζίνης των αεροπλάνων, (και το αλάτι της φυσικά). Η αλυκή Ακρωτηρίου κινδυνεύει. Αιτία, το νέο φράγμα του Κούρρη που θα προσφέρει νερό στον τουρισμό των κοκκινοχωριών, θα το αφαιρέι όμως από την περιοχή του. Η περιοχή της Πέτρας του Ρωμηού θα γεμίσει σύντομα με μπάγκαλους και ξενοδοχεία. Αυτό που καθυστερεί την έναρξη εργασιών στην περιοχή δεν είναι κανένας περιβαλλοντικός ενδοιασμός. Απλά το τεράστιο μέγεθος του σχεδίου, φοβίζει τους ιδιους τις επιχειρηματίες.

Μπροστά σ' όλες αυτές τις εξελίξεις, το περιβαλλοντικό κίνημα παρουσιάζεται δισταχτικό και ασυντόνιστο. Φαίνεται όμως ότι δεν υπάρχουν περιθώρια αναμονής.

diavro, 30 Ιουνίου

Τα παιδιά του ήγουν αγοριών το παραδύριο της γατούσας.

3η Ιουνίου — Τετάρτη

8.30 μ.μ. — Βραδινά χορού και μουσικής με την γυναικεία χορευτρία Μαρέδεe Duprēs του Dance Umbrella του Λονδρίνου και του Κομμάτι John-Marc Gowans με πρωνύδα, ιστορίες, χοροκατ το κομμάτι “I Owe You the Earth” σε χορογραφία της Αριάνας Οικονόμου στο θέατρο της Σχολής Φάκον. Εισιτήρια θα πωλούνται στη British Council, στο Bridge House και σε όλα τα καταστήματα της Λαϊκής Τράπεζας (£3.00 ποτό).

4η Ιουνίου — Πέμπτη

α) 5.00

συνεδριο: Θρησκεια-κοινωνία

συνδιοργανωνουν: εντος των τεχνών
ιερά μονή κυκκου
Intercollege

6-7 ΙΟΥΝΙΟΥ στη μονή αρχαγγελου

Tο «Εντός» είναι συνδιοργανωτής, μαζί με το Intercollege και το Κέντρο Μελετών Ιεράς Μονής Κύκκου (ΚΕΙΜΚ), συνεδριού με τίτλο «Θρησκεια και Κοινωνία». Το συνέδριο θα γίνει στη Μονή Αρχαγγέλου, όπου στεγάζεται το ΚΜΙΜΚ, στη Λευκωσία, το Σαββατοκύριακο 6/7 Ιουνίου, 1987... Με ποια λογική όμως να ανοίξουμε ένα τέτοιο διάλογο στην Κύπρο σήμερα. Δεν είναι η θρησκεία ένα φαινόμενο ξεπερασμένο, μια ιδεολογική αντίληψη της ζωής αναχρονιστική και αντιδραστική; Πρέπει να ομολογήσουμε ότι οι γνώμες μέσα στη συνταχτική του «Εντός» ήταν συγκρουόμενες. Τελικά επεκράτησε η άποψη ότι ο διάλογος αξίζει να γίνει και οι διαφωνύντες ας συνεχίσουν το «κονταροκύττημα» σε πλατύτερη βάση, στη διάρκεια του σεμιναρίου.

Χαιρόμαστε να πούμε ότι εξασφαλίσαμε τη συμμετοχή στο συνέδριο των πιο κάτω Ελλαδίτων ομιλητών, πολλοί από τους οποίους έχουν πάγξει επιτοποιακό ρόλο στον αντίστοιχο διάλογο που άρχισε και συνεχίζεται, στην Ελλάδα:

* Κωστής Μοσκώφ (διετέλεσε δ/ντής του Κέντρου Μαρξιστικών Ερευνών Θεσσαλίας) είναι γνωστός για τα βιβλία του «Η διαμόρφωση της εθνικής και κοινωνίκης συνείδησης στην Ελλάδα», Δοκίμια 1,2,3 κ.α. Δημοσιογραφεί στα Νέα και την Πρωτη.

* Κώστας Ζουράρης (καθηγητής κοινωνιολογίας στο Πανεπιστήμιο Παρίσι VIII, συγγραφέας, αρθρογράφος και δοκιμιογράφος σε διάφορα ελληνικά και γαλλικά έντυπα).

* Χρήστος Γιανναράς (καθηγητής στην Πάντειο, συγγραφέας δεκάδων βιβλίων για την Ορθοδοξία, την Φιλοσοφία, κ.α. και γνωστός στους Κυπρίους από διάφορες διαλέξεις του εδώ).

* Γιώργος Μουστάκης (κοινωνιολόγος-θεολόγος, καθηγητής στο Αμερικανικό Κολλέγιο Ελλάδας και Euro-centre).

* Χαιρόμαστε ιδιαίτερα για το γεγονός ότι στο συνέδριο συμμετέχει επίσης, από μέρους του Περιοδικού «ANTI» ο Άκης Κοσώνας.

Από πλευράς κυπρίων ομιλητών συμμετέχουν οι:

— Λεωνίδας Παντελίδης (καθηγητής ανθρωπιστικών επιστημών στο Intercollege).

— Νίκος Περιστάνης (καθηγητής κοινωνικών επιστημών στο Intercollege και ATI).

— Χάρης Αναστασίου (καθηγητής κοινωνικών και ανθρωπιστικών επιστημών στην Αμερικανική Ακαδημία Λάρνακας και ATI).

— Κυριάκος Μαρκίδης (καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Maire Αμερικής), συγγραφέας του "Rise and Fall of the Cyprus Republic" και του "Magus of Strovolos".

Τα θέματα του σεμινάριου θα χωρίζονται σε τρεις ενότητες. Η πρώτη ενότητα με θέμα «Θρησκεία-Κοινωνία» θα περιλαμβάνει εισηγήσεις για την σχέση θρησκείας και κοινωνίας στην Κύπρο, την κοινωνική παρέμβαση της εκκλησίας, κ.α. Στην δεύτερη ενότητα με τίτλο «Θρησκεία-Κοινωνικά Κίνηματα-Διαλόγος», θα γίνουν εισηγήσεις γύρω από τον διάλογο Μαρξιστών και Ορθοδόξων στην Ελλάδα, και για το φαινόμενο της νεο-ορθοδοξίας. Στο τρίτο και τελευταίο μέρος «Κοινωνική και Θρησκευτική Συνείδηση και Σύγχρονη Σκέψη» η σκοπία ανάλυσης θα είναι περισσότερο φιλοσοφική-αναλυτική.

Για περισσότερες πληροφορίες και το αναλυτικό πρόγραμμα του σεμιναρίου μπορείτε να απευθυνθείτε στο «Εντός» και στο Intercollege. Για εκείνους που δεν έχουν πεισθεί καθόλου για την σοβαρότητα της προσπάθειας μας (!) — τους ζητούμε να

ενώσουν τις φωνές αντίθεσης τους στο σεμινάριο. Στο μεταξύ, και για να δώσουμε μια γεύση του ειδούς της συζήτησης στην οποία σας προσκαλούμε, δημοσιεύουμε ένα μικρό κείμενο του Κωστή Μοσκώφ, με θέμα τον σχολιασμό του αντίστοιχου διαλόγου στην Ελλάδα.

η ανίχνευση της παραδομένης μας ιδεολογίας

Eνάμισυ αιώνα μετά την οικοδόμηση ως εξαρτήματος της Δύσης του νεοελληνικού κράτους μας, γίνεται επιτελώς επίκεντρο της αναζήτησης —στα πραγματικά των πανεπιστημίων μας, στα στέκια της διανόησης, στον τύπο — η συντριμένη από τη διείσδυση της εξάρτησης, η αποδιοργανώμένη από την κυριαρχία του υπεριαλισμού, πολιτιστική μας ταυτότητα. Και αυτό σαν μία επιστημονική διερεύνηση, σαν μια ανίχνευση με μέθοδο διαλεκτική και υλιστική, της παραδομένης ιδεολογίας μας, στη συμπύκνωση της — στα δόγματα της θεολογίας ή στα σχήματα της πιο καθημερινής μας ζωής...

Να καταδυθούμε με μέθοδο λοιπόν και τόλμη ως τα μάχια του συλλογικού μας γίγνεσθαι —όπως αυτό διαμορφώνεται μέσα από τους νόμους κίνησης της ύλης και τις εκπλήξεις της ιστορίας — η αποκρυπτογράφηση των σχημάτων και των συμβόλων του παραδομένου λόγου μας πρέπει να έχει στόχο της την ανάκτηση της εθνικής πολιτιστικής μας ταυτότητας μέσα από τους όρους που προσφέρουν για την υπέρβαση της εξάρτησης ή και του συντρητικού κόσμου μας.

Ο διάλογος αυτός, σε όλα πλάτη της γης επίτευγμα ήδη και εργαλείο της επαναστατικής Πράξης, συναντά ωστόσο στον τόπο μας —δίπλα στο ενθουσιαστικό ενδιαφέρον των πολλών — και την αμήχανη ή πεισματικά αρνητική στάση μεγάλου μέρους του προοδευτικού αλλά — για τους αντίθετους λόγους — και του συντρητικού κόσμου μας.

Βέβαια η εξάρτηση έχει διεισδύσει βαθιά, η πάλη για την κατάργησή της προκαλεί έτσι τη φυσική, οργανική αντιδραση σενός αλλοτριωμένου στα δυτικά ιδεολογικά σχήματα συντρητικού, φιλελεύθερου ή και μαρξιζόντος χώρου. Αντίδραση που

στη διαλεκτική τού πριν ήταν του τώρα, του εθνικού με το διεθνές...

Διαλεκτική που θα αποβλέπει έτσι όχι στην αναβίωση παρωχημένων σχημάτων, αλλά στον παραπέρα ανθρωπισμό της ύλης, στην κυριαρχία του ανθρώπου πάνω στην απρόσωπη διαλεκτική της ύλης. Διαλεκτική που θα αποβλέπει έτσι στην πραγμάτωση του οράματος και του καημού του ανθρώπου για την απελευθερώση του από τα δεσμά της ταξικής κοινωνίας και της φύσης, διαλεκτική που θα αποβλέπει μέσα από τους τρόπους κίνησης της ύλης στην αναδόμηση της ζωής με τους καημούς και τα όνειρα του ανθρώπου σπίκεντρο.

Ο διάλογος μια πρωθημένης διαλεκτικής σκέψης με τη σκέψη της χριστιανικής Ορθοδοξίας, την παραδομένη ιδεολογία —τον εκφραστή αυτό των δρωμέων του λαού μας μέσα από την κυριαρχη για δυσ χιλιάδες χρόνια γλώσσα της θεολογίας — ο διάλογος αυτός, ίδιαστερα ζωντανός σήμερα, είναι διάλογος πονηρός, διάλογος προσθλυτισμού, ή διάλογος γνωριμίας;

Είναι διάλογος που αποσκοπεί να αφομοιώσει τον Άλλο ή διάλογος που αποσκοπεί στη διάλυση μιας εκατέρωθεν καχυποψίας. Διάλογος που δε ζητά από τα μέρη του να απαρνηθούν το ίδιαστερα ιστορικό πρόσωπό τους αλλά ζητά να γνωρίσουν τους όρους και τα όρια που τα συγκροτούν, διάλογος που ζητά να βρεθούν οι δυνατότητες μιας συμπαράταξης στη μάχη για τον εντοπισμό της διείσδυσης της εξάρτησης και την κατάλυση έτσι της εξάρτησης — της εξάρτησης που συντρίβει την οικονομική πολιτική και πολιτιστική υπόσταση μας;

Ο διάλογος αυτός, σε όλα πλάτη της γης επίτευγμα ήδη και εργαλείο της επαναστατικής Πράξης, συναντά ωστόσο στον τόπο μας —δίπλα στο ενθουσιαστικό ενδιαφέρον των πολλών — και την αμήχανη ή πεισματικά αρνητική στάση μεγάλου μέρους του προοδευτικού αλλά — για τους αντίθετους λόγους — και του συντρητικού κόσμου μας.

Δείχνει πόσο η αφομοίωση στην ιδεολογία της συλλογικής μας Μητρόπολης Δύσης είναι προχωρημένη, αντίδραση που δείχνει πόσο η εξάρτηση έχει εξαρθρώσει την κοινωνία μας μετουσιώνοντάς τη σε ένα σύστημα μεταπρατικό. Αυτή η μεταπρα-

Το μηνιαίον περιοδικό της Παλιάς Λευκωσίας.
Διεύθυνση: Μίνως 6B Παλιά Λευκωσία
Τηλ. 431278

περιεχόμενα

- Θρησκεια-κοινωνία: ενα συνεδριο 2
- ο δυσκολος τοκετος του περι πολεοδομιας και οικησεως νομου: κ. αχνιωτης 4
- «δηλωση πολιτικης»: 1 αχλαδι + 1 μηλο = ενα αγγουρι: κ. αχνιωτης 5
- καταστροφη του φυσικου περιβαλλοντος: δρ. ανδρεας δημητριου 6
- ο τουρισμος εκτος ελεγχου 8
- οικολογικη γεωργια: θέμα επιβιωσης: δρ. μαρια αντωνιου 14
- το αυτοκινητο σαν πηγη ρυπανσης της ατμοσφαιρας με μολυβδο: αντωνης αντωνιου-λειτουργος περιβαλλοντος 17
- καταναλωση και περιβαλλον: το προβλημα των υλικων συσκευασιας κυριακος τσιμιλης 21
- η κυπριακη χλωριδα και πανιδα το μελλον ειναι ζοφερο: μυρουλα χατζηχριστοφορου 24
- ρυπανση των νερων και φυσικα λιγα για τις χελωνες: μια συνεντευξη με τον α. δημητροπουλο 27
- οδοιπορικο στον ακαμα: αννα τενεζη 30
- στα μονοπατια της ποιησης

δυσκολος τοκετος του περι πολεοδομιας και οικησεως νομου

Ο περι πολεοδομιας και οικησεως νόμος ψηφίστηκε από τη βουλή το 1972. Είχε την φιλοδοξία (ή υποτίθεται) να οργανώσει το αναπτυξιακό πρόγραμμα της ΝΗΣΟΥ (τότε ολιγότερο διχοτομημένης) και ΠΡΙΝ το «οικονομικό θάυμα» του μεταπολέμου που επικεντρώθηκε στο νότιο μισό του νησιού. Άρα ο νόμος αυτός είναι απηρχαιωμένος ήδη πριν την εφαρμογή του.

Η καθυστέρηση 15 ολόκληρων χρόνων στην εφαρμογή του νόμου και μάλιστα αυτών των συγκεκριμένων χρόνων, που μετάβαλαν συνθήμελα το πρόσωπο της χώρας, αποδειχνεί ότι η άρχουσα τάξη ουδέποτε κατανόησε την αναγκαιότητα ενός στοιχειώδους έστω σχεδιασμού της αναπτυξιακής δραστηριότητας. Ουσιαστικά ο νόμος θεωρήθηκε αντι-αναπτυξιακός και μάλιστα από το σύνολο των πολιτικών κομμάτων από τα οποία κανένα δεν αντιστάθηκε ουσιαστικά τόσα χρόνια τώρα. Είναι ένα ακόμα συγκεκριμένο παράδειγμα της ζημιάς που προκάλεσε η πλήρης επικέντρωση της πολιτικής σκέψης και δράσης στο πολιτικό μας ζήτημα. Τώρα η ελληνοκυπριακή κοινότητα βρίσκεται περικυλωμένη ανάμεσα στους στρατούς κατοχής και το μπετονένιο φράγμα που της φράζει τη θάλασσα. Το οικονομικό θάυμα φυσικά την γεμίζει περηφάνεια.

Τώρα είναι καιρός για σχεδιασμό. Άλλωστε, τυχαία, ο ρυθμός ανάπτυξης πλησιάζει στην πλήρη στασιμότητα. Ασφαλώς είναι προτιμότερο να υπάρξει κάποια νομοθεσία. Ασφαλώς έστω και τώρα κάποιες αντιθέσεις μπορούν να ρυθμιστούν. Όμως πρέπει να οημειωθεί ότι η νέα νομοθεσία (μιλάμε γι' αυτή του 1972) θα επικυρώσει επίσης την άθλια πολεοδομική πορεία του οικονομικού θαύματος. Ο διορθωτικός ρόλος του νόμου θα είναι πολύ περιορισμένος: αλλοιώς ολόκληρα «αναπτυξιακά έργα» θα πρέπει να θεωρηθούν σκουπίδια και να παν για ανακύκλωση.

Ενδειχτικό της όλης προχειρότητας που χαρακτηρίζει την πολεοδομική αντίληψη της κυβέρνησης είναι ο καθορισμός των πολεοδομικών ζωνών ΠΡΙΝ από τον καθορισμό των ρυθμιστικών σχεδίων. Ο εμπειρισμός και η προχειρότητα κυριαρχούν ακόμα και από την σκοπιά της στενής τεχνοκρατικής αντίληψης. Ασφαλώς λείπει οποιαδήποτε προσπάθεια για την αντιμετώπιση του ζητήματος

από πολιτική και κοινωνική άποψη. Σ' αυτό φέρουν ευθύνες και τα συνδικάτα και η αριστερά με τον μακρόχρονο περιορισμό των αιτημάτων τους, στο στενό-οικονομικό πεδίο και τον παραγκωνισμό οποιασδήποτε πάλλης για ανώτερη ποιότητα ζωής.

Ενώ λοιπόν βαδίζαμε αμεριμνού χωρίς τον «περι πολεοδομιας και οικησεως», εν έτι 1987, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης ρίχθηκαν στη μάχη για να αποδειξουν το κατεπίγον της εφαρμογής του νόμου ο οποίος κατετέθει κιόλας στη βουλή για να ενεργοποιηθεί. Πλην όμως το ίδιο ξαφνικά απεσύρθει. Δεν υπήρχαν οι κατάλληλοι τοπικοί μηχανισμοί, δεν υπήρχαν τοπικά σχέδια υπάρχουν σύντομα εκλογές, δηλαδή τον ερχόμενο Φλεβάρη. Φαίνεται ότι θα υπάρχουν πολύ περισσότερο κακοφανισμένοι παρά ευχαριστημένοι.

Είναι κοινό μυστικό ότι πριν την δημιουργία πολεοδομικών ζωνών η οποιεσδήποτε αλλαγής αυτού του είδους, ακόμα και πριν την κατασκευή ενός δρόμου, το

παρασκήνιο οργιάζει. Αυτό που είναι μυστικό για τους πολλούς είναι χρυσοφόρος κότα για τους σπεκουλαδόρους γης. Και οι περιουσίες που δημιουργήθηκαν ως δια μεγίας μέσα σε μερικά χρόνια είναι ονομαστικά γνωστές. (Να κι' ένα πλεονέκτημα της μικρής κοινωνίας).

Γνωστές λοιπόν οι κομπίνες, άγνωστα όμως τα πολεοδομικά σχέδια, στον κόσμο ακόμα και στις περισσότερες μικρές τοπικές αρχές, όπως έδειξε πρόσφατα η συζήτηση για τη θωρακίση της υπαίθρου. Το βιοτικό επιπέδο στην Υπαίθρου και τα Χωριά και ο περιορισμός της αστυφιλίας αποτελούν σημαντικούς παράγοντες για τη χωροταξία της υπαίθρου. Το βιοτικό επιπέδο στην Υπαίθρου και τα Χωριά πρέπει να βελτιωθεί με την προώθηση τέτοιων μέτρων και την ενθάρρυνση τέτοιων αναπτύξεων, ώστε να διατηρηθεί το βέλτιστο επιπέδο πληθυσμού σε αυτή.

Στόχος, επίσης, της Δήλωσης Πολιτικής είναι η προώθηση ανάπτυξης που να βασίζεται στη βέλτιστη εκμετάλλευση των πλουτοπαραγγικών πόρων της Νήσου, στους οποίους περιλαμβάνονται η γη, το νερό και το εργατικό δυναμικό καθώς και η χρήση των πόρων αυτών σε συνδυασμό με τους κεφαλαιουχικούς πόρους, ιδιαίτερα σε σχέση με τις κύριες δραστηριότητες της γεωργίας, της βιομηχανίας και του τουρισμού. Στόχος είναι επίσης η ισορροπημένη ανάπτυξη με βάση τις πλουτοπαραγγικές δυνατότητες και η προσφορά βέλτιστων συνθηκών διαβίωσης πάρων της Νήσου.

Μια ορθή χωροταξίκη πολιτική πρέπει να επιδώκει και τους πιο κάτω γενικούς στόχους στην Υπαίθρου και τα Χωριά:

- Την αρμόδιουσα κατανομή, διαβίωση και απασχόληση του πληθυσμού.
- Τη βέλτιστη και εκμετάλλευση του γεωργικού και κτηνοτροφικού δυναμικού.
- Τη βέλτιστη εκμετάλλευση του τουριστικού δυναμικού.
- Τη βέλτιστη εκμετάλλευση του βιομηχανικού δυναμικού.
- Τη βέλτιστη του οδικού δικτύου και συστήματος μεταφορών.

γενικοι στοχοι

Στόχος της Δήλωσης Πολιτικής είναι να προσφέρει το πλαίσιο με βάση το οποίο θα ρυθμίζεται η ανάπτυξη στις αγροτικές περιοχές πάνω σ' ενιαία βάση».

... «Η δήλωση πολιτικής αποτελεί «ΣΧΕΔΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ», όπως τούτο ορίζεται στον περι πολεοδομιας και χωροταξίας Νόμου του 1972» κλπ.

«Η Δήλωση Πολιτικής προορίζεται να καλύψει την περίοδο 1987-2000» κλπ.

Αυτά είναι αποσπάσματα από τον πρόλογο του προσχεδίου δήλωσης.

Η «δήλωση» αυτή είναι λοιπόν σημαντική. Θα καθορίζει ποια εμφάνιση θα έχει η αγροτική Κύπρος όταν θα μπαίνει στην επόμενη χιλιετηρίδα μετά την γέννηση του Κυρίου Ημών Ιησού Χριστού. Η σημαντική αυτή «δήλωση» συζητείται λοιπόν ανάμεσα στα κυβερνητικά κλιμάκια και θεωρείται απόρρητη. Γιατί; Μήπως για να μην το μάθουν οι ... Τούρκοι;

Οι στόχοι της Δήλωσης Πολιτικής είναι ευγενικοί και τους παραθέτουμε.

- Το σεβασμό των περιβαλλοντικών αναγκών, περιλαμβανομένης και συμπαγούς ανάπτυξης σε αντίθετη προς τη διάσπαρτη και αραιή ανάπτυξη.

- Η διατήρηση της καλής γεωργικής γης και των διευκολύνσεων για την αναψυχή του κοινού.

- Την προστασία, διατήρηση και προβολή του αξιόλογου φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος.

- Τη βέλτιστη εκμετάλλευση των φυσικών πόρων της Νήσου.

ειδικοι στοχοι

Οι ειδικοί στόχοι αποτελούν τη βάση για τη διαμόρφωση της πολιτικής για την ανάπτυξη που ενσωματώνεται στην παρούσα Δήλωση Πολιτικής.

- Την αρμόδιουσα κατανομή, διαβίωση και απασχόληση του πληθυσμού.

- Τη βέλτιστη και εκμετάλλευση του γεωργικού και κτηνοτροφικού δυναμικού.

- Τη βέλτιστη εκμετάλλευση του τουριστικού δυναμικού.

- Τη βέλτιστη του οδικού δικτύου και συστήματος μεταφορών.

- Η ενθάρρυνση της διατήρησης των δημόσιων και ιδιωτικών επενδύσεων βοηθά να επιτυγχάνεται η μέγιστη κοινή αφέλεια.

- Η διασφάλιση κατάλληλης γης για την ανάπτυξη, γενικά, της γεωργικής, κτηνοτροφικής, οικοτεκνικής, τουριστικής, βιομηχανικής και άλλων χρήσεων και η βέλτιστη εκμετάλλευση της.

- Η προστασία του ορυκτού πλούτου και η διασφάλιση της στη συνέχεια σε επωφελή χρήση.

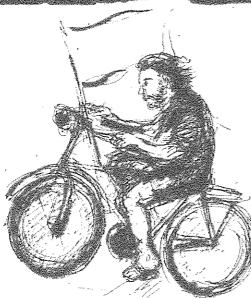
- Η βέλτιστη προστασία της γης και της επαναφορά της στη συνέχεια σε επωφελή χρήση.

και των υπογειών καθώς και του υπεδάφους.

(17) Η ενθάρρυνση της επιτευξης κατάλληλων τύπων ανάπτυξης, μέσα σε επιλεγμένα χωριά.

Η πρώτη εντύπωση είναι ότι η περιγραφή των στόχων είναι λεπτομερής και ακριβής. Η ίδια δήλωση συνοδεύεται με ένα γλωσσάριο των εννοιών για τους σκοπούς της δήλωσης.

- Η διασφάλιση ότι τα Χωριά και η Υπαίθρος προστατεύονται από ακατάλληλους τύπους ανάπτυξης.
- Η διατήρηση οιασδήποτε συγκεκριμένης οικοδομής ή ομάδας οικοδομών ή περιοχής ειδικού κοινωνικού, πολιτιστικού, αρχιτεκτονικού, ιστορικού, οικολογικού ή άλλου ενδιαφέροντος ή χαρακτήρα ή φυσικής καλλονής.
- Η ανάκτηση εγκατελειμμένης γης και η επαναφορά της στη συνέχεια σε επωφελή χρήση.
- Η βέλτιστη προστασία της γης και της επαναφορά της στη συνέχεια σε επωφελή χρήση.
- Η διατήρηση της γεωργικής γης και των διευκολύνσεων αναψυχής οι οποίες είναι ακ

καταστροφή

TOU

φυσικού

περιβάλλοντος

Δρ. Ανδρέας Δημητρίου
Πρόεδρος Συνδέσμου Αρχαιολόγων

ΑΝΑΨΥΧΗ ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΥ η για γεωργικούς ή δασοπονικούς σκοπούς, νοούμενου ότι... (και καθορίζεται ότι η ανάπτυξη θα πρέπει να συνάδει με το περιβάλλον, να μη βλάπτει την δημόσια υγεία κ.λ.π.). Αυτό το «εκτός σε εξαιρετικές περιπτώσεις» είναι χαραχτηριστικό της κυβερνητικής πολιτικής. Αυτή ακριβώς τη στιγμή στο Ζύγι κτίζεται ένα ξενοδοχείο σε χαλίκιτη γη, που παραχωρήθηκε από το Υπουργικό Συμβούλιο σε πρόσφυγα ξενοδόχο (τον καύμένο), με συντελεστή δόμησης 40% σε μια περιοχή όπου ο συντελεστής δόμησης είναι 10%. Φυσικά το ξενοδοχείο... θα συνάδει κ.λ.π. Ο φάκελλος που αιτιολογά την παραχώρηση του χαλίκιου ΚΑΙ του συντελεστή είναι... μα τι άλλο, απόρρητος. Λοιπόν δεν εμπιστεύμαστε την αντίληψη της κυβερνητικής (αυτής ή της επόμενης ή της μεθεπόμενης) για το δημόσιο συμφέρον ή για την αναψυχή του κοινού ή για το «αν δεν μπορεί να υλοποιηθεί αλλού». Να λείψουν τα «εκτός» και να μπουν διαφανείς και ξάστερες διαδικασίες. (Άς είναι μέσω της Βουλής τουλάχιστον). Επαναλαμβάνουμε ότι αυτό το «εκτός» υπάρχει σχεδόν Σ' ΟΛΕΣ τις παραγράφους της δήλωσης.

Το ίδιο κείμενο χαρακτηρίζεται από μια φοβερή αντιφατικότητα σε βαθμό που αρκετές φορές να αυτοαναρρίπτει. Διαβάζουμε π.χ. υπογραμμίζοντας τα εξής: «Η διατήρηση και βελτίωση των Περιοχών Φυσικής Καλλονής θα αποτελεί τον ΚΥΡΙΟ στόχο της πολιτικής αυτής. Πρόθεση είναι να ληφθεί πρόνοια ώστε το κοινό να απολαμβάνει τις χάρες των περιοχών αυτών για υπαιθρία αναψυχή και ανάπτυση. Οι περιοχές Φυσικής Καλλονής ΔΕΝ πρέπει να θεω-

Α μέσως μετά την περίοδο Απριλίου Βρεττανικής κατοχής, μόλις δηλαδή η Κύπρος απέκτησε την ανεξαρτησία της, συνέπεσε να υπάρξει μια εντυπωσιακή ανάπτυξη του τουρισμού σε παγκόσμια κλίμακα. Αυτή η ανάπτυξη επηρέασε και την Κύπρο και είχε για το φυσικό περιβάλλον της δυσμενή αντίτυπο, γιατί μας βρήκε απροετοίμαστους χω-

ρίς την κατάλληλη νομοθεσία, που θα προστάτευε το φυσικό περιβάλλον και συνάμα θα το έκανε πιο ελκυστικό για τους ξένους.

Κατ' αυτό τον τρόπο υπέστη την ανεπανόρθωτη ζημιά η μοναδική παραλία της Αμμοχώστου και ενώ πριν την εισβολή ακούγαμε ότι μετά από αυτό το πάθημα θα έμπαινε τελεία και παύλα σε τέ-

Στη Κύπρο του 2000 ότι μας κατεβεί στο κεφάλι κάνουμε. Εδώ μια καινούργια πολυκατοικία μέσα στην καρδιά της δυτικής νεκρόπολης της Αμαθούντας.

τοιου είδους καταστροφές και πως θα είμαστε πολύ προσεκτικοί στο μέλλον, ήρθε η Τούρκικη εισβολή και κατοχή που είχε ως συνεπακόλουθο την ίδια και χειρότερη αταξία. Εξαιτίας της ανάγκης για δημιουργία εργασίας και της ακόμη πιεστικότερης ανάγκης για εισροή ξένου συναλλάγματος, άρχισε μια δειλή στην αρχή και φρενιτώδης αργότερα, καταστροφική «ανάπτυξη» των παραλίων. Γίναμε λοιπόν μάρτυρες της ανέγερσης ενός τείχους από μπετόν στη θαλάσσια περιοχή της Λεμεσού, χειρότερου κι από αυτό της Αμμοχώστου. Αν όμως υπήρχε κάποια δικαιολογία γι' αυτή την καταστροφή αμέσως μετά την εισβολή, τέτοια δικαιολογία δεν υφίσταται σήμερα. Με πόνο λοιπόν ψυχής γινόμαστε μάρτυρες της ίδιας τακτικής και στη Λεμεσό και στην Πάφο και στη Λάρνακα και αλλού. Ευτυχώς που οι πατεράδες των Λαρνακέων προνόησαν και μας παράδωσαν την παραλία των Φοινικούδων, διαφορετικά αν εναπόκειτο στους σύγχρονους μας θα είχαν στήσει το τείχος από μπετόν μεταξύ του αγάλματος του Κίμωνα και των κυμάτων, όπως έκαμπαν δίπλα στη μαρίνα των φαράδων.

Μέσα στον πυρετό της «ανάπτυξης» της Λεμεσού Καταστροφή του περιβάλλοντος είναι και το κτίσμα κτηρίων που δεν συνέδουν με τα πέριξ. Πολύ περηφανευόμαστε τελευταίως γιατί 9 εκκλησίες του Τροόδους κτηρύχθηκαν από την Ουνέσκο σε μνημεία παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς. Ήδη μερικές από αυτές αντικατωτίζουν άμεσο κίνδυνο από την ανέγερση διαφόρων κέν-

τρων σε μικρή απόσταση, ενώ άλλες κινδυνεύουν να βρθούν στο μέσο οικοπεδοποίησιμων περιοχών με όλα τα συνεπακόλουθα.

Η Κύπρος με τους τόσους αιώνες ιστορίας κινδυνεύει να μείνει ένα απρόσωπο συνονθύλευμα κατοικιών. Αν έλειπαν μερικά κτίσματα, κυρίως της Φράγκικης περιόδου, οι πόλεις μας θα ήσαν τελείως άχρωμες, ύστερα από τη φόρα που πήραμε να συντηρηθούν. Έχουμε μαρτυρίες ότι σε εκκλησάκια του Ακάμα υπήρχαν τοιχογραφίες μέχρι το 1935 ή ακόμη το 1971 και σήμερα δεν υπάρχουν. Το ίδιο συμβαίνει και με άλλες εκκλησίες της περιοχής Πάφου, γι' αυτό και πρέπει να ληφθούν αμέσως μέτρα.

Προστασία του φυσικού περιβάλλοντος δεν είναι μόνο προστασία αυτής του τύπου της φύσης όπως και των μνημείων του παλαιότερου πολιτισμού που είναι δεμένα μαζύ κατά θαυμάσιο τρόπο. Καταστροφή του περιβάλλοντος είναι και το κτίσμα κτηρίων που δεν συνέδουν με τα πέριξ. Πολύ περηφανευόμαστε τελευταίως γιατί 9 εκκλησίες του Τροόδους κτηρύχθηκαν από την Ουνέσκο σε μνημεία παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς. Ήδη μερικές από αυτές αντικατωτίζουν άμεσο κίνδυνο από την ανέγερση διαφόρων κέν-

τρων σε μικρή απόσταση, ενώ άλλες κινδυνεύουν να βρθούν στο μέσο οικοπεδοποίησιμων περιοχών με όλα τα συνεπακόλουθα.

Όλα όσα αναφέρθηκαν πιο πάνω πιστεύουμε πως πρέπει να μας ευαισθητοποιήσουν περισσότερο για να παραδώσουμε στα παιδιά μας ένα περιβάλλοντος αισθητικά. Οι νεοκλασικές οικοδομές φεύγουν η μια μετά την άλλη κι εμείς παρακολουθούμε αδιάφοροι την καταστροφή

Όλα όσα αναφέρθηκαν πιο πάνω πιστεύουμε πως πρέπει να μας ευαισθητοποιήσουν περισσότερο για να παραδώσουμε στα παιδιά μας ένα περιβάλλοντος αισθητικά. Οι νεοκλασικές οικοδομές φεύγουν η μια μετά την άλλη κι εμείς παρακολουθούμε αδιάφοροι την καταστροφή

Άγιος Θεόδωρος της Χούλου. Τοιχογραφία του 12ου αιώνα μαζί με καππαρέκες.

Μονή Γεωργιανών κοντά στη Γιαλιά της Πάφου. Πιστεύεται ότι χτίστηκε τον 12ο αιώνα από γεωργιανούς μοναχούς, που έφυγαν από την χώρα τους τον Καύκασο και ήλθαν στην Κύπρο, για να γλυτώσουν από τους Οθωμανούς. Μέχρι σήμερα υπάρχουν θαυμάτες τοιχογραφίες που δεν μπορούν πλέον να διασωθούν.

Tο κράτος φοβάται την διαφάνεια. Είναι μυστικόπαθες. Η νύχτα το βολεύει κι' η μέρα το φοβίζει όπως ακριβώς τους βρυκόλακες. Και δεν πρόκειται για ειδικό ελάττωμα του κυπριακού κράτους. Η διπλωματία είναι μυστική, οι τύχες του κόσμου ρυθμίζονται στα κρυφά, τα λογιστικά βιβλία των επιχειρήσεων είναι κλειδωμένα με συστήματα ασφαλείας. Η μελέτη της περιοχής του Ακάμα είναι μυστική και συζητιέσται ανάμεσα στα επιτελεία της κυβέρνησης. Ο «περί πολεοδομίας και οικήσεως νόμος» είναι μόνο αποσπάσματικά γνωστός στους λίγους εκλεχτούς. Η δήλωση πολιτικής που θα τον συνοδεύσει συζητιέται σαν στρατιωτικό μυστικό. Όμως οι πολίτες δεν χρειάζεται ν' ανησυχούν. Οι υπεύθυνοι και ειδικοί, θα σουμάρουν, θ' αφαιρέσουν, θα πολλαπλασιάσουν και θα διαιρέσουν. Μετά θα μας δώσουν την τελική λύση: αυτή που θα κάνει την Κύπρο όμορφη, και καθαρή. Ως η περιβαλλοντική υποβάθμιση της τελευταίας δεκαετίας να μη έγινε στη διάρκεια της δικής τους βασιλείας: των πολιτικών και των τεχνοκρατών. Αα ναι και των κεφαλαιοκρατών!

Όπως θα δείτε και εσείς η έκθεση των "Halcrow Fox", είναι ένα κλασσικό τεχνοκρατικό κείμενο που ενδιαφέρεται περισσότερο ν' αυξήσει το τουριστικό εισόδημα παρά να διατηρήσει το περιβάλλον. Όμως για να επιτευχθεί το πρώτο πρόπει να γίνει και το δεύτερο. Για μας το ενδιαφέρον της μελέτης, έγκειται όχι τόσο στις προτάσεις της αλλά στο ότι ξεσκεπάζει το «οικονομικό θαύμα» της περιοχής.

Ο ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΕΚΤΟΣ ΕΛΕΓΧΟΥ

Ο τουρισμός στη νότια και ανατολική Κύπρο φαίνεται να οδηγείται στην καταστροφή. Ανεξάρτητα όμως από το αν θα επελθει τελικά η προβλεπόμενη κατάρρευση, η φθορά του περιβάλλοντος είναι σοβαρότατη και σε πλειστες περιπτώσεις ανεπανόρθωτη.

To 1981 με πρωτοβουλία της κυβέρνησης άρχισε η διεξαγωγή μιας έρευνας σε εθνικό επίπεδο με τίτλο «σχέδιο για την ανάπτυξη του κυπριακού τουρισμού». Τον Ιούλιο αυτού του χρόνου, η εταιρεία "Halcrow Fox and Associates" (με ειδική συνεργασία των "Tibbalds Partnership") άρχισε τη μελέτη της Λάρνακας και των ελεύθερων περιοχών της επαρχίας Αμμοχώστου. Οι αρχικοί όροι αναφέρανται ήταν η παροχή συμβούλων για την τουριστική ανάπτυξη, με ιδιαίτερη έμφαση στη βελτίωση της ποιότητας και καταλληλότητας του σχεδιασμού.

Ηταν οφθαλμοφανές ότι μακριά από κάθε ιδέα περαιτέρω τουριστικής επέχτασης αυτό που χρειαζόταν — και μάλιστα κατεπειγόντως — ήταν μια δραστική περιστολή στην ανέγερση ξενοδοχείων και διαμερισμάτων και μια έμφαση στην παροχή διευκολύνσεων και ανέσεων που θα μειώσουν τις αρνητικές συνέπειες της υπερανάπτυξης.

Η μελέτη επεκτάθηκε σ' αυτά τα σημεία, με αξιοσημείωτη σχολαστικότητα, με πληθώρα αποδειχτικών στοιχείων και γραφικών παραστάσεων. Έδειξε με σαφήνεια τα συνακόλουθα αποτελέ-

από πολλές πλευρές: την φθίνουσα διαθεσιμότητα ειδικευμένου προσωπικού, την εξάντληση των αποθεμάτων νερού, την περιβαλλοντική υποβάθμιση λόγω της γραμμικής οικοδομικής ανάπτυξης κατά μήκος των παραλιών, τη χαμηλή ποιότητα μεγάλου μέρους του χτισμένου περιβάλλοντος (προιόν της βραχυπρόθεσμης κερδοσκοπικής ανάπτυξης) και τους σοβαρούς κινδύνους για μόλυνση του περιβάλλοντος.

Η μελέτη αυτή παραγνώριστηκε τελείως. Ποτέ δεν έχει επίσημα εγκριθεί, έτσι ωστε τα συμπεράσματα της, να μην γνωστοποιηθούν δημόσια. Η κυβέρνηση αντιμέτωπη με την άμεση ανάγκη να πάρει δραστικές και μη δημοφιλείς αποφάσεις προτίμησε να χώσει το κεφάλι της στην άμμο.

Κατ' αυτόν τον τρόπο ο τουρισμός της νοτιανατολικής Κύπρου οδηγείται σ' ένα φαύλο κύκλο συνεχούς πτώσεις οι συνέπειες της οποίας είναι πιθανόν να επηρεάσουν ολόκληρο το μέλλον αυτού του ζωτικού μέρους της οικονομίας του τόπου.

Η γραμμική ανάπτυξη κατά μήκος του κόλπου της Λάρνακας είναι ιδιαίτερα απωθητική.

Το έντυπο των «Φίλων της Γης», "Earthlines" φτάνει στα χέρια όλο και περισσότερων «παραγόντων» (συμπεριλαμβανομένων των υπουργών και των βουλευτών). Για το λόγο αυτό οι «Φίλοι της Γης» δημοσιεύουν αρκετές λεπτομέρειες της μελέτης, με την ελπίδα ότι οποιοσδήποτε υπεύθυνος της κυβερνητικής πολιτικής, ο οποίος δεν γνωρίζει την ύπαρξη των σχετικών φακέλλων, θα μπορεί να επιμένει στην εφαρμογή των πορισμάτων της εργασίας αυτής, έστω και καθυστερημένα.

Η μελέτη καταδικάζει το μεγαλύτερο μέρος της υπάρχουσας αναπτυξιακής δομής (η οποία όπως λέγει είναι αποκλειστικά ζημιογόνη) και τις επιπτώσεις της, πάνω στη παραλιακή ζώνη. Μία εξίσου κατηγορηματική θέση παίρνει σχετικά με την ανάπτυξη των χωριών και των πόλεων στο εσωτερικό, οικτήροντας τα χωρίς φαντασία και μονότονα χτίσματα. Η εξειδικευμένη τουριστική ανάπτυξη είναι στο μεγαλύτερο της μέρος φτωχή ή «αδιάφορη» σε ποιότητα. Η γραμμική ανάπτυξη που παρατηρείται κατά μήκος του κόλπου της Λάρνακας είναι ιδιαίτερα απωθητική. Είναι πολύ αμφίβολο κατά πόσον η περιοχή μπορεί ν' αντέξει την ποιότητα της ανάπτυξης με την έννοια που σήμερα γίνεται αντιληπτή χωρίς το φυσικό περιβάλλον να επιβαρύνεται σοβαρά, με συνέπεια το τουριστικό προϊόν, να υποβαθμίζεται σημαντικά.

Οι σύμβουλοι, καταδικάζουν ιδιαίτερα τους ανεξέλεχτους κατασκηνωτικούς χώρους, την απόρριψη σκυβάλων, τις ασχημές διαφημιστικές διαφημίσεις και σήματα ανεξέλεγκτα παραπτήγματα, ειδικά στη περιοχή Γκάβερνορς, Κίτι, στη περιοχή Μακέντζου, Σπύρος και «σποραδικά» οπουδήποτε αλλού.

Οι Halcrow-Fox αναφέρονται στους κινδύνους που απορρέουν από τα υπάρχοντα αποχετευτικά συστήματα. Υποδεικνύουν ότι δεν υπάρχουν ειδικοί κανονισμοί για τον σχεδιασμό και την λειτουργία των εγκαταστάσεων επεξεργασίας λυμάτων ούτε για την αποχέτευση επεξεργασμένων ή ανεπεξεργαστών λυμάτων. Με αποτέλεσμα ο κάθε επενδύτων να κάνει ότι θέλει, συχνάκις χωρίς τις κατάλληλες τεχνικές συμβουλές, και συνεπώς να δημιουργούνται κίνδυνοι για την υγεία. Σαν παράδειγμα αναφέρονται δύο ξενοδοχεία στον κόλπο της Λάρνακας που άφηναν τα επιπλέον λύματα τους να υπερχειλούν σε γειτονικά χωράφια. Τα λύματα φαίνονταν να περιέχουν ψηλό ποσοστό από αιωρούμενα στερεά.

Οσον αφορά τις ακαθαρσίες και άλλα στερεά απορρί-

ματα η μελέτη εισηγείται ότι είναι άμεση ανάγκη βελτιώσης του καθαρισμού των παραλίων. Συμβουλεύει επίσης μια μαζική προσπάθεια καθαρισμού από τις μεγάλες ποσότητες οικοδομικών απορριμάτων που παραμορφώνουν τις ακτές, συνοδευόμενη από τρεπτικών προστίμων σε μελοντικούς παραβάτες.

Οι μελέτη ασχολείται με τα κοινωνικά και οικονομικά πολιτιστικές αξίες αποτελεί ένα ζήτημα προς διερεύνηση, λαμβάνοντας υπόψη τα αποτελέσματα της έκθεσης του ντόπιου πληθυσμού σε μη οικεία ηθικά «στάνταρ». Σ' αυτό προστίθεται ο συνδυασμός ενός υψηλού επιπέδου ανέσεων με τον τουρισμό που μπορεί να προκαλέσει εξαιρετικά ψηλές προσδοκίες στο ντόπιο πληθυσμό. Άλλες αρνητικές πτυχές περιλαμβάνουν τον πληθωρισμό — ειδικά η σπειροειδής αύξηση της αξίας της γής, που είναι σοβαρό πρόβλημα για τα στρώματα που δεν επωφελούνται άμεσα από τον τουρισμό — την συμφόρηση και την μεγάλη πυκνότητα πληθυσμού ιδιαίτερα στις παραλίες.

Παρ' όλες τις ενδείξεις για την επερχόμενη καταστροφή η ανέγερση τουριστικών καταλυμάτων συνεχίζεται

προειδοποιεί επίσης για τον πιθανό κοινωνικό αντίκτυπο του παραλιακού τουρισμού, μια μαζική προσπάθεια καθαρισμού από τις μεγάλες ποσότητες οικοδομικών απορριμάτων που παραμορφώνουν τις ακτές, συνοδευόμενη από τρεπτικών προστίμων σε μελοντικούς παραβάτες.

Ο επηρεασμός των τουριστών πάνω σε παραδοσιακές πολιτιστικές αξίες αποτελεί ένα ζήτημα προς διερεύνηση, λαμβάνοντας υπόψη τα αποτελέσματα της έκθεσης του ντόπιου πληθυσμού σε μη οικεία ηθικά «στάνταρ». Σ' αυτό προστίθεται ο συνδυασμός ενός υψηλού επιπέδου ανέσεων με τον τουρισμό που μπορεί να προκαλέσει εξαιρετικά ψηλές προσδοκίες στο ντόπιο πληθυσμό. Άλλες αρνητικές πτυχές περιλαμβάνουν τον πληθωρισμό — ειδικά η σπειροειδής αύξηση της αξίας της γής, που είναι σοβαρό πρόβλημα για τα στρώματα που δεν επωφελούνται άμεσα από τον τουρισμό — την συμφόρηση και την μεγάλη πυκνότητα πληθυσμού ιδιαίτερα στις παραλίες.

Οι «Χάλκρου Φοξ» εισηγούνται ότι υπάρχουν διάφορα μέτρα τα οποία πρέπει να λαμβάνονται υπόψη στο σχεδιασμό της ανάπτυξης του

τουρισμού σε μια περιοχή. Συμπεριλαμβάνονται:

— η προμήθεια ειδικευμένου, διαθέσιμου δυναμικού για την τουριστική βιομηχανία σε αποδεχτά επίπεδα.

— πρέπει να υπάρχει μια ισορροπία στην αναλογία τουριστών και ντόπιων. Αν υπάρχει δυσαναλογία θα εμφανιστούν τα αρνητικά συμπτώματα που αναφέρθηκαν πιο πάνω.

— η υδατοπρομήθεια: ο τουρισμός καταναλώνει μεγάλες ποσότητες νερού. Όταν οι ντόπιες προμήθειες είναι ανεπαρκείς όπως στα νοτιανατολικά, τότε δημιουργείται ένταση μεταξύ γεωργίας και τουρισμού.

— η χωρητικότητα της παραλίας: δεδομένου ότι το κύριο θέλημα στη περιοχή είναι οι ακτές (και όλη η περιοχή δεν έχει καλές ακτές) υπάρχει ασφαλώς ένα όριο στον αριθμό ανθρώπων που μπορούν να στριμωχτούν στον διαθέσιμο χώρο.

Η αναφορά δειχνεί ότι κάθε ένας από τους περιορισμούς θα είναι σοβαρά παραβιασμένος μέχρι τα μέσα του 1980. (Σ.Σ. μη ξεχνάτε ότι η μελέτη έγινε πριν μερικά χρόνια).

Προβλέπεται οξεία έλλειψη ειδικευμένου δυναμικού, που οδηγεί στην αντίφαση μεταξύ χαμηλότερου επιπέδου προσφοράς και ψηλότερων κόστων. Η μόνη δυνατή λύση που εισηγείται η μελέτη είναι η εισαγωγή ειδικευμένου δυναμικού από το έξωτερικό με τα συνεπακόλουθα μειονεκτήματα.

Η εισηγούμενη μέγιστη αναλογία επαφής (λίγο κάτω από έξη τουριστών στην Αγία Νάπα και αναφέρουν: «Τα πράγματα στην Αγία Νάπα έχουν πάει τόσο μακριά που ο καταλληλότερος τρόπος δράσης δεν θα είναι η προσπάθεια μειωσης του τουριστικού ρεύματος (για να μειωθεί ως αναλογία τουριστών-ντόπιων) αλλά η ενθάρρυνση της δημιουργίας τουριστικών γκέτων» πριν το 1990.

Ο διεθνώς παραδεδεγμένος συντελεστής χωρητικότητας των παραλίων (15 άτομα για κάθε 10 τετραγωνικά μέτρα) θα ξεπεραστεί στη Λάρνακα το 1986. Στην επαρχία Αμμοχώστου ο συντελεστής ξεπεράστηκε πριν το 1981.

Παρόλες τις ενδείξεις για την επερχόμενη καταστροφή, η ανέγερση τουριστικών καταλυμάτων συνεχίζεται με συντατικό ρυθμό, χωρίς κανένα έλεγχο από κυβερνητικής πλευράς. Ο αριθμός των προσφερούμενων κλινών αυξάνεται συνεχώς και ο συναγωνισμός για την πλήρωση τους γίνεται όλο και πιο έντονος. Το προϊόν χαμηλότερης ποιότητας φέρνει περισσότερους τουριστές της χαμηλής εισοδηματικής τάξης που ελκύονται από τις χαμηλότερες τιμές. Όπως αναφέρεται στη μελέτη το άμεσο αποτέλεσμα είναι ένα συνέχιης κατήφορος: Το προϊόν χαμηλότερης ποιότητας φέρνει περισσότερους τουριστές της χαμηλής εισοδηματικής τάξης που ελκύονται από τις χαμηλότερες τιμές. Ο αριθμός των προσφερούμενων κλινών αυξάνεται συνεχώς και ο συναγωνισμός για την πλήρωση τους γίνεται όλο και πιο έντονος.

ΣΤΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΓΟΡΑ ΤΩΝ ΧΑΜΗΛΩΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΙΚΩΝ ΤΑΞΕΩΝ ΚΥΡΙΑΡΧΟΥΝ ΜΕΡΙΚΕΣ ΠΟΛΥ ΜΕΓΑΛΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

Αν δεχθούμε όστι το κέρδος βρίσκεται πραγματικά σ' αυτήν την κίνηση πρός την χαμηλή εισοδηματική τάξη γιατί η Κύπρος να μην ακολουθήσει αυτή την πορεία; Εκτός από τον καταστροφικό αντίκτυπο πάνω στο περιβάλλον, δεν πρέπει να ακολουθηθεί αυτή η πορεία για διάφορους λόγους.

Στη τουριστική αγορά των χαμηλών εισοδηματικών τάξεων τείνουν να κυριαρχούν μερικές πολύ μεγάλες ταξιδιωτικές επιχειρήσεις τεράστιας οικονομικής δύναμης. Θα έλθει μια στιγμή που θα είναι σε θέση να πιέζουν ανελέητα την ντόπια τουριστική βιομηχανία, γνωρίζοντας ότι οι επιλογές της τελευταίας είναι είτε η ευθυγράμμιση είτε η απώλεια της συνεργασίας με την εταιρεία.

Τα αποτελέσματα της στροφής προς τα χαμηλά εισοδηματικά στρώματα θα διαφανούν γρήγορα στους τομείς εξυπηρέτησης της τουριστικής βιομηχανίας: εστιατόρια, ενοικιάσεις αυτοκινήτων, θαλάσσια απόρ κ.λπ. Οι τουρίστες με τα χαμηλά εισοδήματα τείνουν να προτιμούν τις «καθολικά» σχεδιασμένες διακοπές: γευματίζουν στο ξενοδοχείο και συμμετέχουν στις οργανωμένες εκδρομές. Τα κατακεφαλήν έξοδα τους είναι δε πολύ χαμηλότερα απ' αυτά της υψηλής εισοδηματικής τάξης. Επίσης οι τουρίστες της χαμηλής εισοδηματικής τάξης, τείνουν να μη χαίρονται τις πολιτιστικές διαφορές και απαιτούν διευκολύνσεις παρόμοια μ' αυτόν της χώρας τους.

Όλ' αυτά τα μειονεκτήματα είναι ήδη εμφανή, ιδιαίτερα στην Αγία Νάπα. Το πιο σοβαρό είναι ότι η διάβρωση της ποιότητας του τουριστικού προϊόντος στα νοτιανατολικά μπορεί να αποχενώσει την υψηλού εισοδήματος τάξη χωρίς να προσελκύσει ικανοποιητικό αριθμό από την άλλη τάξη. Ο λόγος έγκειται στο ότι η Κύπρος βρίσκεται δύο χιλιάδες μίλια μακριά από τις κύριες πηγές του ευρωπαϊκού τουρισμού ενώ οι άλλοι «προορισμοί» της χαμηλόμισθης εισοδηματικής τάξης των τουριστών

βρίσκονται πολύ πιο κοντά. Άρα τα ακριβότερα αεροπορικά εισητήρια είναι αποτρεπτικά για τον λιγότερο εύπορο ταξιδιώτη.

Αφού τεκμηριώσαν λοιπόν, οι ειδικοί, την άποψη ότι ο τουρισμός στα νοτιανατολικά βρίσκεται σε πολύ επικίνδυνη πορεία, καλούν σε άμεση αποφασιστική κυβερνητική παρέμβαση προς επηρεασμό της ανάπτυξης της ζωτικής βιομηχανίας του τουρισμού.

Σαν αναγκαία επέμβαση, οι ειδικοί, θεωρούν τον περιορισμό των αφίξεων, σε αριθμούς που μπορούν να τύχουν του κατάλληλου χειρισμού: περιορισμό δηλαδή των τουριστικής χρήσης χώρων για να αποφευχθεί η εξάντληση των πόρων της περιοχής και βελτίωση του τουριστικού προϊόντων. Σχεδόν τίποτα δεν έχει γίνει για να τεθούν σε εφαρμογή αυτές οι εισηγήσεις.

Αντίθετα η κυβέρνηση δεν έθεσε περιορισμούς στις αφίξεις αλλά τελευταία έδωσε άδεια να διατεθούν δεκάδες χιλιάδες θέσεις σε ναυλωμένες πτήσεις από το Λονδίνο και άλλες βρεττανικές και ευρωπαϊκές πόλεις.

Η αίτηση για τέτοιες ναυλωμένες πτήσεις έγινε κατά κύριο λόγο, από απελπισμένους ξενοδόχους, όπως άλλωστε, προέβλεψε η μελέτη των Halcrow Fox για να πληρωθούν οι κενές κλίνες. Βρήκαν δε μια παράξενη πηγή υποστήριξης από ένα συγχρηματικό κοινό που φαίνεται να πιστεύει ότι έτσι ανοίγει ο δρόμος για τη μείωση των αεροπορικών εισιτηρίων.

Τουριστικά καταλύματα συνεχίζουν να ανεγείρονται σε έξαλλο ρυθμό, με την εξαίρεση κάποιων άσχημων σκελετών, απέλειωτων οικοδομών, που δείχνουν το αναπάντεχο τέλος των φιλοδοξιών κάποιας πρωτοβουλίας. Η κυβέρνηση δεν παίρνει στα σοβαρά την ανάγκη να σταματήσει τέτοιες κατασκευές. Ακόμα κι' αυτό θα ερχόταν σε αντιπαράθεση με καλά διαφυλαγμένες παραδοσιακές ελευθερίες. Καμμιά προσάθεια δεν έχει γίνει για να καταλάβει το κοινό, ότι το δικαίωμα για προσωπική απόκτηση πλούτου δεν μπορεί

.... να εφαρμοστεί ο περί πολεοδομίας και οικήσεως νόμος του 1972

από μεγάλης έκτασης, μη ελκυστική ανάπτυξη και μεγάλη υπερκοσμία, θα μπορούσε κάπως να βελτιωθεί αν όλα τα κτίρια μπογιατίζονται άσπρα στο παραδοσιακό χωριάτικο στυλ.

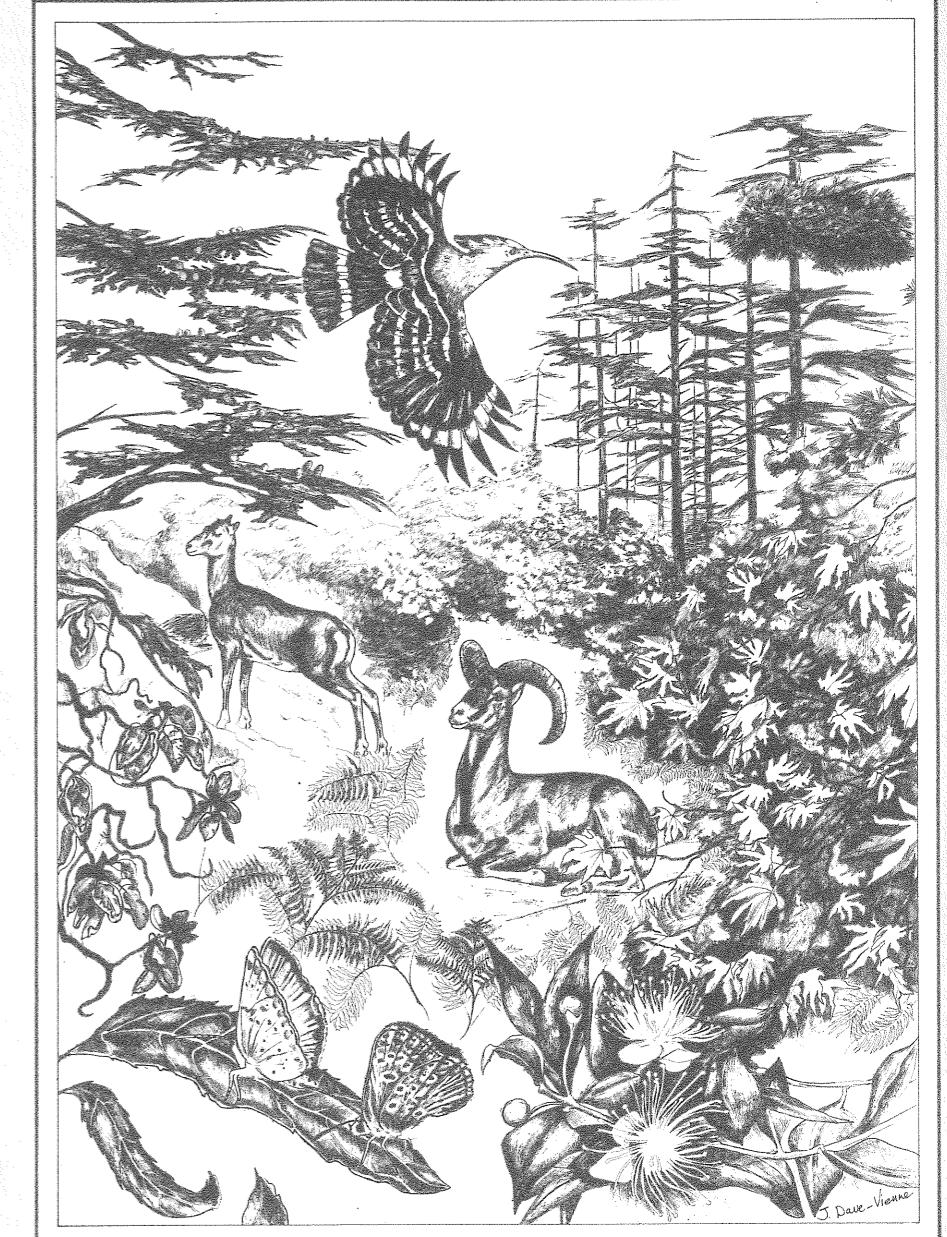
Η αναφορά τελειώνει με μια τελευταία έκκληση προς την κυβέρνηση για να λάβει έκτακτα μέτρα ανάγκης για έλεγχο της ανέγερσης τουριστικών καταλυμάτων στις περιοχές Λάρνακας και Αμμοχώστου και για μια ώθηση των επενδύσεων προς την κατεύθυνση της βελτίωσης του περιβάλλοντος και των διευκολύνσεων στη περιοχή.

Επαναλαμβάνεται επίσης η έκκληση για άμεση εφαρμογή του «Περί Πολεοδομίας και Οικήσεως» νόμου του 1972. (Δεν υπάρχει χώρος για άλλη καθυστέρηση). Οι οικοδομικές επιχειρήσεις και οι αρχές πρέπει να συνηθίσουν στην ίδια ότι υπάρχει πολεοδομική νομοθεσία που λειτουργεί για το ευρύτερο εθνικό συμφέρον). Προστίθεται όμως ότι κι ακόμα δεν θάταν αρκετό για να αποτρέπει η επερχόμενη καταστροφή στην περιοχή.

Οι σύμβουλοι έθεσαν επίσης ορισμένες καθοδηγητικές γραμμές για την ενδυνάμωση του Κ.Ο.Τ. που συμπεριλαμβάνουν την εξουσιοδότηση αξιολόγησης των ξενοδοχείων με τους ανάλογους αστέρες σε σχέση με τον περιβαλλοντικό αντίκτυπο και τον εξωραίσμό της περιοχής.

Είναι ενδειχτικό το γεγονός ότι η μελέτη των "Halcrow Fox" φαίνεται να έχει μπει στο συρτάρι μαζί με άλλες θαυμάσιες μελέτες όπως η γαλλική του 1962.

Αυτό το κείμενο θα διαβαστεί από ανθρώπους που είναι σε θέση να επηρεάσουν την κυβερνητική πολιτική. Θα πρέπει να ενεργήσουν τώρα (σ.σ. πέρσι) απαιτώντας να μάθουν γιατί οι αρχές έχουν αγνοήσει τις συμβουλές ειδικών στους οποίους οι ίδιοι έχουν αναθέσει αυτή τη δουλειά. Όσο για τους υπόλοιπους ανθρώπους του νησιού: δεν πρέπει να αφήσουμε καμμιά αμφιβολία στους ηγέτες μας ότι είναι καιρός να προστατευθεί από την πειναλέα ιδιοτέλεια των λιγών.

• Αφίσα του Συνδέσμου Αγριας Ζωής

οικολογική γεωργία - θέμα επιβιωσης

δρ μαρια αντωνιου

Γεωργία είναι η καλλιέργεια της γης για την παραγωγή τροφής. Υπάρχουν 2 βασικοί τρόποι καλλιέργειας σήμερα: (1) η συμβατική γεωργία, και (2) η οικολογική γεωργία.

Στη συμβατική γεωργία, όπως εννοούμε τη γεωργία σήμερα, έχουμε φτιάξει ένα σύστημα εντατικής εκμετάλλευσης της γης, όπου το χώμα βασικά θεωρείται και χρησιμοποιείται σαν ο χώρος στον οποίο θα εγκαταστήσουμε τα φυτά μας. Το θεωρούμε νεκρό (και με τη χρήση που του κάνουμε το νεκρώνουμε). Προσθέτουμε τα θρεπτικά συστατικά που χρειάζονται τα φυτά, σαν ανόργανη (νεκρή) τροφή - λιπάσματα. Ρίχνουμε ζιζανιοκτόνα για να σκοτώσουμε όλα τα φυτά - ανταγωνιστές της καλλιέργειας που μας ενδιαφέρει, και με φυτοφάρμακα εξολοθρεύουμε ό,τι άλλη ζωή υπάρχει στο χωράφι μας. Διαλέγουμε τις ποικιλίες φυτών για να καλλιεργήσουμε, ανάλογα με τη μόδα της κατανάλωσης. Συνήθως, (και όσο πάιει αυτό γίνεται τακτική), οι σπόροι των φυτών που διαλέγουμε είναι «φτιαγμένοι» στο εργαστήριο, με γενετική επεξεργασία που τους προσθέτει ορισμένα χαρακτηριστικά και τους αφαιρεί άλλα. Πολύ συχνά έχουν περάσει και από μια χημική επεξεργασία, για γρήγορη φύτρωση, προστασία από μικρό-οργανισμούς κ.τ.λ. Αυτοί οι σπόροι, από τα εργαστήρια της Ολλανδίας ή κάποιας άλλης χώρας, για να μπορέσουν να ευδοκιμήσουν στο χωράφι μας, κάτω από τις πολύ συγκεκριμένες κλιματολογικές και εδαφολογικές συνθήκες, χρειάζονται συνεχή βοήθεια: τροφή, προστασία κ.τ.λ.

Στην οικολογική γεωργία, η σόλη αντιμετώπιση της φύσης είναι διαφορετική. Εκμεταλλευόμαστε τη φύση, αλλά το κάνουμε σε συνεργασία μαζί της. Μελετάμε τους ρυθμούς και τους κύκλους της και στήνουμε το σύστημα μας με βάση αυτούς. Το χώμα είναι ο καλύτερος μας συνεργάτης, γι' αυτό το διατροφήμες ζωντανό και ενεργό. Αντί για χημικά λιπάσματα, τα οποία αλλάζουν την ημειά του και σκοτώνουν πολλούς χρήσιμους μικροοργανισμούς, προσθέτουμε το κομπόστ που είναι ένα οργανικό λίπασμα που φτάχνουμε εμείς οι ίδιοι από βιολογικά υπολείμματα (σκουπίδια). Αυτά τα βιολογικά υπολείμματα στη συμβατική γεωργία καταστρέφονται σπαταλώντας έτσι χρήσιμο οργανικό υλικό, το οποίο δεν ξαναμπαίνει στην ανακύκλωση των φυσικών συστατικών της φύσης. Δημιουργείται δηλαδή συνεχώς έλλειμμα στη φύση. Κάνουμε επίσης χλωρή λίπανση. Φυτεύουμε φυτά που θα εμπλουτίσουν το χώμα, θα το αφρατέψουν, και δεν θα επιτρέψουν σε άλλα, άχρηστα για μας ζιζανία, να φυτρώσουν. Όπου δεν υπάρχουμε διαθέσιμες ασκώντες που βοηθούν στο χημικό δούλευμα του χώματος και στον αερισμό του. Διαλέγουμε ποικιλίες φυτών για την καλλιέργεια μας, που να ταιριάζουν στις κλιματολογικές μας συνθήκες, στο χώμα μας και στα προβλήματα ασθενειών που αντιμετωπίζουμε την προηγούμενη χρονιά. Συνήθως οι καταλληλότερες ποικιλίες είναι οι ντόπιες, γιατί αυτές στο εργαστήριο της φύσης επεξεργάστηκαν για χιλιάδες χρόνια και τελειοποιήθηκαν για τις συγκεκριμένες συνθήκες της περιοχής. Εποικιλίες φυτών με την σωστή διατροφή (οργανική λίπανση) θα είναι από μόνα τους πολύ γερά και ανθεκτικά στις ασθενειές, γιατί έχουμε μιμηθεί τις φυσικές συνθήκες. Όταν δημιουργούνται ασθενειές (κάτι που βασικά φελεταστοντόκαλλέργειας μονοκαλλιέργεια), μπορούμε να τις καταπολεμήσουμε με ήπια μέσα (διάφορα φυτοφάρμακα).

κά σκευάσματα που φτιάχνουμε οι ίδιοι). Μπορούμε ακόμα να δώσουμε δυναμωτικά στα φυτά για την πρόληψη ασθενειών (Πανάγος, 1986).

Πολλά στοιχεία δείχνουν ότι η συμβατική γεωργία οδηγείται σε αδιέξοδο.

Για τους πιο πολλούς από μας, στον ονομαζόμενο πολιτισμένο κόσμο, δεν υπάρχει πρόβλημα διατροφής. Πάμε στα μαγαζιά και αγοράζουμε τα φρούτα, τα λαχανικά, τα όσπρια, το κρέας μας. Υπάρχει ποσότητα, και υπερκατανάλωση. Η Ευρώπη (ΕΟΚ) συζητά προβλήματα υπερπαραγωγής για διάφορα προϊόντα. Ποιότητα όμως; Γευστικά τα προϊόντα αυτά είναι ανούσια και έχουν χαμηλού επιπέδου ανθεκτικότητα. Αυτά είναι πράγματα που φαίνονται. Υπάρχουν όμως και τα προβλήματα που για να τα αναγνωρίσει κανείς πρέπει να κάνει χημικές αναλύσεις των προϊόντων. Περιεκτικότητα σε θρεπτικά συστατικά, υπολείμματα φυτοφάρμακων.

Έχει αποδειχθεί ότι η φυσική διατροφή μας σήμερα είναι φτωχή, και ο οργανισμός δεν παίρνει όλα τα συστατικά που χρειάζεται για την σωστή του ανάπτυξη και για να μπορεί να αντεπεξέλθει στις διάφορες ασθένειες.

Έτσι, όλοι λίγο ή πολύ παίρνουμε βιταμίνες και στοιχεία που χρειαζόμαστε, σε χαπάκια. Η συμβατική γεωργία έχει επίσης αλλάξει και τον τρόπο ζωής, και τις συνήθειές μας. Σήμερα, το 5% του ανθρώπινου δυναμικού στις ανεπτυγμένες χωρές τρέφει το 95% του πληθυσμού, με αποτέλεσμα την υπερκατανάλωση της γης και την νέκρωσή της.

Δεν πρέπει να ξεχάμε ότι «Τον κόσμο αυτό δεν το κληρονομήσαμε από τους γονείς μας, αλλά τον δανειστήκαμε από τα παιδιά μας!» (Πράσινοι-Γερμανίας).

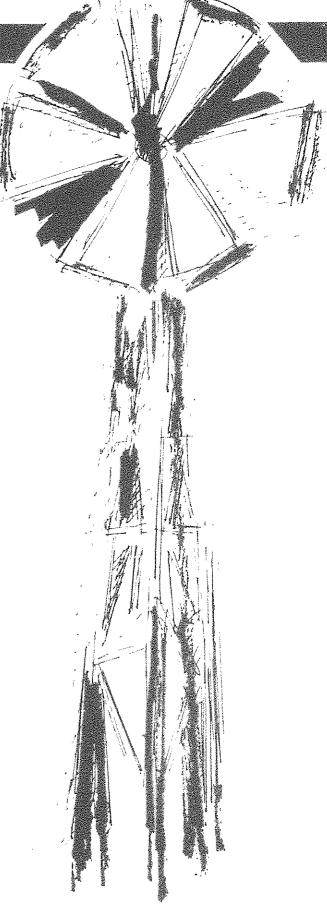
Με τα λιπάσματα, αλλάζουμε όπως είπαμε την χημική σύσταση του εδάφους. Σκοτώνουμε έτσι πολλούς μικροοργανισμούς οι οποίοι δούλευαν συλλογικά μαζί με άλλους, για την διατήρηση της γονιμότητας του εδάφους και την σωστή ανάπτυξη των φυτών. Ετσι, τα φυτοφάρμακα σκοτώνουν τους οργανισμούς που καταστρέφουν την καλλιέργειά μας. Όμως συνήθως σκοτώνουν και πολλούς άλλους οργανισμούς, που όχι απόλως δεν είναι επιβλαβείς, αλλά είναι και αφέλιμοι. Εποικιλίες φυτών που θα εποιηθούν σε ένα οικοσύστημα, όπως είναι το χωράφι μας. Καταστρέφοντας τους εχθρούς της καλλιέργειας σκοτώνουμε και τους εχθρούς των εχθρών αυτών. Με αυτό τον τρόπο, επιτρέπουμε καινούργιες επιδημίες να ξεσπάσουν. Ξαναψεκάζουμε, και βρισκόμαστε σε ένα φαύλο κύκλο από τον οποίο δεν μπορούμε να ξεφύγουμε. Το τελικό αποτέλεσμα αυτής της τακτικής, είναι:

(1) Η τροφή μας να είναι πλούσια σε υπολείμματα φυτοφάρμακων. Αυτά δεν σκοτώνουν αμέσως τον άνθρωπο (εκτός αν πάρει μεγάλη δόση). Όμως, με την κατανάλωση τροφίμων που περιέχουν έστω και ελάχιστες ποσότητες φυτοφάρμακων, αυτά δεν σκοτώνουν κατά την διάρκεια της ζωής, υπάρχει κίνδυνος «χρονίας τοξικότητας» που απειλεί όλο τον πληθυσμό και ιδιαίτερα τα παιδιά, τις εγκύους και τους ασθενείς.

(2) Η συνεχής χρήση φυτοφάρμακων έχει επίσης σαν αποτέλεσμα την δημιουργία μικροοργανισμών ανθεκτικών σε αυτά. Π.χ. τα είδη των εντομών που απέκτησαν ανθεκτικότητα στα εντομοκτόνα, δηλασιάστηκαν στην δεκαετία του 1970 (έφτασαν τα 448). Αυτό σημαίνει ότι για να να τα καταπολεμήσουμε χρειάζομαστε συνεχώς και ισχυρότερα δηλητήρια (Nyle Brady, USAID announcement).

(3) Η καταστροφή της ζωής στο έδαφος, έχει σαν αποτέλεσμα τη διάβρωση του. Αφαιρείται από τη βροχή το επάνω στρώμα, που είναι το θρεπτικό υπόστρωμα για τα φυτά.

(4) Η καταστροφή της ζωής στο έδαφος, έχει σαν αποτέλεσμα τη διάβρωση του.

Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα τη γύμνωσή του, το ψήσιμό του από την ήλιο και τελικά την δημιουργία ερήμου. Ένα φαινόμενο που τα τελευταία χρόνια έχει πάρει τρομακτικές διαστάσεις. Σήμερα, τουλάχιστο το 25% της Ελλάδας (3.5 εκατομμύρια εκτάρια) παρουσίαζαν έντονη διάβρωση (Έκθεση «Διάβρωση του εδάφους», 1983). Στην Ισπανία και Πορτογαλία υπάρχει το πρόβλημα της «προοδευτικής διαιρέψιμως ακαλλιέργητης γήτσ», και το περιφερειακό συνέδριο της Διεθνούς Γεωγραφικής Ένωσης στη Βαρκελώνη θα ασχοληθεί με την «διαδικασία ερημοποίησης στη Μεσογειακή Ζώνη». Στη Γαλλία, 4-5 εκατομμύρια εκτάρια απειλούνται από τη διάβρωση και την υποβάθμιση (Henin, 1950). Στο Sussex της Αγγλίας, διαπιστώθηκαν τιμές διάβρωσης 100 τόννων ανά εκτάριο τον χρόνο, ενώ 10 τ/ε.χ. είναι το ανώτατο παραδεκτό όριο. Όμοια προβλήματα αντιμετωπίζει το Βέλγιο και άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, αλλά και αλλού. Αυτή η διάβρωση πιστεύουν οι αρμόδιοι της Ε.Ο.Κ., οφείλεται στην περιορισμένη χρήση κοπριάς, στην μονοκαλλιέργεια, στη χρήση βαριών μηχανημάτων, στην ανεπαρκή κάλυψη του εδάφους κ.τ.λ. Δηλαδή στις μοντέρνες μεθόδους γεωργίας (de Preey και Van Hecke, 1986).

Η ΕΟΚ αναγνωρίζει ότι η συμβατική γεωργία είναι μια από τις πηγές μόλυνσης του περιβάλλοντος, και εισηγείται να κρατηθεί σαν απόθεμα το 10% της γεωργικής γης, στο οποίο θα υπάρχουν περιορισμοί στη γεωργική εκμετάλλευση (IFOAM Internal Letter No 21 σελ. 12). Επίσης ο F.A.O. εκτιμά πώς τα εδάφη των Η.Π.Α. και της Ευρώπης έχουν εξαντληθεί ήδη κατά τα 2/3 της συνολικής καλλιεργούμενης έκτασής τους.

16

Λόγω αυτών των προβλημάτων, η World Bank ανήγγειλε ότι θα μειώσει την χρήση χημικών στα γεωργικά προγράμματα που χρηματοδοτεί.

Σε πολλές χώρες παίρνονται μέτρα για την μείωση της χρήσης χημικών στη γεωργία. Π.χ. στη Σουηδία επιβλήθηκε φόρος 5% στα χημικά λιπαρά ματα και φυτοφάρμακα, και με τα χρήματα από το φόρο αυτό θα χρηματοδοτηθούν ερευνητικά προγράμματα για οικολογικούς τρόπους γεωργίας. Επίσης, οι γεωργοί που παίρνουν μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος στις ευαισθητές ζώνες, θα παίρνουν ειδικές ενισχύσεις στα κράτη-μέλη της Ε.Ο.Κ. (Συμβούλιο Υπουργών Γεωργίας Ε.Ο.Κ.).

- (5) Πολλά αγροχημικά, αφήνουν υπολείμματα στο έδαφος με προσθετικό αποτέλεσμα. Εποικιασμένης στη γεωργίας, η γη δηλητηριάζεται, τίποτα δεν μπορεί να φυτρώσει σε αυτήν και καταλήγει σε έρημο.
- (6) Ένα άλλο σοβαρό πρόβλημα που δημιουργούνται φυτοφάρμακα, είναι και η μόλυνση των υδάτων πόρων. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα την καταστροφή της ζωής, ανθρώπινης και άλλης. Στην Αμερική, εντομοκτόνο που εφαρμόστηκε σε βαμβάκι είχε σαν συνέπεια να ψωφίσουν τα ψάρια σε 15 ποτάμια της περιοχής της Αλαμπάμα. Επίσης κάθε χρόνο τα ποτάμια της Μεσογείου αποθέτουν 90 τόννους χλωριούμενων υδρογονανθράκων στις εκβολές τους (Σαχαμπίτης, 1981).
- (7) Η χρήση των λιπασμάτων έχει αποδειχθεί ότι έχει φθινουσα απόδοση, λόγω των προβλημάτων που δημιουργήθηκαν με την συνέχη τους χρήση.

Στοιχεία από την Αμερική, δείχνουν την εξής σχέση παγκόσμιας παραγωγής δημητριακών ως προς την παγκόσμια κατανάλωση λιπασμάτων.

Το 1950-1960, με 20 εκατομμύρια τόννους λιπασμάτων, υπήρξε κατά 200 εκ. τόννοι δημητριακών αύξηση στην παραγωγή, δηλαδή σχέση 10:1. Το 1960-1970 η σχέση αυτή έπεισε στο 8:5:1. Το 1970-1980 στο 7:1. Οταν παίρνουμε τα στοιχεία μόνο από ανεπιγενένες χώρες, το 1980 η σχέση ήταν 3:5:1. Προβλέπεται ότι η κατανάλωση λιπασμάτων ανά εκτάριο, από 55kg που ήταν το 1971 θα φτάσει σε 145 το 2000 για να διατηρηθεί ικανοποιητική η παραγωγή δημητριακών (Global Report, 2000).

- (8) Όμως για την παραγωγή αγροχημικών, χρειάζονται τεράστιες ποσότητες ενέργειας και η ενεργειακή κρίση κάνει την παραγωγή τους πανάκριβη και προβληματική και την γεωργία ασύμφορη.
- (9) Η παγκόσμια «κατανομή» της γεωργικής παραγωγής, όχι μόνο δεν έχει λύσει, αλλά έχει μεγαλώσει τα προβλήματα πείνας στον τρίτο κόσμο. Με την πράσινη επανάσταση, που στην αρχή φάνηκε ότι θα έλυνε το πρόβλημα διατροφής του ανθρώπινου γένους στον τρίτο κόσμο ανατέθηκε η παραγωγή πρώτων υλών (ζωτροφές, καουτσούκ, καφέ κ.τ.λ.), τις οποίες εξάγει σε χαμηλές τιμές στον ανεπιγενένες κόσμο, και εισάγει από αυτόν την τροφή του (ριζι, σιτάρι κ.τ.λ.) σε ψηλές τιμές. Έτσι, έχασε την αυτάρκειά του στην παραγωγή τροφής και έγινε εξαρτώμενος για την επιβίωσή του. Το πρόβλημα πείνας είναι καθαρά πολιτικό πρόβλημα.

Τον Απρίλιο του 1979, η Αμερικανική κυβερνηση άρχισε μια έρευνα για τα προβλήματα της συμβατικής γεωργίας και τις προοπτικές της οικολογικής γεωργίας. Κατέληξε στο συμπέρασμα ότι μια αλλαγή μέχρις ενός σημείου από την συμβατική στην οικολογική γεωργία θα ελαφρύνει μερικές από τις επιπτώσεις της συμβατικής γεωργίας, και θα μπορούσε να εξασφαλίσει στο μέλλον προστηρώσεις στη γεωργική συστήματα.

— Σαχαμπίτης Σ. 1981. Η χρησιμοποίηση των γεωργικών φαρμάκων και το περιβάλλον. Αγροτικά θέματα 35-36.

— Report and Recommendations on organic farming, 1980. MDSA Study Team on organic farming, United States Department of Agriculture.

να εξασφαλίσει στο μέλλον ένα πιο σταθερό, υποστηριζόμενο και επικερδές γεωργικό σύστημα (Report and Recommendations on organic farming, 1980).

Αυτά και πολλά άλλα στοιχεία μας οδηγούν στο συμπέρασμα ότι η αλλαγή στη γεωργική μας σύστημα είναι πια θέμα επιβίωσης. Η γεωργική εκμετάλλευση πρέπει να γίνεται σε συνεργασία με την φύση, να σέβεται τους κανονικές λειτουργίες της, να δουλεύει για την διατήρηση της ισορροπίας του οικοσυστήματος.

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

ατμοσφαιρική ρύπανση από μηχανοκίνητα οχήματα

Hατμοσφαιρική ρύπανση που προκαλεί το αυτοκίνητο οφείλεται κατά κύριο λόγο:

- a) Στα καυσαέρια από την καύση που γίνεται στον κινητήρα και που διοχετεύονται μέσω της εξάτμισης στην ατμόσφαιρα. Αυτά είναι μονοξειδίο του άνθρακα (CO), οξείδια του άζωτου (NOx), μόλυβδος (Pb) και υδρογονάνθρακες (HCs) από ατελή καύση του καυσίμου μαζί με λίγο θείο σε μορφή SO₂.
- b) Στις εξατμίσεις από τη δεξαμένη του καυσίμου (ρεζερβουάρ) τον εξαερώτη (καρμπυρατέρ) και

Πίνακας 1: Συμπτώματα δηλητηρίασης από ανόργανο και οργανικό μόλυβδο.

Ανόργανος	Οργανικός
Ενήλικες	Παιδιά
Κοιλιακός πόνος	Ζαλάδα
Δυσκοιλιότητα	Ευερέθιστον
Εμετοί	Εμετοί
Πόνοι εντός της κοιλιακής περιοχής	Γαστροεντερικά συμπτώματα
Παραισθήσεις	Αταξία
Ψυχολογικά συμπτώματα	Νάρκη/Αναισθησία
Διάρροια	Κούραση
	Διαταραχή του ύπνου
	Ναυτία/Αναγούλα
	Ανορεξία
	Εμετοί
	Κεφαλόπονος και ζάλη
	Μυική αδυναμία
	Απώλεια βάρους
	Τρεμούλιασμα
	Διάρροια
	Κοιλιακός πόνος
	Υπερευέξαπτον Μανία

την ελαιολεκάνη. Οι κατηγορίες αυτές περιλαμβάνουν κυρίως υδρογονάνθρακες (HCs).

- γ) Στο μόλυβδο (Pb) που προστίθεται στη βενζίνη με τη μορφή του τετραθυλού —ή τετραμέθυλο μολύβδου.
- δ) Στις φθορές των ελαστικών και των φρένων (αμιαντος).
- ε) Στη σκόνη που δημιουργεί η ίδια η κίνηση του αυτοκινήτου.
- στ) Στις οσμές λόγω ατελούς καύσης συστατικών του καυσίμου, κυρίως υδρογονανθράκων.
- ζ) Στην απόρριψη ή τοποθέτηση τέλος άχρηστων αυτοκινήτων σε διάφορους χώρους.

Οι ρύποι που παράγονται από τις διάφορες κατηγορίες οχημάτων είναι:

Μονοξείδιο του άνθρακα: ιδιωτικά αυτοκίνητα, μοτοποδήλατα.

Μόλυβδος: ιδιωτικά αυτοκίνητα, μοτοποδήλατα.

Οξείδια του αζώτου: όλες οι κατηγορίες.

Υδρογονάνθρακες: όλες οι κατηγορίες.

Αιωρούμενα σωματιδια: όλες οι κατηγορίες.

Καπνός: όλες οι κατηγορίες κυρίως όμως λεωφορεία και ταξί πετρελαιοκίνητα.

Διοξείδιο του θείου: πετρελαιοκίνητα ταξί και λεωφορεία.

γενικά για τον μόλυβδο

Ο μόλυβδος, για πολλές χιλιάδες χρόνια, υπήρχε ένα πολύ σημαντικό μέταλλο για τον άνθρωπο. Η χρήση του, από πολύ νωρίς στην ιστορία του ανθρώπου πολιτισμού σαν κατασκευαστικό υλικό οφείλετο κυρίως στο χαμηλό σημείο τήξης που είχε, λυώνει δηλ. σε σχετικά χαμηλή θερμοκρασία, στην ευκολία με την οποία μπορεί κανένας να κατεργασθεί και στην αντοχή και ανθεκτικότητά του στον χρόνο. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η ευρεία χρήση σωλήνων από μόλυβδο για την μεταφορά νερού κατά την περίοδο της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας. Μερικοί μάλιστα τολμηροί ερευνητές συνέδουν το γεγονός αυτό με την παρακμή και τελική διάλυση της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας που την αποδίδουν στο μαζικό επηρεασμό της υγείας των Ρωμαίων από τον μόλυβδο. Οι αρνητικές επιπτώσεις του μόλυβδου τόσο για την ανθρώπινη υγεία, ίδιως των μικρών παιδιών, όσο και των ζώων, έχουν σήμερα αποδειχθεί πέρα από κάθε αμφιβολία. Ο μόλυβδος εισέρχεται στον οργανισμό μας είτε με τη βρώση φαγητών που περιέχουν μόλυβδο, είτε με την αναντού αέρα που έχει ρυπανθεί με μόλυβδο, ενώ ένας αριθμός οργανικών ενώσεων του απορροφούνται από το δέρμα με απλή και μόνο επαφή.

Στον τόπο μας οι κυριότερες πηγές μόλυβδου είναι τα αυτοκίνητα που χρησιμοποιούν σαν καύσιμη ύλη βενζίνην που περιέχει ενώσεις μόλυβδου, τα εργοστάσια επεξεργασίας μόλυβδου, οι μπογιές που έχουν σαν βάση τον μόλυβδο, τα συγκολλητικά ήλεκτρα, οι διάφορες τροφές κ.λ.π.

Η πιο διαδεδομένη μέθοδος μετρητής της συγκέντρωσης μόλυβδου στο ανθρώπινο σώμα είναι η άμεση μετρητής της στο αίμα. Σύμφωνα με τους Κανονισμούς της Κοινής Αγοράς σαν ανώτατο επιτρεπτό όριο περιεκτικότητας μόλυβδου στο αίμα του ανθρώπου καθορίζονται τα 35 mg/dl.

Μερικές χαρακτηριστικές ενώσεις μόλυβδου και οι συγκέντρωσης τους είναι οι ακόλουθες:

Από όλες τις πηγές μολύβδου που έχουν αναφερθεί η κυριότερη και σοβαρότερη, ιδίως στις αστικές περιοχές, είναι τα καυσαέρια των βενζινοκίνητων οχημάτων. Αυτό έχει αποδειχθεί σε πειράματα που έγιναν σε πολλές βιομηχανικές αναπτυγμένες χώρες και στα οποία έγινε σύγκριση των συγκεντρώσεων μόλυβδου σε αστικές και αγροτικές περιοχές.

Στον πίνακα που ακολουθεί δίνονται τα συμπτώματα της δηλητηρίασης του ανθρώπου από ανόργανο και οργανικό μόλυβδο:

ο μόλυβδος στη βενζίνη

Για περισσότερο από πέντε δεκαετίες οργανικές ενώσεις του μόλυβδου όπως ο τετραμεθυλικός (TEL), τετραμιθυλικός (TML) μόλυβδος καθώς και μίγματα αλκυλίων του μόλυβδου προσθέτονται στη βενζίνη σαν η πιο φτηνή και εύκολη μέθοδος αύξησης των οκτανίων του καυσίμου πράγμα που εξυπακούει ψηλότερο συντελεστή συμπιεσης στον κινητήρα των αυτοκινήτων.

Στον τόπο μας βάζουμε στην βενζίνη μίγμα TEL και TML η δε ποσότητα που χρειάζεται, για καθορισμένο αριθμό οκτανίων, εξαρτάται από την αρχική ποιότητα της βενζίνης. Εκτός όμως από την αύξηση του αριθμού των οκτανίων, ο μόλυβδος στην βενζίνη δημιουργεί μια προστατευτική μεμβράνη στις βάσεις των βαλβίδων και έτσι μειώνεται η σχετική τριβή.

Σε αντίθεση με τις πιο πάνω θετικές επιπτώσεις του μόλυβδου στην απόδοση της μηχανής, έμμεσα επιπρέπει αρνητικά την ομαλή λειτουργία και διάρκεια ζωής ορισμένων εξαρτημάτων του αυτοκινήτου με τη δημιουργία αλκυλικών ενώσεων μόλυβδου που παράγονται κατά την καύση.

Ετοιμασία και η Ελβετία έχουν καθορίσει σαν μέγιστο επιπρέπον όριο τα 0.15 gr/lt. Ταυτόχρονα η Ιαπωνία, οι Η.Π.Α. και η Δ. Γερμανία άρχισαν την παραγωγή και χρησιμοποίηση βενζίνης χωρίς μόλυβδο, με την παράλληλη βελτίωση και προσαρμογή των κινητήρων για τον σκοπό αυτό. Τέλος στην Αγγλία, μετά από σχετική κυβερνητική απόφαση, το 1990 τα νέα βενζινοκίνητα οχήματα θα χρησιμοποιούν βενζίνη που δεν θα περιέχει μόλυβδο.

Οι ομαλή λειτουργία των βενζινοκίνητων οχημάτων έχει αποδειχθεί σε πειράματα που έγιναν σε πολλές βιομηχανικές αναπτυγμένες χώρες και στα οποία έγινε σύγκριση των συγκεντρώσεων μόλυβδου σε αστικές και αγροτικές περιοχές.

a. Συγκεντρώσεις Pb στο εξώτιο: 2,000 - 10,000 µg (Ph)/m³.

β. Οργανικές tetraalkylead ενώσεις σε αέρια μορφή.

γ. Ανόργανα άλατα Pb σε μορφή σωματιδίων που αποτελεί και το μεγαλύτερο ποσοστό Pb στην ατμόσφαιρα. Μπορούν να μείνουν στην ατμόσφαιρα για 7-30 μέρες. Ετσι δυνατό να μεταφερθούν σε μεγάλες αποστάσεις από τις επικρατουσες καιρικές συνθήκες.

δ. Συγκεντρώσεις στις πόλεις: ανοικτοί χώροι με ελεύθερη τροχαία κίνηση: 2µg/m³ για 1000 οχημάτων.

: στενοί δρόμοι με πυκνή τροχαία κίνηση: 10.6µg/m³ για 1000 οχημάτων.

ε. Φυσικός σωματιδιακός Pb: 0,0005µg/m³.

στ. Συγκεντρώσεις στο υπαίθριο: 0,004 - 0,66 µg/m³.

ζ. Εργοστάσια κατασκευής (συναρμολόγησης), μπαταριών: 8, 0kg για κάθε 1000 μπαταρίες.

η. Ανάτηξη μολύβδου (smelters): 50-90kg/τόννο άχρηστου μετάλλου.

η κατασταση στην κύπρο

Hβενζίνη που καταναλώνεται στην Κύπρο και που αποβλήτησε το 1985 ήταν 124,000 τόννοι, παράγεται σχεδόν όλη στις εγκαταστάσεις του Κυπριακού Διυλιστηρίου. Η βενζίνη αυτή είν

Στον τομέα της ελάττωσης της περιεκτικότητας της βενζίνης σε μόλυβδο έχει σημειωθεί πρόοδος και έχουν τεθεί οι βάσεις και οι προϋποθέσεις για δραστικότερη μείωση σύμφωνα με τα Ευρωπαϊκά και Διεθνή δεδομένα. Έτσι από το Μάρτη του 1986 το Κυπριακό Διυλιστήριο Πετρελαίου άρχισε την παραγωγή και διάθεση βενζίνης με 98 οκτάνια (ψηλής ουμπίστης) και μειωμένη ποσότητα μολύβδου και φτάνει τα 0.6gr/l αντί 0.84 gr/l που ήταν μέχρι τότε. Ταυτόχρονα, γύρω στο τέλος του 1987 το Κυπριακό Διυλιστήριο θα προβεί σε όλες τις αναγκαίες τεχνικές και άλλες τροποποίησεις και προσθήκες στις εγκαταστάσεις του έτσι που να καταστεί δυνατή η παραγωγή βενζίνης 98 οκτανίων και περιεκτικότητα μολύβδου 0.4gr/l χωρίς ουσιαστικές οικονομικές δαπάνες και αύξηση του κόστους

παραγωγής.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η διεθνής αυτοκινητοβιομηχανία άρχισε ήδη από καιρό την παραγωγή κινητήρων που να χρησιμοποιούν βενζίνη με 91-93 οκτάνια και χωρίς μόλυβδο και οι οποίοι αντικαθίστουν με γρήγορο ρυθμό τους προηγούμενους τύπους.

Η Κύπρος σαν καθαρά εισαγωγική χώρα στον τομέα της εμπορίας του αυτοκινήτου, δεν μπορεί παρά να επηρεασθεί χρονικά από την τάση αυτή, πράγμα που συμβαίνει σήμερα. Έτσι μετά από μελέτη των σχετικών στοιχείων που κρατούν οι εταιρείες εισαγωγής αυτοκινήτων για την περίοδο 1978-1985 φάνηκε ότι το 72% περίπου των αυτοκινήτων που εισήχθηκαν και κυκλοφόρησαν στην Κύπρο θα μπορούσαν να χρησιμοποιούν βενζίνη 92 οκτανίων και μειωμένη περιεκτικότητα σε μόλυβδο.

προβλήματα

Τα προβλήματα που αναφύονται από τον τρόπο που προτείνεται για μείωση του μολύβδου στην βενζίνη και κυρίως προβλήματα παραγωγής και διάθεσης

α. Προβλήματα παραγωγής: το Κυπριακό Διυλιστήριο Πετρελαίου μπορεί σε μικρό σχετικά χρονικό διάστημα και χωρίς σχεδόν κανένα σοβαρό πρόβλημα να προβεί σε όλες τις αναγκαίες τεχνικές τροποποιήσεις στις εγκαταστάσεις του έτσι που να γίνει δυνατή η παραγωγή του νέου τύπου συνήθους βενζίνης.

β. Προβλήματα διάθεσης: οι Εταιρείες Πετρελαιοειδών αντιμετωπίζουν θετικά την παραγωγή συνήθους βενζίνης με 92 οκτάνια για να αντικαταστήσῃ αυτή που υπάρχει σήμερα με 87 οκτάνια υποστηρίζουν όμως ότι υπάρχουν βασικά προβλήματα και πρακτικές δυσκολίες στον τομέα της διάθεσης του νέου τύπου βενζίνης. Τα προβλήματα αυτά πηγάζουν κυρίως από την αδυναμία των Εταιρειών Πετρελαιοειδών να συμμορφωθούν με τους υφιστάμενους κανονισμούς «Κατοχή και Διάθεση Πετρελαιοειδών — Κ.Δ.Π. 178/77» που ρυθμίζουν μεταξύ άλλων και των εγκατάστασεων ντεποζίτων και αντλιών στην πρατήρια πετρελαιοειδών. Τέτοιους είδους μετατροπές στα πρατήρια πετρελαιοειδών κρίνονται απαραίτητες προκειμένου να γίνει δυνατή η διάθεση στην αγορά του νέου τύπου βενζίνης. Το πρόβλημα επικεντρώνεται στο γεγονός ότι παρόλο ότι τα πιο πολλά πρατήρια που λειτουργούν σήμερα δεν συνάδουν με τους σχετικούς Κανονισμούς, εντούτοις συνεχίζουν απρόσκοπτα την λειτουργία τους. Η Αρμόδια Αρχή, που σύμφωνα με τον Νόμο είναι το Υπουργείο Εσωτερικών, παρεμβαίνει μόνο στις περιπτώσεις που οι Εται-

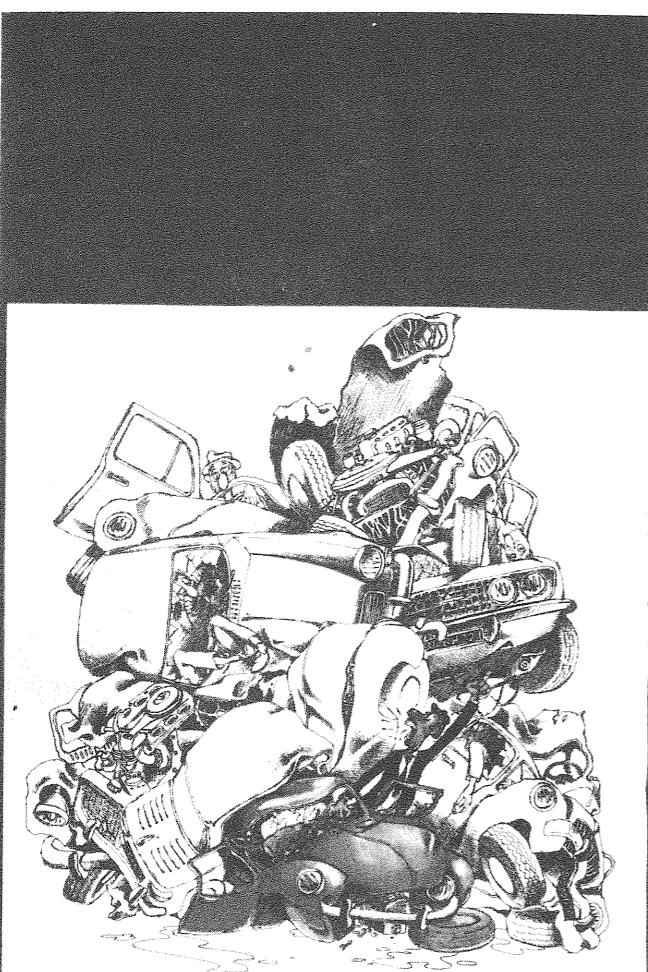
ρείες έχουν πρόθεση, αφού προηγουμένως υποβάλουν την σχετική αίτηση, να προβούν σε τροποποιήσεις στους σταθμούς για εγκατάσταση νέων ή τροποποιήση παλαιών κ.λ.π. Η παρέμβαση του Αρμόδιου Υπουργείου στις περιπτώσεις αυτές, σύμφωνα πάντα με τις πρόνοιες των σχετικών Κανονισμών, είναι **ΑΠΑΓΟΡΕΥΤΙΚΗ**.

συμπερασμα

Από όσα έχουν αναφερθεί ποι πάνω και σύμφωνα με τα σημερινά Κυπριακά δεδομένα φαίνεται ότι ο καλύτερος, ευκολότερος πρακτικότερος και με ελάχιστες οικονομικές επιβαρύνσεις τρόπος για ουσιαστική μείωση του μολύβδου στην βενζίνη είναι η παραγωγή και διάθεση στην αγορά νέου τύπου βενζίνης 92 οκτανίων και με περιεκτικότητα σε μόλυβδο 0.15gr/lt. Με τον τρόπο αυτό επιτυγχάνουμε την καλύτερη προστασία της ανθρώπινης υγείας και του περιβάλλοντος καθώς και την ομαλότερη λειτουργία και χωρίς συχνές μηχανικές βλάβες των βενζινοκινητών οχημάτων με ουσιαστικό συνεπακόλουθο την σημαντική εξικονόμηση ξένου συναλλάγματος. Για να γίνει όμως αυτό κατορθώθει πρέπει να υιοθετηθούν άμεσα όλα τα αναγκαία μέτρα και κυρίως η παράκαμψη (με χαλάρωση, τροποποίηση ή εξάσκηση της διακριτικής εξουσίας του αρμόδιου Υπουργού) των απαγορευτικών διατάξεων των σχετικών με την «Κατοχή και Διάθεση Πετρελαιοειδών - Κ.Δ.Π. 178/77» Κανονισμών.

Ανάμεσα στους διάφορους παράγοντες που ρυπαίνουν το περιβάλλον τα κάθε λογής σκουπίδια δεν είναι, σίγουρα, τα πιο επικίνδυνα, μ' όλο που κάποια ώρα φτάνουν να δημιουργήσουν εκρηκτική κατάσταση. Σαν άτομα είμαστε πολύ ευαίσθητοι στη θέα τους, τελικά όμως κάνουμε πολύ λίγα για να εμποδίσουμε το κακό· κι οι εκδρομικοί μας χώροι... κάτι έφερουν σχέτικά. Ακόμα και η εμφάνιση των οικιακών μας σκουπιδιών είναι ενδεικτική του ότι το

μόνο που μας νοιάζει είναι να απαλλαγούμε απ' αυτά... Περισσότερο από το 40% των αστικών (στερεών) απορριμμάτων αποτελούν τα χρησιμοποιημένα υλικά συσκευασίας. Γιαλί και μέταλλο, χαρτί και χαρτόνι, πλαστικά κάθε μεγέθους και σχήματος οδηγούνται τελικά στους σκουπιδότοπους. Στο γεγονός αυτό οφείλεται τούτο το σημείωμα, που αποτελεί μια προσπάθεια καταγραφής του προβλήματος και των αιτιών του.

καταναλωση και περιβαλλον: το πρόβλημα των υλικων συσκευασιας

κυριακος τσιμιλης

Είναι πια διαπίστωση όλο και μεγαλύτερου μέρους της κοινής γνώμης πως οι διάφοροι παράγοντες που επιβαρύνουν το περιβάλλον έχουν οδηγήσει το οικολογικό πρόβλημα σε ύψιστο σημείο οξύνσης. Κι η αθροιστική τους δράση βάζει, ήδη από τώρα, απαισιόδοξες προοπτικές για τις γενιές του αύριο!

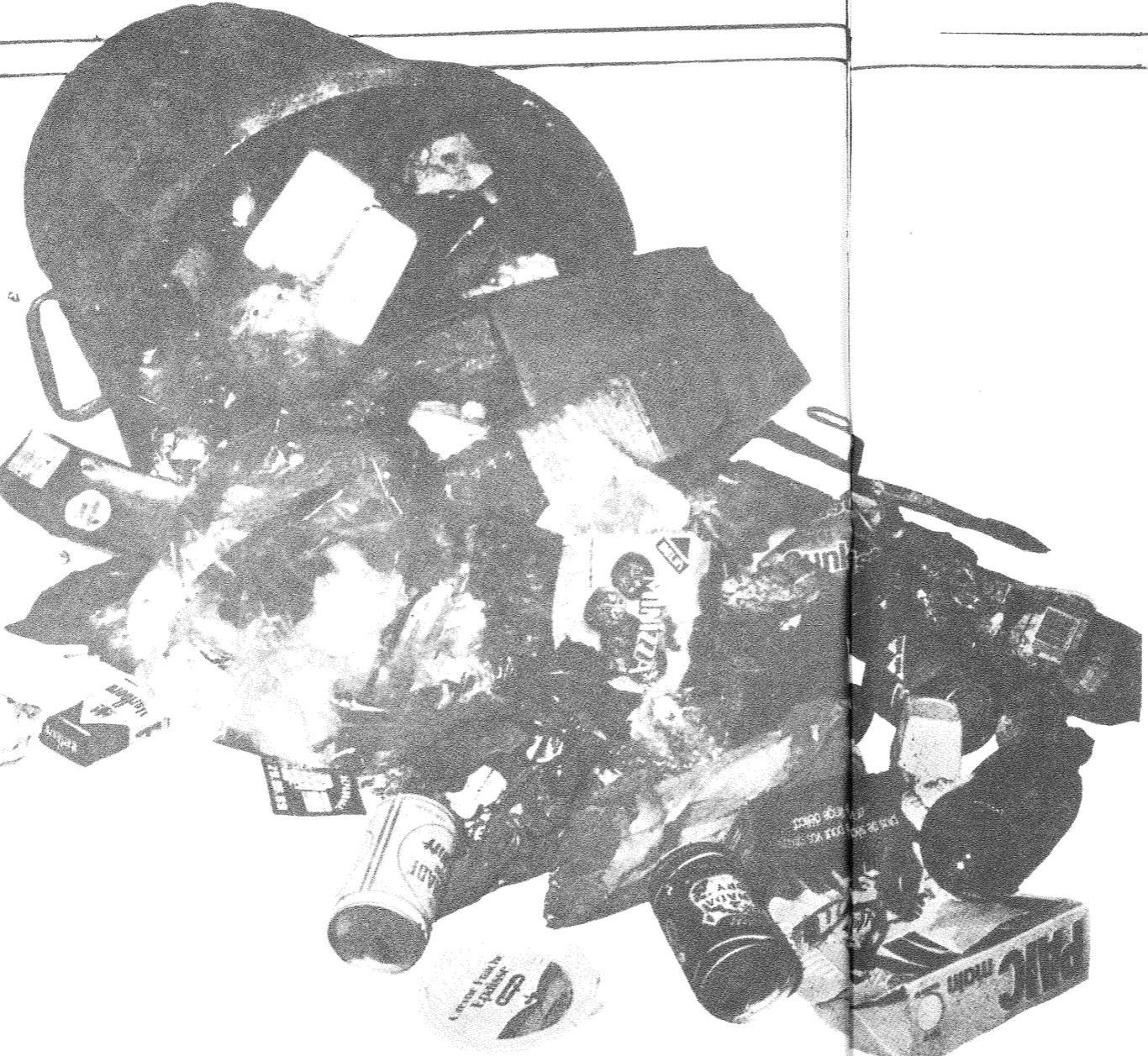
Πού οφείλεται πρακτικά αυτή η κατάσταση;

Τα διάφορα οικολογικά προβλήματα σχετίζονται με εκδηλώσεις του ανθρώπου που ξεκινούν από απλές και βασικές λειτουργίες του, διαδικασίες εκμετάλλευσης των φυσικών πόρων μιας περιοχής και τεχνολογικές εφαρμογές για την παραγωγή αγαθών, τη χρησιμοποίηση διαφόρων τύπων τροχόφορων και άλλων μεταφορικών μέσων, την αισθητική επιβάρυνση του περιβάλλοντος με τα τσιμεντένια κουτιά της οικοδομής και της τουριστικής βιομηχανίας μέχρι, πιο πρόσφατα, τη χρησιμοποίηση της πυρηνικής ενέργειας για «ειρηνικούς» σκοπούς, χωρίς να ξεχνάμε τον τρομακτικό κίνδυνο από τον εξοπλιστικό απαγονισμό στον τομέα των πυρηνικών όπλων και τις παρατηρούμενες κιόλας επιπτώσεις από τις πυρηνικές δοκιμές...

Κιανγιάδα τούτα μπορούμε στο ατομικό επίπεδο να διώξουμε κάθε(;) ευθύνη και να τη φορτώσουμε στους υπόλοιπους, στο «ανώνυμο» πλήθος ή ακόμα να εφησυχάζουμε λόγω του αναπόφευκτου(;) που τα χαρακτηρίζει, η επιβάρυνση του περιβάλλοντος από τις κάθε λογής συσκευασίες περιέχει άμεση και τη δικιά μας συμμετοχή. Φαινόμενο βασικά της τελευταίας 25ετίας που εντείνεται με τον καταναλωτισμό μας, παρουσιάζει μια ενδιαφέρουσα ιδιαιτερότητα: Είναι περισσότερο (αλλά όχι μόνο) αισθητικό πρόβλημα και υπάρχει μια ελπιδοφόρα προοπτική για την απάμβλυνσή του: Μερικές λύσεις του παρουσιάζουν οικονομικό ενδιαφέρον.

Δυο λόγια για τη συσκευασία

Στην εποχή μας η συσκευασία αποτελεί ένα

παραγόντα που εχει καθοριστικά διαφοροποιήσει τις συνθήκες της αγοράς σε σχέση με τη διάθεση των αγαθών.

Μία μεγάλη ποικιλία υλικών συσκευασίας (σε σύσταση και μορφή) έχουν προστεθεί στα παραδοσιακά υλικά και με τη βοήθεια κατάλληλων τεχνικών συσκευασίας, που στο μεταξύ έχουν αναπτυχθεί, έχουν συμβάλει ώστε μια πληθώρα προϊόντων να προσφέρονται στην αγορά συσκευασμένα. Και στην κάθε περίπτωση η συσκευασία υπηρετεί, ή αναμένεται να υπηρετεί, τις συγκεκριμένες ανάγκες

— ασφάλειας του προϊόντος (δηλ. διατήρησης της καλής του ποιότητας)
— κατάλληλότητας για τη

συγκεκριμένη χρήση
— οικονομίας
— ευκολίες στους χειρισμούς και
— εμφάνισης.

Αυτή η αλλαγή δεν έγινε από μόνη της ούτε και ταχεία ήταν. Δεν θα αναλύθει εδώ όλο το φάσμα των παραγόντων που συντέλεσαν, αναφέρεται μόνο μια παράλληλη αλλαγή στους χώρους πώλησης των αγαθών: Το μπακάλικο και το εμπορικό της γειτονιάς δώσανε τη θέση τους στη σύγχρονη υπεραγορά (στο σουύπερμαρκετ που λέμε) και ταυτόχρονα παύει ουσιαστικά, όπως και σε άλλες μας εκδηλώσεις, η ανθρώπινη επαφή στη διαδικασία της συναλλαγής. Δεν πλήρει πια η

— για το περιεχόμενο, την ποσότητα και τα συστατικά του
— τις οδηγίες χρήσης
— την ημερομηνία λήξης πώλησης/κατανάλωσης κ.ά.

γασία. Οι βασικές αναφέρονται παρακάτω:

— Υγειονομική ταφή: Μετά από τεμαχισμό γίνεται απόθεση των απορρυμάτων σε, θεωρητικά, κατάλληλα επιλεγμένους χώρους, όπου έχει γίνει εκσκαφή και μετά από κάποιο χρόνο επικαλύπτονται με χώμα.
— Λιπασματοποίηση: Αρχικά γίνεται ανάμικη των σκουπιδιών με λάσπη από μονάδα επεξεργασίας λυμάτων και ακολουθεί ειδική θερμική επεξεργασία σε κατάλληλα συστήματα.

— Καύση: Απλή; διαδικασία απαλλαγής από σκουπίδια που μπορούν να καούν σε σχετικά χαμηλές θερμοκρασίες.

Οι πιο πάνω μέθοδοι δεν είναι χωρίς, η κάθε μια τη δική της, επίδραση στο περιβάλλον, τόσο την ατμόσφαιρα και το έδαφος, όσο και το υπέδαφος και τα υπόγεια νερά. Να μην ξεχνάμε βέβαια και τα «τυχαία» ή «χωρίς προγραμματισμό» σκορπισμένα σκουπίδια μικρών και μεγάλων κοινοτήτων που καταστρέφουν μόνιμα απόμερες (πολλές φορές όμορφες) τοποθεσίες —συνήθως την πληρώνουν πλαγιές βουνών, χαράδρες και ρέματα.

Κάτι πρέπει να γίνει!
— Η ανακύκλωση είναι μια λύση.

Υπάρχει εναλλακτική λύση;

Φαίνεται πως ναι, και η διαμόρφωσή της οφείλεται μάλλον σε οικονομικούς παρά σε περιβαλλοντικούς πράγματα. Η επαναχρησιμοποίηση (ή ανακύκλωση) στην πιο απλή της μορφή σημαίνει αυτό που δείχνει η ίδια η λέξη. Και θυμίζει τα γαλάνια μπουκάλια του γαλατά που πηγανούνται αφρετέςφορές, όπως

άλλωστε κι όλα σχεδόν τα γαλάνια δοχεία (αναψυκτικών, αλκοολούχων ποτών κ.λ.π.) που κάνουν το ίδιο σε μια διαδικασία με βασικό μειονέκτημα το κόστος συλλογής, επιστροφής και καθαρισμού. Αν η ίδια αυτή περιορίζοταν σε τούτο τον τρόπο επαναχρησιμοποίησης θα ήταν εφαρμόσιμη μόνο στο γυαλί και τελικά θα έφθινε μια κάπια φυσική ή άλλη επεξερ-

γού προβληματισμού απ' τη συνεχή μείωση των αποθεμάτων πρώτων υλών και την επιβάρυνση του περιβάλλοντος από τις (μιας χρήσης) συσκευασίας. Έτσι έχουμε μια αντίθετη προς την προηγουμένη τάση για επιστροφή στο γυαλί και μεγαλύτερη χρήση αλουμινίου, το οποίο εύκολα ανακυκλώνεται, μέσα στα πλαίσια προγραμμάτων που ενθαρρύνονται διεθνώς (σχετική είναι και μια πρόσφατη κατευθυντήρια οδηγία της Ε.Ο.Κ.) για χρήση ανακυκλώμενων υλικών συσκευασίας. Παράλληλα κατασκευάζονται πλαστικά που ανακυκλώνονται πολύ εύκολα (και με ψηλή απόδοση) που άρχισαν μάλιστα να κατακτούν την αγορά. Ήδη με στοιχεία του 1980 έχουμε στη Μεγάλη Βρετανία την παρακάτω εικόνα:

Υλικό	Ολική κατανάλωση (σε χιλιάδες τόννους)	Ποσοστό (%) επαναχρησιμοποιούμενου υλικού
Σιδηρούχα Μεταλλα	156000	59
Χαρτί	7093	29
Μη Σιδηρούχα Μέταλλα	3554	13
Γυαλί	1996	3
Πλαστικά	1960	3

Το πρώτο βασικό στάδιο στη διαδικασία της ανακύκλωσης είναι η διαχωρισμός των σκουπιδών κατά είδος: χώρια το γυαλί από τα μέταλλα, το χαρτί από τα πλαστικά. Και τούτο γιατί διαφορετική είναι η επεξεργασία που θα ακολουθηθεί από εκεί και πέρα το για το καθένα απ' αυτά. Για μερικά υλικά (πλαστικά, μετάλλα) χρειάζεται και ο παραπέρα διαχωρισμός (πολυαιθυλένιο, PVC, κλπ. και αλουμίνιο, χάλυβας κλπ. αντίστοιχα).

Το στάδιο του διαχωρισμού των υλικών είναι ιδιαίτερα σημαντικό και δυνατότητες επαναχρησιμοποίησης κάποιων υλικών και της μεγαλύτερης χρήσης όσων ευνοούν μια τέτοια διαδικασία. Δεν είναι βέβαια πολύ «ελκυστική» η ίδια να αντιγράφουμε στο θέμα αυτό τους ξενούς, πολύ περισσότερο που κάτι τέτοιο προϋποθέτει και την απομικρή συμμετοχή, μάλιστα με διαλογής στην «πηγή», στο σημείο δηλ. που πρωτοεμφανίζονται — μέσα στο σπίτι. Στη

συνέχεια κάθε είδος υλικού μαζεύεται σε επίπεδο γειτονιάς κ.ο.κ.

Και στην Κύπρο

Στην δικιά μας απάραχη, ξένηστη και πάντα καταναλωτική κοινωνία, το πρόβλημα της απόρριψης των σκουπιδών είναι αρκετά οδηγογραφία του αντίστοιχου προβλήματος των πολυπληθέστερων κοινωνιών αλλά κανείς δεν μιλά γι' αυτό. Θάταν πολύ ενδιαφέρουσα μια μελέτη για τις πιθανότητες και δυνατότητες επαναχρησιμοποίησης κάποιων υλικών και της μεγαλύτερης χρήσης όσων ευνοούν μια τέτοια διαδικασία.

Δεν είναι βέβαια πολύ «ελκυστική» η ίδια να αντιγράφουμε στο θέμα αυτό τους ξενούς, πολύ περισσότερο που κάτι τέτοιο προϋποθέτει και την απομικρή συμμετοχή, μάλιστα στην θάξη των κόπων!

η κυπριακή χλωρίδα και πανίδα: το μελλον είναι ζοφερό

μυρουλά χατζηχριστοφορού
(συνδεσμός προστασίας της αγριας
ζωης της Κύπρου)

HΚύπρος στο σταυροδρόμι τριών Ηπείρων έχει αναπτύξει μια ιδιαίτερη χλωρίδα και πανίδα που περιλαμβάνει μια εξαιρετική ποικιλία φυτών και ζώων με στοιχεία και από τις τρεις ηπείρους.

Η γεωγραφική απομόνωση της, σαν νησί, από την άλλη

πλευρά είχε σαν αποτέλεσμα την εξέλιξη πολλών ενδικών ειδών, ειδών δηλαδή που δεν βρίσκονται σε κανένα άλλο μέρος του κόσμου. Από την πλούσια χλωρίδα που αριθμεί 1500 είδη, 75-80 περίπου είναι ενδημικά

Οι πρώτες βροχές αργά το Σεπτέμβρη αναζωογονούν τους πρώτους βολβούς και μετά από διάστημα 2 εβδομάδων περίπου λουλούδια του μικροκαμαριένου Νάρκισσου (*Narcissus serotinus*) και του ξέβαθου μπλέ *Muscari parviflorum* (*Baby's breath*) εμφανίζονται στις χαμηλές περιοχές. Από νορίς το Γενάρη και μετά, το ξέσπασμα της Ανοιξης με τα πολύχρωμα λουλούδια είναι πια γεγονός, δραχίζοντας με τις πολλές ποικιλίες της ανεμώνης (*A. emone coronaria*). Οι άσπρες ανεμώνες ανοίγουν πρώτα, ακολουθούν πολύ γρήγορα οι ροζ, λιλά, μερικές κόκκινες και μετά ο συνηθισμένος πληθυσμός της μπλέ ανεμώνης. Μέσα στο Φεβράριο και Μάρτιο υπάρχει ένας οργασμός από χρώματα στις πεδινές περιοχές με τους κόκκινους πετεινούς (*Papaver rhocheas*) και το κίτρινο σιμιλούδι (*Chrysanthemum coronarium*) που κλέβουν κυριολεκτικά την παράσταση.

Μέχρι τα μέσα Απριλίου οι χαμηλές περιοχές αρχίζουν πλέον να αποχωρούν από το προσκήνιο αλλάζοντας την ωραία πολύχρωμη εμφάνιση τους.

Μετά, τα βουνά παίρνουν τη δική τους σειρά με διαφορετική αλλά όχι λιγότερη εντυπωσιακή εμφάνιση με τη ροζ και άσπρη ξυσταριά (*Cystus creticus*, *C. parviflora* και *S. salviaefolius*) και την μυροφόρα (*Lavendula stoechus*).

Σπάνιες και ωραίες ορχιδέες όπως η *Orchis punctulata*, πολύ σπάνια στην Ευρώπη, η κυπριακή ορχιδέα *Ophrys koetschy* (μελισσάκι) και *Epiractis veratrifolia* ξεχωρίζουν και αποτελούν στολίδι για κάθε βιβλίο μέλετητου ορχιδέων.

Μέσα στην κάψα του καλοκαιριού που όλα τα λουλούδια έχουν ήδη καρποφορήσει και ξηρανθεί ένα ντελικάτο και όμορφο λευκό λουλούδι ο κρίνος της άμμου *Sea Daffodil* (*Pancratium maritimum*) αμύνεται και νικά τη ζέστη με τα μεγάλα μυρωδάτα λουλούδια του που ανοίγουν το απόγευμα και αντέχουν μόνο μερικές μέρες. Παλιά ήταν γνώριμο είδος κατά μήκος

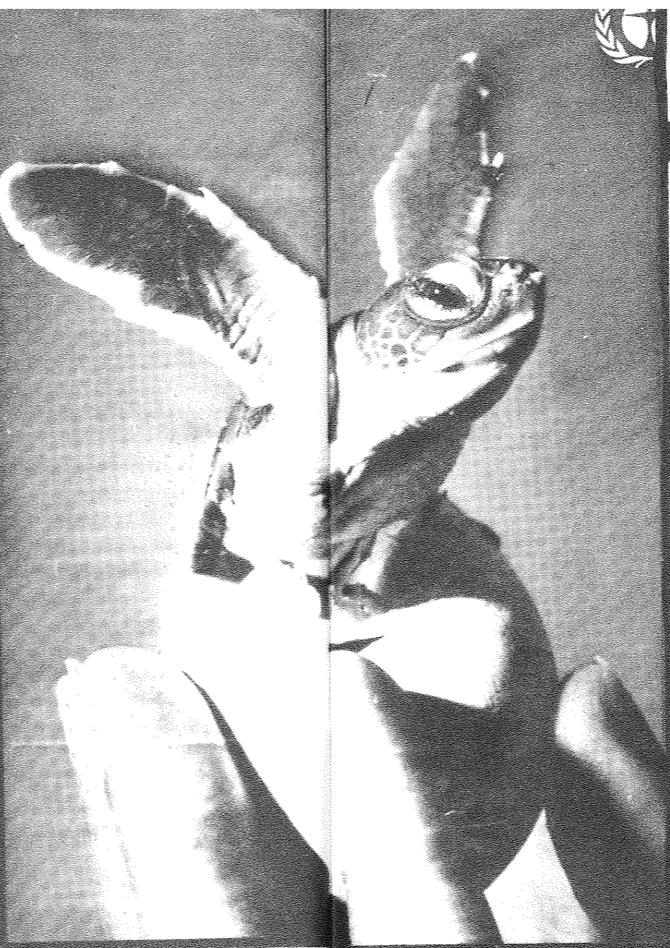
των νότιων ακτών της Κύπρου ειδικά από το Κάβο Γκρέκο μέχρι τη Λεμεσό καθώς και στην περιοχή της Πάφου. Σήμερα αρχίζει να γίνεται όλο και πιο σπάνιο με κίνδυνο πλήρους αφανισμού. Μπορεί να θεωρηθεί το πρώτο είδος της κυπριακής χλωρίδας που καταδικάζεται σε ολοσχερή αφανισμό από την τουριστική ανάπτυξη των τελευταίων χρόνων. Οι βιότοποι του καταλαμβάνονται ο ένας μετά τον άλλον από την ανάπτυξη πάνω στις παραλίες μας. Στην περιοχή της Κάτω Πάφου ο τελευταίος και πιο πλούσιος βιότοπος τους είδους αυτού έχει καταστραφεί πλήρως πριν λίγους μήνες από την ίδια αιτία. Η παραλία της Λάρας παραμένει ίως την τελευταία ελπίδα επιβίωσης του. Από μελέτη που κάναμε υπάρχουν μέσα στην προστατευόμενη περιοχή 100 περίπου άτομα του είδους αυτού ενώ μάκρι πληθυσμοί αλλού αποδεκατίζονται καθημερινά. Αντίθετα το ενδημικό είδος του κρόκου (*Crocus cyprius*) που ανθίζει στη Χιονίστρα όταν τα χιόνια αρχίζουν να λιώνουν νοιώθει την ασφάλεια και τη σιγουρία που του έχει δώσει μέχρι σήμερα η απομόνωση από την επικίνδυνη και καταστρεπτική επέμβαση του ανθρώπου. Την ίδια εποχή (Μάρτιο) πιο χαμηλά στις νότιες πλαγιές του Τροόδους το δάσος γεμίζει με την εντυπωσιακή παιονία (*Raeonia mascula*), που με τα μεγάλα κόκκινα λουλούδια της μοιάζει περισσότερο να δραπέτευσε από κάποιο κήπο παρά να είναι ένα άγριο λουλούδι.

Η κυπριακή τουλίπα (*Tulipa cypria*) που συναντάται μόνο στην περιοχή του Ακάμα σε πολύ μικρό αριθμό και στην κατεχόμενη περιοχή της Μύρτου, καθώς και τη κοινή τουλίπα *Tulipa oculis-solis* που απαντάται στην περιοχή του Πολεμιού στην Πάφο είναι ακόμη δύο είδη που κινδυνεύουν με πλήρη αφανισμό.

Η κυπριακή τουλίπα φαίνεται να έχει, τυχαία φυσικά, περισσότερες πιθανότητες να επιβιώσει από τη ξαδέλφη της την κοινή τουλίπα, όχι γιατί εμείς οι άν-

θρωποί της κάνουμε χάρη ή διάκριση αλλά γιατί έτυχε να βρίσκεται μέσα στο κρατικό δάσος του Ακάμα και η ανάπτυξη δεν μπόρεσε μέχρι σήμερα να την φθάσει. Οπωσδήποτε θα ήταν πολύ τολμηρό να πούμε ότι βρίσκεται κάτω από πλήρη προστασία γιατί ακόμη είναι αρκετά ευάλωτη αφού, δεν έχουν παρθεί πρακτικά μέτρα για την προστασία της. Είναι αφημένη ακόμη στο έλεος της συνειδησης του καθενός να μην την κόβει, να μην την πατά να μην την ξερίζωνει και να μην αφήνεται εκτεθειμένη στη βόσκηση. Μέχρι πόσο θα αντέξει άραγε χάρις στην απομόνωση της; Όσον για την κοινή τουλίπα είναι λυπρό να ξέρεις ότι αυτό το όμορφο είδος βρίσκεται μόνο σε μερικά στρέμματα γης σε μια μόνο περιοχή της Κύπρου που και σαν να έχουν βαλθεί όλοι από κοινού να την εξαφανίσουν όσο πιο γρήγορα μπορούν. Η τουλίπα αυτή εξαφανίστηκε ήδη από την περιοχή του Μετοχίου του Κύκκου στη Λευκωσία όπου φύτρων πριν λιγαχρόνια. Μέσα στους δρόμους γίνεται αντικείμενο εμπορίκης εκμετάλλευσης και φθάνει ακόμη να στολίζει βάζα στη Λευκωσία. Από την άλλη ακόμα και συχνό όργανα γίνεται για την εξάλειψη της αφού από πολλούς θεωρείται και σαν ζιζάνιο. Η επιέμβαση του Κράτους στην περίπτωση αυτή πρέπει να είναι άμεση και αποτελεσματική για να υπάρξει έστω και λίγη ελπίδα για το είδος αυτό που ήδη παρνεί το δρόμο χωρίς επιστροφή.

Πολλά άλλα είδη της χλωρίδας, που μερικά είναι ενδημικά και άλλα είναι πολύ σπάνια για ολόκληρη την Ευρώπη, βρίσκονται σε άμεσο κίνδυνο εξαφανισμού. Επιστημονική δουλειά και μελέτες έχουν γίνει γι' αυτά τα είδη τα τελευταία χρόνια. Άλλα εφ' όσον ακόμη δεν φαίνεται να υπάρχουν οι μηχανισμοί πρακτικής προστασίας των ειδών αυτών και των βιοτόπων τους, διότι δεν νοείται προστασία ενός είδους χωρίς να προστατευτεί πρώτα ο βιότοπος τους, ο καλύτερος τρόπος προστασίας

ρεοίας από την Αρχή Λιμένων για συλλογή των σκυβάλων από τα πλοία μέσα στα Λιμάνια μας υπήρξε σημαντική, όπως είναι και η συλλογική παροχή πληροφοριών και δεδομένων στα Συμβούλια Αποχετεύσεων Λεμεσού και Λάρνακας στο πλαίσιο της προσπάθειας τους για κατασκευή κεντρικών συστημάτων επεξεργασίας των λυμάτων και των αποχετεύσεων τους εις την θάλασσα.

Οσον αφορά τώρα την καταπολέμηση της ρύπανσης της θάλασσας με πετρελαιοειδή, το Τμήμα μας έχει οργανώσει ειδική Μονάδα και διαθέτει το κατάλληλο προς τούτο εξοπλισμό. Αυτή τη στιγμή διαθέτουμε εξοπλισμό της τάξης των £180,000 περίπου ο οποίος μεταξύ άλλων περιλαμβάνει 3 σκάφη εφοδιασμένα με ειδικούς εκτοξευτήρες απορρυπαντικού, συσκευές συλλογής πετρελαιού (oil skimmers) 600 μέτρα φράγματα θάλασσας (antipollution booms) βυτία αποθήκευσης πετρελαίου, 70 τόνους απορρυπαντικών και άλλο βοηθητικό εξοπλισμό. Η Μονάδα αυτή μπορεί να αντιμετωπίζει οποιαδήποτε μικρά πειρατικά ρύπανσης της θάλασσας, ενώ σε περιπτώση μεγαλύτερου ατυχήματος τίθεται σε εφαρμογή Σχέδιο Άμεσης Δράσης βάσει του οποίου ανατίθενται στο προσωπικό του Τμήματος πρόσθετα καθήκοντα για αντιμετώπιση της κατάστασης ενώ κινητοποιούνται διάφορες άλλες υπηρεσίες της Κυβερνησης.

Eρ.: Ποιες είναι οι πηγές της ρύπανσης πώς εξελίσσονται με το χρόνο; ποια συγκεκριμένα μέτρα λαμβάνονται; ποιές αντιστάσεις συναντάται από τους υπεύθυνους της μόλυνσης (τις υπηρεσίες ή τον κόσμο);

Απ.: Η ρύπανση της θάλασσας στην Κύπρο είναι σχετικά μικρή, περιορίζεται δε στα απόβλητα ορισμένων παραλιακών εγκαταστάσεων. Συγκεκριμένα οι εγκαταστάσεις αυτές περιλαμβάνουν μια ομάδα οινοβιομηχανιών που μαζί με το δημοτικό σφαγείο και μια βιομηχανία αναψυκτικών διοχετεύουν τα απόβλητα τους στη θάλασσα,

στο κόλπο Λεμεσού. Το σύνολο των αποβλήτων αυτών υπολογίζεται στα δύο εκατομμύρια τόνους τον χρόνο. Τα απόβλητα αυτά περιέχουν βασικά οργανική ύλη και αιωρούμενα στερεά σε μεγάλες ποσότητες. Κατά το 1983 λειτούργησε στη περιοχή του Βασιλικού το σύμπλεγμα των βιομηχανιών θειικού φωσφορικού οξέως και λιπασμάτων. Οι βιομηχανίες αυτές κατά την διάρκεια της λειτουργίας τους έριχναν τα απόβλητα τους σε μια μεγάλη χωμάτινη δεξαμενή μέσα στη θάλασσα. Σε περίπτωση επαναλειτουργίας έχουν ληφθεί όλες οι πρόνοιες ώστε να μη γίνεται ρύπανση της θάλασσας. Σ' αυτά θα πρέπει να προστεθούν και οι τυχαίες απώλειες πετρελαιοειδών από πλοία κυρίως μέσα στα Λιμάνια καθώς και απόρριψη αχρήστων από τα πλοία. Η ρύπανση αυτή θα μπορούσα να πάρει μειωνέται παρά να αυξάνεται με την πάροδο του χρόνου.

Οσον αφορά διορθωτικά μέτρα που λαμβάνονται αυτά περιγράφονται στη προηγούμενη απάντηση μου.

E.: Ποιές οι επιπτώσεις της ρύπανσης πάνω στους ζωντανούς οργανισμούς; Ειδικά στα ψάρια, στον άνθρωπο;

A.: Μιλώντας γενικά, οι επιπτώσεις της ρύπανσης πάνω στους θαλάσσιους οργανισμούς είναι πολύτιμες, όπως δυσμενείς επιδράσεις στην κανονική τους ανάπτυξη και πολλαπλασιασμό, στη βιωσιμότητα τους, στη χρησιμότητα και εκμετάλλευση τους. Όπως είναι φυσικό οι επιδράσεις αυτές επηρεάζουν έμμεσα τον άνθρωπο ενώ ταυτόχρονα ο άνθρωπος επηρέαζεται και άμεσα. Οσον αφορά ειδικά την θάλασσα μας δεν υπάρχει μέχρι τώρα σοβαρό πρόβλημα ρύπανσης που να έχει επιπτώσει στη θαλάσσια ζωή.

Συγκριτική μελέτη της Πανίδας και Χλωρίδας και γενικά της οικολογίας του κόλπου Λεμεσού που δέχεται κάποια ρύπανση με το κόλπο της Επισκοπής που θεωρείται ότι δεν δέχεται ρύπανση, έχει δειξεί ότι δεν υπάρχει σοβαρό πρόβλημα εκτός της ζώ-

νης μεταξύ των δύο λιμανιών που θεωρείται ότι έχει αυξημένη ρύπανση και οικολογικές αλλοιώσεις όπως είναι οι αλλαγές στον πληθυσμό ειδικά των εχινοδερμάτων. Η περιοχή έχει επίσης φημό αριθμό κολοβακτηριδίων (fetal coliforms) κλπ.

E.: Ποιές οικολογικές επιπτώσεις μπορούν να έχουν τα φράγματα; Ειδικά το μεγάλο έργο του Νοτίου Αγωγού;

A.: Είναι γεγονός ότι οι ποταμοί και χείμαρροι μεταφέρουν στη θάλασσα μεγάλες ποσότητες θρεπτικών ουσιών οι οποίες βοηθούν στην ανάπτυξη της θαλάσσιας ζωής της τοπικά δηλ. στις περιοχές εκβολής τους στη θάλασσα.

Η κατασκευή φράγμάτων που περιορίζουν την είσοδο θρεπτικών ουσιών στη θάλασσα από πλοία κυρίως μέσα στα Λιμάνια καθώς και απόρριψη αχρήστων από τα πλοία. Η ρύπανση αυτή θα μπορούσα να πάρει μειωνέται παρά να αυξάνεται με την πάροδο του χρόνου.

Οσον αφορά διορθωτικά μέτρα που λαμβάνονται αυτά περιγράφονται στη προηγούμενη απάντηση μου.

E.: Ποιές οι επιπτώσεις της ρύπανσης πάνω στους ζωντανούς οργανισμούς; Ειδικά στα ψάρια, στον άνθρωπο;

A.: Κατ' αρχήν δε θα μεμφωνύσα με την διάγνωση ότι η Μεσογείος είναι τελείως μολισμένη, είναι γεγονός ότι με την συνεχώς αυξανόμενη βιομηχανική ανάπτυξη των χωρών που την περιβάλλουν η Μεσογείος δέχεται ένα τεράστιο όγκο ρύπανσης που οι ιδιάζουσες υδρογραφικές της συνθήκες την καθιστούν ανικανή να το «απορροφήσει» και να το «αφανιώσει».

Τη σοβαρότητα της κατάστασης συνειδητοποίησαν οι χώρες που την περιβάλλουν και συμφώνησαν στην υιοθέτηση κοινών μέτρων για αντιμετώπιση της. Οι προσπάθειες αυτές είχαν σαν αποτέλεσμα την υιοθέτηση ενός κοινού σχεδίου δράσης του MEDITERRANEAN ACTION PLAN που είχε σαν στόχο τον περιορισμό και εξάλειψη όπου είναι δυνατό της ρύπανσης της Μεσογείου.

Το πρώτο μέρος του σχεδίου είναι η εκτίμηση της κατάστασης του περιβάλλοντος της Μεσογείου, αυτό δε συστατικά επιτυγχάνεται με την υιοθέτηση κοινών ερευνητικών προγραμμάτων και προγραμμάτων επιχειρησιακού ελέγχου.

E.: Όπως είναι γνωστό η Μεσογείος είναι τελείως μολισμένη, μερικοί δε θεωρούν το θάνατο της βέβαιο. Υπάρχει ένα πρόγραμμα προστασίας. Ποιά θέση και ο ρόλος της Κύπρου στη προστασία της Μεσογείου;

Θάλασσας με Πετρελαιοειδή που εδρεύει στη Μάλτα. Από την συνεργασία μας αυτή έχουμε ωφεληθεί σημαντικά με την χρηματοδότηση εκπαιδευτικά προγράμματα για την καταπολέμηση της ρύπανσης της θάλασσας με πετρελαιοειδή. Από την συμμετοχή μας αυτή έχουμε ωφεληθεί σε σημαντικό βαθμό με την παροχή επιστημονικού εξοπλισμού και εκπαιδευτικούς προγράμματα για τουριστικούς και οικιστικούς σκοπούς κυρίως.

E.: Γενικά, ως πιο σημείο σας εμποδίζει η έλλειψη νομικού πλαισίου για την προστασία του Περιβάλλοντος;

A.: Η υπάρχουσα νομοθεσία για την Αλεια που καλύπτει το θέμα της ρύπανσης όπως αυτό έχει διαμορφωθεί μετά τις τελευταίες τροποποιήσεις της το 1981 είναι ικανοποιητική χωρίς αυτό να σημαίνει ότι περαιτέρω τροποποιήσεις δεν χρειάζονται. Τέτοιες τροποποιήσεις μελετούνται ήδη στο πλαίσιο της εφαρμογής του νέου Πρωτοκόλλου της Σύμβασης της Βαρκελώνης που έχει πρόσφατα παρουσιασθεί στη Βουλή.

Το Πρωτόκολλο αυτό αφορά την ρύπανση από πηγές ξηράς και οι τροποποιήσεις που θα χρειασθούν για την εφαρμογή του είναι λίγες γιατί πολλές από αυτές ήδη καλύπτονται από την υφιστάμενη νομοθεσία. Αυτές που χρειάζονται θα γίνουν μετά την κύρωση του Πρωτοκόλλου από τη Βουλή.

Το τρίτο μέρος του σχεδίου είναι το νομοθετικό που περιλαμβάνει την δημιουργία και υιοθέτηση Συμβάσεων και Πρωτοκόλλων για προστασία της Μεσογείου από την ρύπανση.

E.: Η προστασία των χελωνών είναι βέβαια αρκετά γνωστή για την αξία της, όσο και για την επιτυχία της. Θέλετε να μας δώσετε μερικά στοιχεία γι' αυτή την εργασία και να αναφερθείτε συνοπτικά στη σημασία του προγράμματος αυτούς για τη Μεσογείο;

A.: Στη Κύπρο γεννούν δύο ειδή θαλάσσιας χελώνας η Πράσινη (CHELONIA MYDAS) και η κοινή (CARRETTA CARRETTA). Το πρόγραμμα για διάσωση των χελώνων άρχισε από το Τμήμα Αλειας το 1976 με μια γενική επισκόπηση των ακτών μας. Το 1978 ελειτούργησε ο Σταθμός της Λάρας και το πρό-

γραμμα για την προστασία των χελώνων στο στάδιο της εκκόλαψης. Εκκολάπτονται και αφήνονται στη θάλασσα γύρω στις 4000 - 4500 χελώνες κάθε χρόνο. Αν αυτό δεν γίνονταν υπολογίζεται ότι από αυτές λιγότερες από τις 1000 θα πήγαιναν στη θάλασσα. Τις άλλες θα τις έτρωγαν οι αλεπούδες και άλλα ζώα. Οι χελώνες κινδυνεύουν στημέρα κυρίως από την καταστροφή των παραλιών πάνω στις οποίες γεννούνται οι οποίες έχουν αξιοποιηθεί για τουριστικούς και οικιστικούς σκοπούς.

Ο Σταθμός της Λάρας με το εκκολαπτήριο του και με το πρόγραμ

οδοιπορικό στον άκαμα

αννα τενέζη

Νύχτα, καθώς φτάναμε, το τοπίο δεν είχε τίποτε άλλο να μας πει, παρά σκοτάδι και ησυχία. Με το ξημέρωμα η μέρα μας αποκάλυψε ένα τοπίο που δεν είχε την ανάγκη μας για να υπάρχει. Απόκομο και ειρηνικό, μας προϊδέαζε για το πώς θα είναι η γη, όταν θα γιατρευτεί από τις πληγές της υπεροφίας και της περιφρόνησής μας.

Η μέθη της αλαζονίας μας — εμάς των ανθρώπων, αυτών των τόσο ασήμαντων πλασμάτων, που έχουν την ανάγκη να καταστρέψουν, για να πείθονται για τη δύναμή τους — η μέθη της αλαζονίας μας λοιπόν, θα προκαλέσει τεράστια εγκαύματα σ' αυτό, στο οποίο οφείλουμε πιο πολύ απ' οτιδήποτε άλλο την ύπαρξή μας.

Αλλά η φύση — σοφή καθώς είναι και μεγαλειώδης — θα μας τίμωρήσει με το δικό μας αφανισμό και κείνη θα βρει τρόπους να επιβιώσει, να ανασχηματιστεί και να αναζωγονθεί, όπως βρήκε τρόπο να αναβιώσει μετά τους παγετώνες και όλες εκείνες τις ασύλληπτες κοσμογονικές και βιβλικές μεταλλαγές και μεταμορφώσεις, γιατί βέβαια, κρίνοντας εκ των υστέρων — δε θα μπορούσε να πει κανείς ότι ήταν καταστροφές.

Φυσικά — θα λέγε ίσως κανείς — ότι όλα εκείνα δεν ήταν παρά δημιουργήματα δικά της — ίσως μια ανάγκη αυτολύτωρωσης, γι' αυτό και βρήκε τον τρόπο να βγει ανέγγιχτη — μάλιστα κάποτε και πλουτισμένη.

Αλλά μήπως κι αυτό τώρα που συμβαίνει στην εποχή μας — πυρηνικές και άλλες απειλές — μήπως δεν είναι δημιουργήμα δικό της, δημιουργήμα του κατεξόχην παράστου της, που ζέροντας μόνο να καρπούται, δεν έχει μάθει να εκτιμά; Ο άνθρωπος είναι μέρος κι όμως είναι έξω από τη φύση. Ο γύρω του κόσμος εξακολουθεί, να του είναι ένας ξένος, που θέλει να τον κάνει δικό του, με την οικειοποίηση, όχι με τη γνώση και την αγάπη. «Άμα μαγαρίζεις συνέχεια το στρώμα σου, κάποια νύχτα θα πλαντάξεις από τις μαγαριστές σου». Κι όμως αυτή η κραυγή της σύνεσης και της συνείδησης δεν μπορεί να γίνει κατανοητή από όσους ζέρουν μόνο να μαγαρίζουν.

Ουτόσιο μήπως άραγε κι αυτή η απειλή δεν είναι παρά το δημιουργήμα της ίδιας της φύσης, απότοκο μιας κάποιας — ίσως ακόμα αδιόρατης — ανάγκης της να ξανακαταστραφεί ή να αναδημιουργηθεί, το ίδιο όπως η συγκέντρωση λευκών αιμοσφαιρίων, η δημιουργία ενός αποστήματος, δεν είναι παρά η έκφραση της ίδιας της επιθυμίας του οργανισμού να αμυνθεί και να σωθεί;

30

Όταν σ' ένα τόσο δα νησάκι έχει σωθεί — μέχρι στιγμής — μια γωνιά γης, τόσο απόφιας και καθαρής (μόνο ένα άδειο κουτί τσιγάρων κι ένα χαρτομάντηλο σε μια διαδρομή δώδεκα περίπου χιλιομέτρων είναι ένας θρίαμβος, αλλά και μια υπόμνηση που τι μέλλεται να συμβεί, όταν το αχάριστο χέρι του ανθρώπου θα πετά ασυλλόγιστα, γιατί να μην ελπίσουμε ότι και πολλά άλλα σημεία της γης θα παραμείνουν αγνά κι απόφια, απειράχτα και ανέγγιχτα, ν' αντιστέκονται στην καταστροφή);

— Θα παραμείνουν... αν τ' αφήσουμε.

— Να γιατί δημιουργήσαμε «Τους φίλους του Ακάμα» κι έχει, για μας ιερόττητα ευαγγελίου αυτή η γη, όχι μεταφορικό, αλλά ολότελα κυριολεκτικό ευαγγελισμό, που ούτε η εκκλησία δεν εννοεί, γιατί βιάζεται να διαπλατύνει τους δρόμους, ν' ανοίξει περάσματα στους μαγαριστές, τους καταστροφείς του ναού του Κυρίου. Ο Ακάμας έχει το νόημα και την ουσία της ανέγγιχτης γης, όπου κανείς μπορεί να δει παρθένα τη δημιουργία και να «υμνήσει μετά λατρεία» τον Κύριο, γιατί τίποτ' άλλο δεν μπορεί να βεβαιώσει για το μεγαλείο του Δημιουργού, παρά αυτή η ίδια η μελέτη του ταπεινού δημιουργήματος. Και η γη του

Ακάμα δεν είναι παρά γεμάτη απ' όλα εκείνα τα ταπεινά και διακριτικά δημιουργήματα, που δεν κραυγάζουν, δε σε τρομάζουν, δε φωνασκούν και δεν παφλάζουν — η θάλασσα πάει κι έρχεται, σιγανοτραγουδώντας αέναο μουρμουρισμα, τραγούδι, ώμονος ατέλειωτος στο δημιουργό — μόνο με πολλή λεπτότητα καλούν να τα προσέξεις ν' ακούσεις το μήνυμά τους, να δεχτείς την οντότητά τους και να τα προστατέψεις. Εντυπωσιάζουν για την «ασημαντότητά» τους, μάλλον, παρά για την κραυγαλέα τους υπαρξή.

Χρώματα, αρώματα, σχήματα και συνδυασμοί σε εντυπωσιακές ποσότητες και όταν είναι μικρές και όταν είναι ελάχιστες, γιατί ποτέ δεν είναι μεγάλες (το μεγάλο απωθεί και καταστρέφει το μέτρο). Όταν είναι ελάχιστες, έτοις όπις έπειροβάλλουν ανάμεσα στα μύρια βότανα και χόρτα, που για να τα δεις πρέπει να σκύψεις, να τα διακρίνεις — ένα μικρό προσκύνημα στη φύση και το δημιουργό της.*

Όταν είναι μικρές, είναι παρ' όλα αυτά εντυπωσιακές, γιατί είναι δοσμένες σε τόση δόση, όση ακριβώς χρειάζεται το βλέμα για να ευχαριστηθεί, αλλά όχι να μπουχτίσει.

Διακριτικά, χαρούμενα τα χρώματα

έπειροβάλλουν, ενώ άλλοτε πρέπει να τ' αναζητήσεις. Παλιά δεν είχα θαυμάσει ποτέ τους αισφοδελούς. Τι ξερό πράμα είναι αυτό, έλεγα, μ' ένα κλωνί να ξεχωρίζει κι ένα λουλούδι άχρωμο στην ίδια φορά με το κοτσάνι; Μετά από την τελευταία μου επίσκεψη στον Ακάμα, δεν ξέρω πια τι είναι πιο όμορφο, τα κυκλάμινα, που σε τρεις βασικά χρωματισμούς: άσπρο, μωβ-ροζέ βαθύ και ροζ-λεπτό με όλες εννοείται τις διαβαθμίσεις ανάμεσά τους, λουλουδιάζουν σε σύνολα αξιοθάμαστα, ανάμεσα σε ριζες, δέντρα, πλαγιές, ακόμα και σε βράχους ή οι οιλοφύντωτοι ασφόδελοι, που όταν καλύπτουν μια πλαγιά στο ύψος μιας ματιάς που κατηφορίζει προς τη θάλασσα, προκαλούν το ίδιο αισθήμα χαράς και ευφορίας όπως μια οιλοφύντωτη αυγογδαλιά ή ένα περβόλι από καρποφόρα στην ανθοφορία του. (Θα θελα παρεμπιπτόντως να σημειώσω πως στην περιοχή της Πόλης Χρυσοχούς δεν είδα παρά μόνο αυγογδαλανθόνυς σε βαθύ ροζ χρώμα — κάτι που αγαπώ πολύ. Δική μου άραγε απροσεξία; Επειδή το ροζ χρώμα στα άνθη της μυγδαλιάς μου δίνει την αισθηση ότι το δεντρό θα δέσει γερό καρπό ή μήπως επειδή αντιπαθώ την παρομοίωση της νυφούλας μυγδαλιάς;)

Αλλά ας κλείσουμε την παρένθεση.

Τα χρώματα ή μήπως πρέπει πρώτα να μιλήσουμε για τα αρώματα; Το έντονο κίτρινο της «σπαταζάϊ» του ασπάλαθου, που ολοφορύντωτος ξεπροβάλλει σε τόπους απροσδόκητους και μη σε μια πλαγιά, σε μια συστάδα, ανάμεσα από δέντρα, σε ανοιχτωσίες και κατοσάρβαχα. Κι η μυρωδιά του. Τυχαία συναντιέται πολυνύμητος στα ποιήματα; Μη δοκιμάσεις όμως να τον κόψεις σαν κάθε ομορφά είναι ειδικητικός: σε γδέρνει και τη μανιά σου σα τον τεμαχίσεις σου την παίρνει. Έπειτα το γαλάνο μωβ της ανθισμένης σπατζάϊ, (φασόκαλυπο) που η μυρωδιά των ανθών της είναι πιο πυχτή από των φύλλων, ενώ εκείνα πλατιά κι ευτραφή σε κάνουν ν' αναρωτιέσαι αν πράγματι είναι της σπατζάϊ.

Ουτόσιο μ' όλες τις αμφιβολίες σου οι «επισάγοντες» το επιβεβαιώνουν. Κι από δίπλα το βυσσινί-λιλά ενός λουλουδιού που θυμίζει το ζουμπούλι.

Το κόκκινο; Βαθύ, αιμάτινο, σταξιές σταξιές σ' ένα είδος σκυλάκι βελούδινο που μοιάζει με πανσέ. Πλόσες αποχρώσεις στο ίδιο μικροσκοπικό ανθάκι!

Το γαλάζιο; Αδιάριτο, αιμάτινο, σταξιές σταξιές σταξιές σ' ένα κλωνάς σκυλάκι βελούδινο που μοιάζει με πανσέ. Πλόσες αποχρώσεις στο ίδιο μικροσκοπικό ανθάκι.

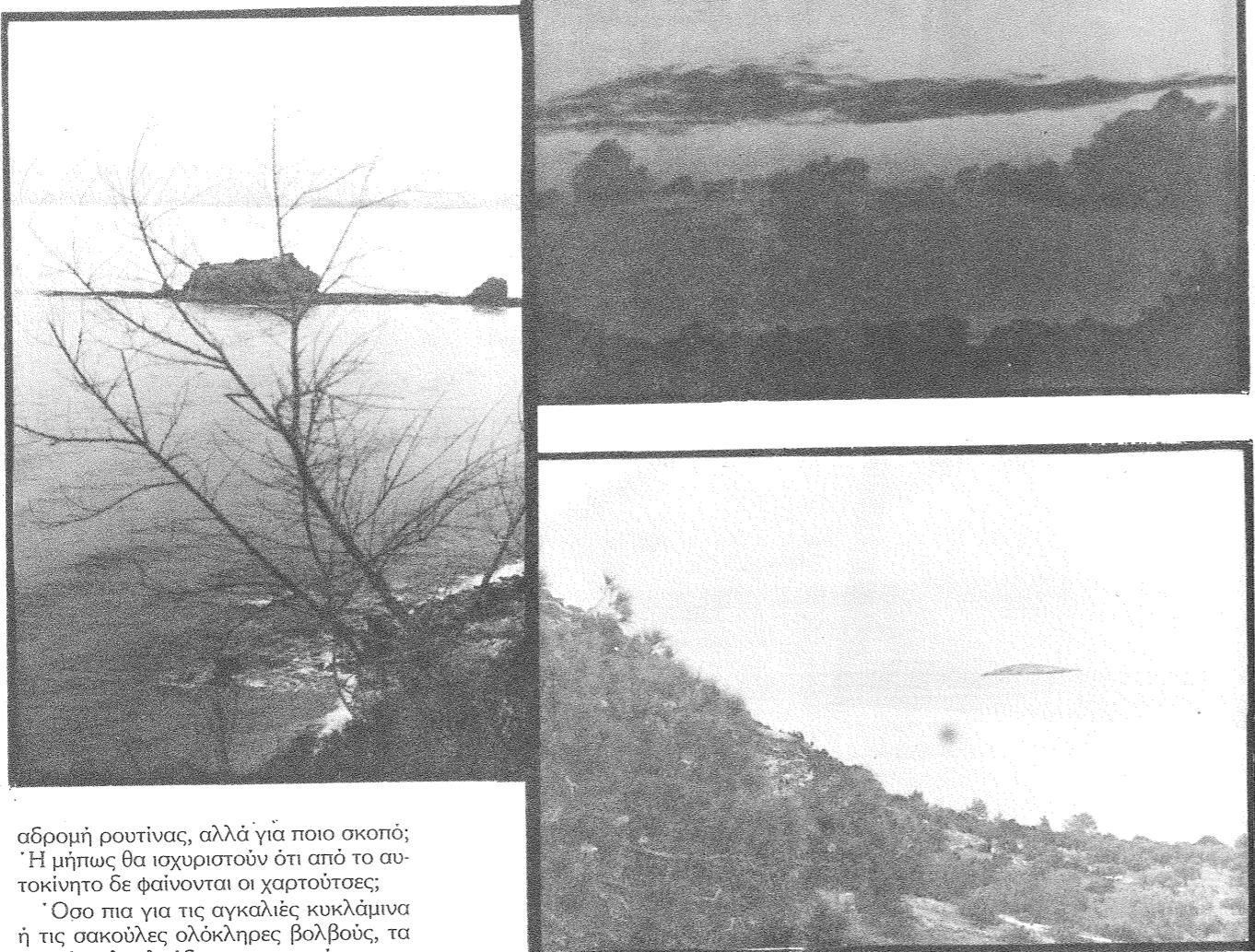
Το άσπρο; Σε ποσότητες και ποικιλίες από την καταστροφική λεπτομέρεια που ωστόσο την είχα προσέξει διασχίζοντας τον Ακάμα: Όλη η διαδρομή και όχι μόνο στα μονοπάτια, είναι γεμάτη χαρτούτσες. Και καθώς αυτές είναι τώρα, πλαστικές, καταλαβαίνει κανείς τη ζημιά που γίνεται σταδιακά. Άλλωστε σε όλη τη διαδρομή από το Νέο Χωριό — Ζυγίες — Μαγνησία — Λουτρά της Αφροδίτης την Κυριακή δε συναντήσαμε, παρά κυνηγούς που κατηφόριζαν κατά στρατιές — πομπές ολόκληρης αυτοκινήτων με τέσσερις πέντε κυνηγούς το καθένα.

Το κίτρινο σε όλες του τις αποχρώσεις: από το έντονο της σπαλαθάτας, στο σχετικά άτονο της λαψάνας που βρίθει κατά τόπους, μέχρι το λεπτό και αβέβαιο της καπαπαρούνας που συναντιέται ωστόσο στους πιο απίθανους χρωματισμούς, άσπρο, κίτρινο, βερύκκοκι ροζ και τέλος το σχέδιον πορτοκαλί της αγριομαργαρίτας.

Αλλά τι άχαρο πράμα η απαριθμηση. Και τι περιπτώ τα λόγια! Μια κίνηση μόνο: ένα αποξαρήγης γονάτισμα πλάι στην πλευρή και διακριτική παρουσία του Ακάμα: την ορχιδέα «quatri panctata». Της δινών το επιστομικό της όνομα, γιατί ποτέ δε θα την είχε προσέξει, αν δε μου την είχαν δείξει. (Ποιός είπε ότι ο φυσιοδίφης επιστημόνας δεν έχει ένα «ιδείνων ποιητικό»;) Το μικροσκοπικό αυτό ανθάκι (άσπρο) οφείλει την ονομασία του σε τέσσερις τελίτσες (μαύρες;) που έχει πάνω στην άσπρη του φορεσιά.

Ξανάρχουμαι λοιπόν στους κυνηγούς. Πού ήταν όλοι αυτοί όλο το πρωί και κατηφόριζαν τώρα από και πάνω λιγό πιο πριν συζητούσαν για καταφύγιο σε περίπτωση βροχής και συνεχίσαμε την πορεία. Το ψιλόβροχο, κάθετο, επίμονο και λεπτό συνέχισε το τέμπο του για κάμπτηση ώρα κι ύστερα σταμάτησε. Η γι

οδοιπορικό στον άκαμα

αδρομή ρουτίνας, αλλά για ποιο σκοπό;
Ή μήτως θα ισχυριστούν ότι από το αυτοκίνητο δε φαίνονται οι χαρτούτσες;

Όσο πια για τις αγκαλιές κυκλαμίνα
ή τις σακούλες ολόκληρες βολβούς, τα
κομμένα λουλούδια, τα σπαρμένα παν-
τού, τι να πει κανείς;

Συνάδελφος που με φίλεψε με τρεις
βολβούς από ένα τσουβάλι ολόκληρο,
που είχε στο πορτ μπαγκάζ του (είχε φέ-
ρει τοσάτα για ευκολία του) δικαιολόγησε
την πράξη του λέγοντας πως έτσι διευ-
κολύνει και ανακουφίζει τη φύση που
έχει φροντίσει για τη συνεχή αναπαρα-
γωγή: όχι μόνο οι βολβοί διχάνονται και
κάθε χρόνο ανθοφορούν, αλλά και κάθε
λουλούδι που θα γείρει στο χώμα φτιά-
χνει ένα βολβό.

Υ.Γ.1. Και μια που ο λόγος για μια για-
γιά, ας μην παραλείψουμε ν' αναφέρου-
με και μιαν άλλη: την κυρία Ελένη 73
χρονών από το Πέλλα Πάιας ή Παΐς.
Περπάτησε όλα τα 12 χιλιόμετρα της δι-
αδρομής με αξιοθαύμαστη αντοχή. Είχε
όρεξη κι έλεγε και ανέκδοτα. Οι γνώσεις
της για τα διάφορα βότανα ήταν πολύτι-
μη, μόνο που τα νιάτα είναι ανυπόμονα
και προχωρήσαμε μπροστά, αφήνοντάς
την πίσω, τόσο που νομίζαμε ότι είχε
επιστρέψει στο Νιοχωρό — ίσως μάλι-
στα με το αυτοκίνητο κάποιου κυνηγού —
ώσπου σε μια στάση μας για να ξε-
κουραστούμε, στο καμίνι και τα νταμά-
ρια της Μαγνησίας, ακούσαμε το βήμα

της και δεν το πιστεύαμε, μέχρι που την
είδαμε να ξεπροβάλλει. Της κάναμε
υποδοχή με χειροκροτήματα, επευφημίες
και φωτογραφήσεις. Η κυρία Ελένη επι-
βεβαίωσε για μιαν ακόμη φορά ότι το
ισχυρό φύλο στην Κύπρο είναι γένους
θηλυκού. Άλλωστε η μητριαρχία επιβι-
ώνει με διάφορες μορφές. Δυστυχώς
όμως δεν επιφεληθήκαμε από τις γνώ-
σεις της για τους «καρκανίκαυλους» και
τους «μπουρμπουλόκαυλους», γιατί πι-
στεύοντας ότι θα γύριζε στο ξενοδοχείο,
είχα σκοπό να τη ρωτήσω να μου τα πει
και να τα σημειώσω με σειρά και τάξη το
πώς και πού οφελεί το κάθε χόρτο (αλή-
θεία ποιο απ' τα δυο ήταν καλό για τους
διαβητικούς); ποιες οι ιδιότητές του κλπ.

Άλλα φαίνεται πως αυτού του είδους η
γνώση πρέπει να σβήστει για να επανέλ-
θει.

Υ.Γ.2 Το Μαρίνο και τα παρεπόμενα
της εκδρομής τ' αφήνω για τους χρονο-
γράφους. Τα καρναβάλια για τους λαο-
γράφους, τους λόγους επιβίωσης των
εθίμων σ' αυτές τις περιοχές στους κοι-
νωνιολόγους.

στα μονοπατια της ποιησης

αποκαλυψη I

Εκείνη την ώρα που χάζευες σκέψεις αόριστες
που χαμήλωνες το βλέμμα μετανοιωμένη
αναζητώντας λέξεις πειστικές

Λέξεις για μια περισταση
μια πρόχειρη ανάγνωση του κόσμου
που ξεγλιστρούσε και χάνονταν κατ' απ' το βλέμμα
σου

Τόσο απλά
· Οπως ο έρωτας που γνώρισες
μα δεν ένοιωσες
σαν την ηδονή που' δώσες
χωρίς να πάρεις

Μια στιγμή αποκάλυψης καραδοκούσε
μες στη μανιά της ισοπέδωσης
Τότε ανταμώσαμε

Κάπου ανάμεσα στα περασμένα και στα μελλούμενα
σ' εκείνη τη στιγμή
που παραβγήκε με τον καιρό

η ηδονη ειναι η γευση της αιωνιοτητας
γ.η.ι.

αποκαλυψη II

Θυμάσαι εκείνη την ολόξανθη ακρογιαλιά
τη γιομάτη φωνές
ανθρώπους
οκνηρία

Θυμάσαι που γυρόφερνες μες στων
κυμάτων το γαλάκτωμα
και στην αρμύρα του ήλιου
Το κεφάλι ριγμένο στον ώμο
το χέρι να σπέρνει ονείρατα
και τρικυμίες

Είχες τα σκέλη ολάνοιχτα
κι έραστή σου τον Ήλιο
που το πάθος τρεμούλιαζε
κρυφά μες στο νερό
για να σκοτώσεις τον καιρό

λευτερια, λευτερια, σχιζει,
δαγκανει τους ουρανους το
στεμμα σου

κ. καρυωτακης

Για ένα κρύσταλλο
δροσιάς
κλωθοργύριζες ανέμη

αστραπη

Αστράφτει ο Βασιλεάτης.
Στου Καπετάν Αντρέα το μυαλό
θολούρα.
Τρέχει στη λάμπα του ψαράδικου
την κρεμαστή με τη σκαριά-
γιρλάντα αραχνιασμένη.
Λικνίζεται
και φεύγει με τον άνεμο
Δαιμονίζεται
στο κούφωμα μιας πόρτας
που την κλέψανε.

Δεν έμεινε τίποτα
κρυφά να προσκίνησει.
Στης αναθρίκας το σκανινί
να ξαποστάσει
Κομμάτι απ' τις παλιές πληγές
τις ηδονές
και τις χαρές να θυμηθεί.
Τη βάρκα που την έδενε
στου Βαβηλά τ' αραξοβόλι.

Δεν έμεινε τίποτα
παρά μονάχα η αστραπή.

Τρελλή
που σ' ακούμπησε
λόχη φωτιάς
κέρινο χέρι
ρόδου που ξηράθηκε
καθώς αλειφάνε
έμποροι
τα πέταλα χαλκό
εκμαγείο χλαινής
μισθοφόρων

Οργή
τη δακρυσμένη θάλασσα
της λογχισμένης πέτρας
κύλα
στ' αποκαίδια
του Μπέντλουσ

Πιο πέρα
σε καρτερεί
η πυρωμένη αμμουδερή
της Σαλαμίνας
στην αύρα της πνοής
παλληκαριού
ανάσα
στα μαραμένα κυκλαμίνα
της Μεγάλης Παρασκευής

κλαγγη φωτος
Αιωρούμενα
πτήλα
κωπαία και πηδάλια
μαζεύεις
ακουμπιστήρι στην καρέκλα
της τηλεόρασης-
ανάστροφη φωτογραφία
κουραρισμένο βέλος
στα πλεκτρα της σκέψης

Αύριο
σήμερα κιόλας
εναγώνια κι άναρθρη
κραυγή σαν κλαγγή
σε πέτρα
η φωνή των απτέριων
αηδονιών σου.

α. εμμανουηλ

για το
θεατρό

Βόϋτσεκ του μπύχνερ: μια προσεγγιση

κατη οικονομίδου

Ο Βόϋτσεκ, άνκαρ είναι μια μορφή που σκιαγραφήθηκε από το δημιουργό του Georg Büchner πριν ενάμισυ περίπου αιώνα, είναι εντούτοις ένας σύγχρονος μας. Είναι ο Βόϋτσεκ μια ύπαρξη τραγική, που από τη μιά ζητά την ατομική ολοκλήρωση του μέσον από το δικαίωμα του να είναι ευτυχισμένος όπως αυτός το κατανοεί, κι' από την άλλη γνωρίζει πως τούτο είναι αδύνατον αφού ζει σε μια κοινωνία με τους δικούς της νόμους όπου τα πάντα είναι καθορισμένα, τετελεσμένα και δεν επιδέχονται αμφισβήτησης ή παρεκκλίσεις. Διέξοδος για τον άνθρωπο-τον κάθε Βόϋτσεκ - που προτάσσει τους δικούς του νόμους τους εκ διαιμέτρου αντίθετους από τους δοσμένους νόμους της οποιαδήποτε εξουσίας δεν υπάρχει, παρά μονάχα ο «θάνατος»: ο θάνατος της επιθυμίας για ελεύθερια - ευτυχία. Στην προσπάθεια του να ισορροπήσει τούτες τες δυνάμεις μέσα του, από τη μια την τάση του για ελεύθερη επιλογή της πορείας του, από την άλλη εκ την συνύπαρξη στο κοινωνικό κατεστημένο - με την πορεία της μάζας, ο άνθρωπος ουσιαστικά καταλήγει σε μια διάσταση σχιζοφρενική, παράλογη, κοινωνικά μή αποδεκτή. Αντί να φτάσει στην εναρμόνιση, πτώνει στην πλήρη διάσπαση ώπου το κουράγιο να σκοτώσει μέσα του αυτό που πιο πολύ αγαπά: τον πόθο του για ευτυχία - ελεύθερια που στον Βόϋτσεκ συμβολίζεται με την αγαπημένη του, που σε μια στιγμή έχασε την μαχαιρώνει για να γλυτώσει από το μαρτύριο. Η στιγμή του φόνου είναι ουσιαστικά το αποκορύφωμα της σύγκρουσης του υποκειμενισμού και του αντικειμενισμού μέσα του. Είναι καθημερινά που οι συνειδητοποιημένοι άνθρωποι αντιμετωπίζουν το δίλημμα γιατί οι δυνάμεις γύρω τους δεν τους αφήνουν ν' ακολουθήσουν αυτό που τους υπαγόρευε η φύση: γιατί φοβούνται ουσιαστικά την απόρριψη από τους γύρω τους, φοβούνται ν' αντιμετωπίσουν τον εαυτό τους στο περιθώριο και διαλέγουν

συνήθως τη συνταγή του συνόλου γιατί τους εξασφαλίζει μια ισορροπία μεν, σε λανθάνουσα κατάσταση δέ.

Αυτά τα στεριωμένα μέσα από οποιαδήποτε εξουσία στοιχεία - αρχές, συμβολίζονται στο ανέβασμα του έργου με τα δοκάρια που υποβαστάζουν και καλλιεργούν το σκοτάδι μέσα και γύρω μας. Ουρανός δεν υπάρχει, γιατί δεν υπάρχει φως, δεν υπάρχει χρώμα. Είναι η κατάσταση της καταχνίας στην οποία ζει ο καταπιεσμένος άνθρωπος, ή σε μεγέθυνση, ή καταπιεσμένη τάξη σε μια κοινωνία, όπου οι άνθρωποι έχασαν να ορματίζονται, να προσδοκούν.

Ένας παράλογος τρόπος ζωής. Η ροή των πραγμάτων τοποθετημένη με τέτοιο τρόπο στο κοινωνικό σύστημα, ή στην κάθε συστηματοποιημένη πράξη/σχέση μας που στο τέλος γίνεται για τους πολλούς ανθρώπους το νόμα της ύπαρξης τους. Η τετραγωνισμένη λογική της συγκεκριμενοποίηση, που δεν επιδέχεται κανένα ίχνος αφαίρεσης από τη ηδη πατροπαράδοτα δεδομένα. Σε κάποιους πολύ ελάχιστους ανθρώπους τα δεδομένα αυτά χάνουν την αξία που έχουν για τους πολλούς κι' επέρχεται η συνειδητοποίηση κάποιας μερικής αλληλουγίας: το φώς που ορμητικά γυρεύουν είναι μια μάταιη αναζήτηση της ελεύθεριας. Ο αγώνας για να καταλήξουν και πάλι στο σκότος.

Ο Βόϋτσεκ είχε κάπου-κάπου μια επαφή με τον εσωτερικό του κόσμο, με τη συνείδηση του: κάποτε έβλεπε ξαφνικά φως, άκουγε κάποιες φωνές. Ήταν στην ουσία κάποια ελπίδα που ανάβλυζε μέσα του, που τον στήριζε για να συνεχί-

σει το μονοπάτι της ζωής. Αυτή την ίδια ελπίδα που σταμάτησε ο ίδιος να εμπιστεύεται και αποφασίζει να την καταπνίξει μέσα του. Είναι η στιγμή της αποθέωσης του απόλυτου μηδέν για να καταλήξει στο χάος.

Αληθινή επικοινωνία μεταξύ των ηρώων του έργου δεν διαφένηκε πουθενά, παρόλο που γινόντουσαν σπασμαδικά κάποιες κινήσεις προσέγγισης. Για παράδειγμα στη σκηνή που ο αρχιτυμπανίστης έβαζε τις καρέκλες ανά δύο απέναντι τη μια στην άλλη για να μπορέσει να καθήσει αντίκρυ στη γυναίκα: να τη συναντήσει επιτέλους έστο και κάτω από το μαύρο ουρανό - ο διάλογος - επικοινωνία στην εποχή μας. Συνομιλούμε με τους συνανθρώπους μας. Βασικά μιλούμε για ν' ακουστούμε, για να επιβεβαιώσουμε αυτό που είμαστε. Δεν ακούμε τους άλλους. Δεν κάνουμε διάλογο. Η φωνή μας δεν φτάνει στον απέναντι: ξεκινά από μας, αλλά είναι αδύνατη για να τον φτάσει. Δεν αγγίζουμε ο ένας τον άλλο. Όλα είναι στεγνά, ξηρά, όπως τα βλέπει ο καθένας στο βάθος που τους προσδίδει. Την αληθινή δάσταση δεν την γνωρίζουμε ποτέ ή μάλλον δεν την φανερώνουμε ποτέ. Δεν υπάρχει καθόλου αισθήμα προς τα έξω. Οπιδήποτε δια-

δραματίζεται γύρω μας, το μεταφράζουμε σε αδιαφορία λόγω ανικανότητας σύνδεσης.

Χαρακτηριστική σκηνή στον Βόϋτσεκ ήταν όταν οι κάτοικοι της πόλης διάβαζαν την ειδηση για το φόνο και πετούσαν αδιάφορα τις εφημερίδες, αγνοώντας το μέγεθος της πράξης.

Οι καρέκλες, ένα άλλο στοιχείο συμβολίσμου στο έργο, που ακουμπούσαν στα δοκάρια, άνοιγαν και έκλειναν, κατάληγαν όμως πάλι εκεί. Οποιαδήποτε καρέκλα (ατομική - κοινωνική τοποθέτηση) κι' αν επέλεγαν οι ήρωες, κατάληγαν και πάλι στα δοκάρια, στις δοσμένες, συλλογικά αποδεκτές αρχές, που τους εξασφάλιζαν μια ανεκτική συνύπαρξη με το κοινωνικό σύνολο. Τα δοκάρια ήταν σε τελευταία ανάλυση τα σημεία επαφής των τάξεων της άρχουσας τάξης και της καταπιεζόμενης τάξης. Είναι αυτά τα δοκάρια που στηρίζουν μια ελίτ, που οι διάφορες επαναστάσεις - κινήματα προσπάθησαν κατά καιρούς να συνθίψουν, πιστεύοντας στο όραμα ενός καινούργιου καλύτερου κόσμου. Ακουμπώντας τα οι άνθρωποι, αντιλαμβάνονται πόσο εύθραυστα είναι απ' τη μιά, πόσο όμως δύ-

ναμι χρειάζεται απ' την άλλη για να ξεριζωθούν από μέσα τους. Μέχρι που φτάνουν να συνειδητοποιήσουν πως όποια προσπάθεια κι' άν γίνει, θα καταλήξει και πάλι σε κάποιο σύστημα καταπιεστών - καταπιεζόμενων, όπου μόνη λύτρωση είναι τελικά ο θάνατος, η επιστροφή στην προσιώνια αρχή: το μηδέν.

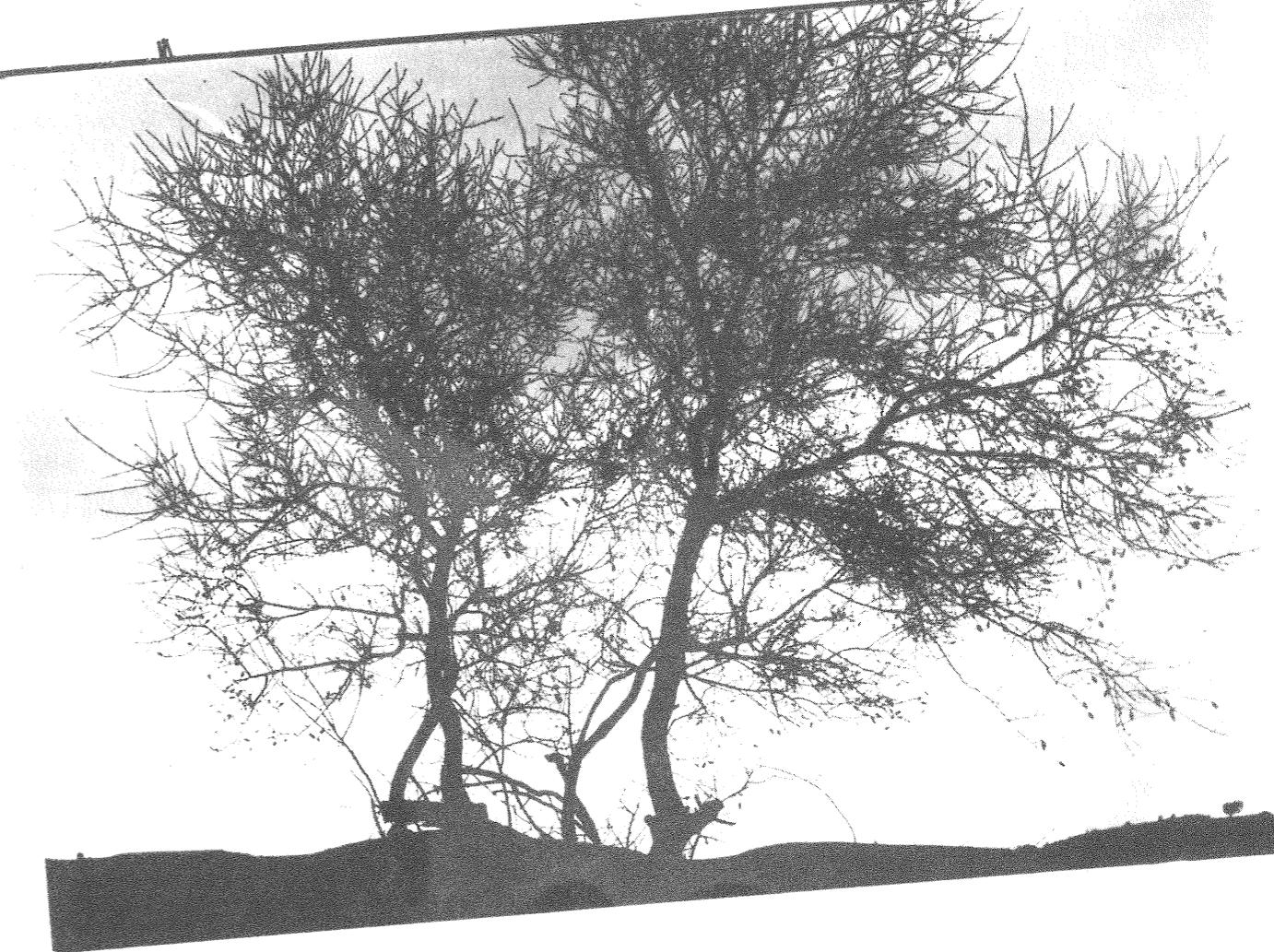
Στο όλο έργο υπήρχε παρόλα τούτα μια διάχυτη ελπίδα που γυρόφερνε ανάμεσα σ' όλους: το καρρότσι με τη νέα ζωή ήταν μαρό, που κανείς μας δεν το είχε δει ποτέ όμως το φανταζόταν, ήταν η συνέχιση της πορείας. Το καρρότσι μπαινόβγαινε απ' όλα τα μαύρα κουτιά δεξιά κι' αριστερά της σκηνής, που συμβολίζαν τους στενούς ασφυκτικούς δρόμους που έχει να διανύσει ο άνθρωπος. Το μαρό ήταν η μοναδική πνοή αισιοδοξίας στο όλο έργο, μέχρι που κι' αυτό αφέθηκε στο τέλος μετά το θάνατο της μάνας του στα χέρια κάποιου διανοητικά ανάπτηρου: ο συμβολισμός της ανικανότητας της κοινωνίας να προσφέρει τον φυσικό τρόπο ζωής στο νέο άνθρωπο: την ελεύθερια.

Παρόλον ότι το έργο που είδαμε δεν είναι αυτούσιο όπως γράφτηκε από τον Μπύχνερ, (πολλά κοιμάτια έχουν χαθεί) εν τούτοις με τη σκηνοθεσία δόθηκε όλη

η ιδιαιτερότητα του: η δυνατότητα της κάθε σκηνής, όπου διαδραματίζονταν οι σχέσεις αλληλοεξάρτησης των ηρώων για την επιβίωση τους, στεκόταν από μόνη της, αυτοτελής, στο δικό της ρυθμό και μαζί με την προηγούμενη και την επόμενη αποτελούσαν μια ενότητα που κατέληγε σε μια παράλογη ουσιαστικά υπόθεση (assumption) που ήρθε σε αντιπαράθεση με τη γνωστά κατεστημένα σενάρια της συστηματοποιημένης, «λογικά» κατευθυνόμενης ζωής μας.

Το έργο του Μπύχνερ είναι μια συνθηθισμένη ιστορία είναι η μεταφορά της ζωής του βιομηχανοποιημένου ανθρώπου στο θέατρο, που δύσι δεν την εμπειράθηκαν ακόμα, είναι γιατί δεν αναγνώρισαν την ύπαρξη της. Είναι μια ιστορία δραματική, γήινη, (άσπρη άμμος = γη) που διαδραματίζεται στον άμεσο υλικό κόσμο. Είναι μια έκφραση της καταπιεστικά ανέκφρασης εξουσίας του εμείς (σύνολο) πάνω στο εγώ (άτομο) και κατ' επέκταση του εμείς πάνω στο εμείς: η πάλη των τάξεων.

Ο Βόϋτσεκ είναι προμήνυμα του αιώνα μας, όπου οι άνθρωποι έχασαν τα σημεία επαφής με τον εαυτό τους και το περιβάλλον. Κι αν κανείς αναρωτηθεί: Πού οδηγούμεστε άραγε; Ο Βόϋτσεκ θα απαντήσει: Στη Δόξα του Ατελεύτητου ΜΗΔΕΝ - Στο Αιώνιο ΤΙΠΟΤΑ.

αμερικα

κακιας νικολαου

36

Oταν πριν 2 μήνες πέριπου η Ευρώπη έβγαζε ομόφωνη ετυμογραφία, δεν είχα την ελάχιστη δάθεστη να σπαταλήσω και ένα έστω δευτερόλεπτο χρόνου ήταν κύτταρο φαιάς ουσίας για να γράψω έστω και μια λέξη πάνω σ' αυτό το θέμα.

Εν τω μεταξύ συνέβησαν όμως δύο πράγματα: επέστρεψα πίσω στην Κύπρο όπου διαπίστωσα με φρίκη, ότι ήδη σε πολλές βιντεοθήκες υπήρχε η κασέττα με τα ανάλογα πόστερς στις βιτρίνες, και ο KRIS KRISTOFFERSSON έβγαλε καινούργιο δίσκο, επωφελούμενος από τη δημοσιότητα, καλή ή κακή, και προσπαθώντας να ξεκολλήσει από τα εγκλωβισμένα στην κεντρική Αμερική country-chants.

Ο λόγος περί του αμερικανικού, διαρκείας 14 1/2 ωρών, τηλεοπτικού έργου «ΑΜΕΡΙΚΑ» με κυριλλικούς χαρακτήρες, Ρ αντί R και Κ αντί C. Παραγωγή του ABC (μαζί με τα CBS, NBC ένα από τα τρία μεγαλύτερα τηλεοπτικά δίκτυα στην Αμερική), υποστηριζόμενο από γερμανικά λεφτά και συγκεκριμένα από τη VOLKSWAGEN, μεταδόθηκε ήδη το Φεβρουάριο και πάνω από 70 εκατομμύρια παρακολούθησαν τις 8 συνέχειες του αμερικανικού εθνικού Γολγοθά.

10 χρόνια μετά από την πυρηνική επίθεση και την επερχόμενη αναίμακτη κατάληψη της χώρας της ελευθερίας και δημοκρατίας από το κράτος του κακού, 10 χρόνια λοιπόν μετά απελευθερώνεται από ένα αμερικανικό GULAG ο τέως βουλευτής και υπουργός για την προεδρία DEVIN MILFORD, ALIAS

KRIS KRISTOFFERSSON. Μέσα από τα μάτια και την προσωπική του ιστορία βλέπουμε να επιβεβαίνονται μία προς μία όλες οι προκαταλήψεις των Αμερικανών. Η πάλαι ποτέ ανθούσα κοινωνία βρίσκεται στο κατώφλι της πείνας, η οικονομία στο χειλός της καταστροφής, ουρές έξω από τα σούπερμάρκετ, έλλειψη των πάνων, καταπίση, αποδιοργάνωση και διαφορά σε όλα τα επίπεδα της ζωής, η επιτυχία για τις γυναικες περνά μέσα από τα κρεβάτια των ρώσων και Ανατολικογερμανών, τα παιδιά δέχονται πλύση εγκεφάλου στα σχολεία. Τη στρατιωτική διοίκηση έχουν αναθέσει οι Σοβιετικοί στη UNITED NATIONS SPECIAL SERVICES UNIT, UNSSU (η οποία οργάνωσε δεν είναι και τόσο διεθνής δεδομένου ότι αποτελείται μόνο από κομμουνιστικές χώρες). Τα μέλη αυτής λοιπόν, με μαύρες στολές, μπότες και αισθάλινα κράνη, τυφλό πιστοί στο δόγμα των δύο μεσαιώνων γραμμάτων των αρχικών τους, ασκούν την βία σ' όλη της τη δόξα: σκοτώνουν, βιάζουν, καταδυναστεύουν, κλέβουν, εξευτελίζουν, το πρώτο αρχικό κάποιο Ανατολικογερμανό (προφανώς οι αμερικάνοι δεν έχουν ξεπεράσει εντελώς το σύμπλεγμα του κρετίνου ναζί). Με μόνιμο φόντο το γκρίζο του χειμώνα παρελαύνουν αυτές οι μηχανές του θανάτου, και στις σημαίες ανεμίζουν δίπλα-δίπλα ο Λένιν με τον Λίνκολν.

Και η τελική σκηνή όπου αποδεικνύεται θριαμβευτικά η παράλογη κτηνωδία του κομμουνισμού με τη βιασιτή πάνω στο σύμβολο της

αμερικανικής ιδεολογίας: μετά από μια εξέγερση στο Καπιτώλιο, πυροβολούν πράκτορες της KGB τους βουλευτές ένα-ένα, και πέφτει το φινάλε με τους βουλευτές σωριασμένους στα έδρανα νεκρούς και τους Ρώσους να βάζουν φωτιά στο κτίριο.

Τώρα θα μου πεις άξια συνέχεια της παράδοσης που δημιούργησαν άλλα συναφή έργα αναλόγου ρυπαρού επιπέδου. Και όμως υπάρχουν διαφορές οι οποίες το καθιστούν το πλέον επικίνδυνο όλων. Πρώτον η ασύγκριτα μεγαλύτερων διαστάσεων δυνατότητα για κακοήθη προπαγάνδα, δεδομένου ότι πρόκειται για τηλεοπτικό σήμαια που μπαίνει στο υποδιωμάτιο του κάθε Αμερικάνου, ενώ όλες οι άλλες είναι κινηματογραφικές ταινίες που απευθύνονται μάλιστα σ' ένα κάπιως περιορισμένο εφηβικό και νεανικό κοινό. Σ' αυτές τις ταινίες ο «κόκκινος κίνδυνος» παραμένει είτε πρόκληση στο πρόσωπο ενός πυγμάχου (ROCKY IV), είτε απειλή στη μορφή αψιμαχών στη ζούγκλα (RAMBO II του δικού μας Γιώργου Κομάτου), είτε πραγματοποιημένη επίθεση η οποία όμως αντικρύζεται επιτυχώς (THE RED FLOOD). Αντίθετα, το «ΑΜΕΡΙΚΑ» αναποδογυρίζει και προχωρεί πέρα από τα μέχρι τότε επιτρεπτά όρια. Αχαλίνωτη και ασύδοτη φαντασία του σεναριογράφου;

Είναι ήδη μερικά χρόνια που οι Ρώσοι διαδέχθηκαν τους Ινδιάνους και τους Γερμανούς (σ' αυτή τη χρονική σειρά) στο στερεότυπα στυλιζαρισμένο ρόλο του κακού ήλιθου. Δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι η προεδρία REAGAN υποβοήθησε το γύρισμα τέτοιων κατασκευασμάτων, ή το ότι τέτοιες ταινίες βοήθησαν στη δημοτικότητα του REAGAN, ή το ότι η ραγδαία αύξηση του κινήματος των FUNDAMENTALS συμπίπτει χρονικά με τις μεταρρυθμίσεις GORBATSCHOW. Ο θρησκευτικός και πολιτικός φανατισμός ήταν στην Αμερική πάντα αλληλένδεστοι, και οι φορείς τους τα συντηρητικά κοινωνικά στρώματα, διευρύνονται ασταμάτητα όλο και σε ποινές, μορφωμένες, αστικές ομάδες, με άλλα λόγια στους YUPPIES. Η κατάσταση πλησιάζει τη μαζική υστερία με

τηλεοπτικά κηρύγματα από όλα τα κανάλια, σε στυλ αμερικανικού show σ' όλη του την ηλεκτρονική μεγαλοπρέπεια, με κάψιμο βιβλών και βομβιστικές επιθέσεις σε κλινικές όπου γίνονται εκτρώσεις, με μια τυφλή πίστη στην κατά λέξη αλήθεια της Βίβλου, και φυσικά δεν χάνουν ευκαιρία να ξεσπαθώσουν εναντίον του κομμουνιστικού μιάσματος, το κράτος του διαβόλου επί της γης που εκπροσωπεύει όλα εναντίον των οποίων πολεμούν (και αυτό κυριολεκτικά). Τρανό παράδειγμα ο OLIVER NORTH.

Επιστρέφω όμως στον ήρωα μας KRIS KRISTOFFERSSON ο οποίος επικροτεί τα προηγούμενα και επιρρίπτει ευθύνες στις μειονότητες, στις φεμινίστριες και στους περιθωριακούς για την απώλεια των κατ' εξοχήν αμερικανικών αξιών της οικογένειας, της θρησκείας και της πατρίδας. Με το να παραδέχεται το σήμαια ήττα, υποβάλλει στο θεατή τη φρικιαστική δυνατότητα (κι' όχι πιθανότητα), τον εφιάλτη κάθε ακροδεξιού που σέβεται τον εαυτό του. Με το να παρουσιάζει τα διαφόρα και πλείστα, βίαια, και μη, καθημερινά και στρατιωτικά κλισέ, δεν θέλει να μας ξυπνήσει οίκτο για τους ανατολικούς (ο κάθε Αμερικάνος ξέρει πόσο απελπισμένοι και καταπιεσμένοι είναι), αλλά θέλει να προκαλέσει φόβο και πανικό για τη δύκη μας μοιρά. Με το να ιεροσύλισει πάνω στο πλέον ταμπού σύμβολο των Αμερικάνων, το Καπιτώλιο, ερεθίζει το πιο ευαίσθητο νεύρο και κεντρίζει την εθνική τιμή.

Η όλη ιδιοφυής σύλληψη ανήκει στο δημοσιογράφο BEN STEIN (τέως γραφέα των λόγων των RICHARD NIXON και GERALD FORD, μετά συγγραφέα φλογερών αντικομμουνιστικών στηλών στην «LOS ANGELES HERALD EXAMINER»). Ο BEN STEIN λοιπόν μαζί με πολλούς άλλους του ίδιου πολιτικού στρατοπέδου ήταν της γνώμης ότι μετά από την σχετική πασιφιστική πυρηνική σαπουνόφουσκα, επίσης παραγωγή του ABC, «THE DAY AFTER», «τα μέσα μαζικής επικοινωνίας οφείλουν στο κοινό αληθινές ιστορίες για το κράτος που μας απειλεί». Οπόταν το ABC αγοράζει

την ιδέα και αναθετει στο DONALD WRY τη σεναριογράφηση. Η έρευνα που υποτίθεται ότι περιλαμβάνει 58 βιβλία, 15 άρθρα και 5 κίνηματογραφικές ταινίες, το δε 579 σελίδων αποτέλεσμα βασίζεται δήθεν πάνω σε ιστορικά γεγονότα και συμβουλές 18 αρμοδιών. «Όπως όμως παραπτεί δημιτικά στο διεθνή τύπο, από όλη αυτή τη μνημειώδη δουλειά δεν έχουν ονομαστεί μέχρι στιγμής ούτε οι πηγές, ούτε οι σύμβουλοι (από τις φάλαγγες της δεξιάς εννοείται), ούτε και το σενάριο το είδε κανείς. Η 35 εκατομμυρίων δολαρίων παραγωγή χαρακτηρίζεται από το ίδιο το ABC σαν ένα «δυναμικό έργο για ελευθερία και υπευθυνότητα του ατόμου και για τον αμερικανικό εθνικό χαρακτήρα». Για τον συγγραφέα του δε, δεν είναι παρά «pure entertainment».

Δεν ήταν όμως της ιδίας γνώμης η φιλελεύθερη μεριδια του τύπου, οργανώσεις ειρήνης, σύλλογοι ηθοποιών και αντιπρόσωποι των δυσφημιμένων χωρών και οργανισμών, οι οποίοι βλέπουν σ' αυτό καθαρό μακαρισμό και ραποιστική προπαγάνδα. Τα Ηνωμένα Έθνη, κάτω από παρόμοιο έμβλημα και στο όνομα των οποίων δρουν οι αιμοσταγείς στρατιώτες των κατοχικών δυνάμεων, διαμαρτυρήθηκαν έντονα και συζητούν τη λήψη νομικών μέτρων. Η σοβιετική πρεσβεία στην Ουασίγκτων διαμαρτυρήθηκε επίσης, γενικά όμως οι Ρώσοι κράτησαν μια στάση σχεδόν μπλαζέ, συζητώντας μάλιστα το ενδεχόμενο να αγοράσουν το φίλμ, σαν διδακτική ύλη καπιταλιστικής, παραμορφωτικής προπαγάνδας, πάντα μέσα στο πνεύμα της διαφάνειας και ανασυγκρότησης του GORBATSCHOW.

«Οποιος έχει τον έλεγχο των μέσων μαζικής επικοινωνίας, κανονίζει τις μοίρες του κόσμου. Τώρα τα διοικεί η Ρωσία των Ηνωμένων Έθνών», μεγαλοστομεί ο ήρωας. Τουλάχιστον το πρώτο μέρος της δήλωσης αληθεύει μέχρι ενός σημείου (το δεύτερο περιπτέυει παντός σχολίου), και την επίδραση του έχει δεχτεί και το ίδιο το ABC. Από τη μια οι χωρίς διακοπή διαμαρτυρίες, από την άλλη οι συνεχείς διαδηλώσεις έξω από τα κτήρια τους,

τους ανάγκασαν να προβούν σε ορισμένες αλλαγές πριν από τη μετάδοση: ο ηγέτης των Σοβιετικών δεν λέγεται πια GROPEITSCHOW (τι σας θυμίζει), και οι στρατιώτες οι οποίοι βιάζουν την αδελφή του ήρωα δεν είναι πλέον βιετναμέζικης (βόρειας φυσικής) και αγκολέζικης εθνικότητας.

Το παράδοξο είναι (μήπως ά

διαλογος

για την ακριβεια...

Επιμυά να κάνω μια σειρά από παρατηρήσεις επάνω στο άρθρο της Έμυς Μαρκίδου, με τον τίτλο «Στρατηγικές διαπραγμάτευσης με την πολιτική εξουσία: μια ψυχαναλυτική προσέγγιση», που δημοσιεύεται στο «Έντος» στο τεύχος του Απρίλη.

ελενας τουμαζη

Κατ' αρχήν βρίσκω ότι το

Κάρθρο γενικά, εκτός από το ότι δεν ανταποκρίνεται στον βαρύγδουπο τίτλο του περιέχει πολλές ανακριβειες, και αναφοροίωτες έννοιες του σύγχρονου φεμινισμού και του γυναικείου κινήματος γενικώτερα, (γιατί όλες οι γυναίκες που δουλεύουν για την ελευθέρωση της γυναικάς, δεν αποκαλούν απαραιτήτως τον εαυτό τους φεμινίστρια).

Το άρθρο δίνει την εντύπωση ενός συγκροτημένου κειμένου, με γνώση των όσων λέει:

Είναι ένα άρθρο που ξεγελά.

Για λόγους οικονομίας θα αναφερθώ «δειγματοληπτικά» σε τρεις μικρές παραγάφους της πρώτης στήλης του.

Λέει η Έμη ότι οι Γαλλίδες φεμινίστριες, όπως η Luce Irigaray, η Helene Cixous και η Julia Cristeva, χαρακτηρίζουν την ερωτική επιθυμία με τον όρο JOUSSANCE.

Προσωπικά γνωρίζω πολύ καλά τη δουλειά της Helene Cixous. Όμως αυτό που θα πω θεωρώ ότι ισχύει και για τις τρεις, γιατί πρόκειται για ακριβολογία της γαλλικής γλώσσας και όχι για νεολογισμό του φεμινισμού:

Η λέξη JOUSSANCE δεν δηλώνει την ερωτική επιθυμία, αλλά την ήδονή. Και την απόλαυση -ευχαριστηση γενικώτερα.

Ο όρος για την επιθυμία είναι ο όρος DESIR και όταν πρόκειται για ανάγκη, BE-SOIN. Οι οικοικούς ήρωες της γαλλικής γλώσσας είναι βασικοί όροι της ψυχαναλυτικής θεωρίας και πρακτικής.

Η επιθυμία είναι η κίνηση, η τάση προς ευχαριστηση η οποία εκδηλώνεται μέσω των

σημείων, όχι όμως η ίδια η ευχαριστηση σαν ήδονή, σαν πραγμάτωση της επιθυμίας. Ας πούμε κοινότυπα και απλά, ότι επιθυμία είναι το «θέλω». (Άλλο το «πεινώ» και άλλο το «τρώω»).

Μόνο μ' αυτή τη διαφοροποίηση μπορεί να γίνει πραγματικά αντιληπτή και η προβληματική του γυναικείου λόγου.

Η αναγκαιότητά του.

Ο γυναικείος λόγος είναι η συμβολική με την οποία γυναικά δηλώνει, καθίστα ορατή, τη δική της επιθυμία.

Φυσικά επιθυμία υπάρχει και χωρίς συμβολική. Όπως και η ήδονή. Ζωή υπάρχει πολύ πριν τον ερχόμενο των συμβόλων. Όμως από τη στιγμή που γίναμε. Ιστορικά όντα, παραγωγοί νομάριος Ιστορικού, τότε οτιδήποτε δεν εγγράφεται σ' αυτή τη διαδικασία κινδυνεύει να συντριβεί, να θυματοποιηθεί. Εστω και αν παράγει. Ο γυναικείος λόγος, στοχεύει στο να ιστορικοποιήσει την υπάρξη της γυναικάς. Να της δώσει την ευκαιρία να πραγματώσει την επιθυμία της μέσα στην Ιστορία. Κάνοντας ορατή την υπάρξη της.

Η διαφορά μεταξύ των φύλων δεν είναι κάτι που μπορεί να καθορίστε ιστορικά σε τρεις μέρες. Όμως από τη στιγμή που γίναμε. Ιστορικά όντα, παραγωγοί νομάριος Ιστορικού, τότε οτιδήποτε δεν εγγράφεται σ' αυτή τη διαδικασία κινδυνεύει να συντριβεί, να θυματοποιηθεί. Εστω και αν παράγει. Ο γυναικείος λόγος, στοχεύει στο να ιστορικοποιήσει την υπάρξη της γυναικάς. Να της δώσει την ευκαιρία να πραγματώσει την επιθυμία της μέσα στην Ιστορία. Κάνοντας ορατή την υπάρξη της.

Διαφορά σεξουαλική σημαίνει ακριβώς αυτό: Είμαι γυναίκα. Ή, είμαι άντρας...

Υπάρχει γυναικά και υπάρχει άνδρας.

Το δεύτερο πράγμα που θα ήθελα να πω σχετικά μ' αυτή την παραγάφω και με τον δεύτερο σκοπό του Κέγυς είναι το εξής:

Ασφαλώς τον γυναικείο λόγο δεν τον αναπτύσσει επί σκοπού μια οργάνωση.

Ο γυναικείος λόγος αναπτύσσεται από κάθε γυναίκα που θέλει να εγγράψει την επιθυμία της, να την φανερώσει, για να μπορέσει να ζήσει. (Ελεύθερα). Ο γυναικείος λόγος υπάρχει από μόνος του. Άλλα και πιο συγκεκριμένα, μέσα στον Κυπριακό χώρο έχει ήδη εκδηλωθεί, προς μια επαναστατική γυναικεία κατεύθυνση, σε κάποιες πολύ συγκεκριμένες περιπτώσεις. Πολύ πριν την υπάρξη του Κέγυς.

Διαβάστε παρακαλώ προσεκτικά αυτό το απόσπασμα. Που όλα μας λέει και άλλα

· Οσο για τον αντρικό λόγο, απομένει να γίνει και αυτός ορατός μέσα από τη ιστορική μετάθεση που επιφέρει η ελευθέρωση του γυναικείου.

Δεν είναι ασφαλώς ο φαλοκεντρικός.

Θέλει προφανώς να μας πει. Σας παραπέμπω τώρα στη διακήρυξη ιδρυσης του Κέγυς που βρίσκεται στο περιοδικό ακριβώς πλάι στο άρθρο της Έμυς. Διαβάζω το δεύτερο σκοπό: «Η ανάπτυξη του γυναικείου λόγου και η πρώθη θέση νέου τρόπου αντιπετώπισης όλων των εκδηλώσεων της ζωής μέσα από τη γυναικεία αντίληψη...».

Ο φαλοκεντρικός λόγος είναι η ερμηνεία του κόσμου, η πραγμάτωση και ερμηνεία της Ιστορίας μέσα από μια και μόνη οικονομία, πάου είναι μεν φαλοκεντρική αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι αυτή είναι η ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗ ΑΝΤΡΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ.

Η φαλοκεντρική οικονομία είναι κοινή, αν και με ασύμμετρο τρόπο, και στα δύο φύλα. Είναι γεγονός ότι ο φαλοκεντρικός δημιούργησε όλες τις δομές εξουσίας που μάρχουν. Όπως επίσης είναι γεγονός ότι δημιούργησε και όλες τις συμβολικές δομές. Όλες τις «θετικές» πολιτιστικές μορφές όπως τις γνωρίζουμε μέχρι την εποχή μας. Είναι διπτό το πρόσωπο της οικονομίας του Ένος χωρίς άλλον, της φαλοκεντρικής οικονομίας.

Και πολύ ευρύτερο, και βαθύτερο, από ότι υποψιάζονται οι φεμινίστριες. (Χωρίς τη ψυχανάλυση, σαν πρακτική, αυτή την αντίληψη παραμένει ατελής).

Και έρχομαι στην τρίτη και τελευταία παραγάφω που σχολιάζω. Εδώ διαβάζουμε... «το μόνο που υποστηρίζω είναι ότι τη γυναικά μπορεί πιο εύκολα να ταυτιστεί με την επιθυμία γιατί η ίδια δεν αποτέλεσε ποτέ αναπόσταστο μέρος της δεσποτικής πολιτικής εξουσίας παρά ως άρνηση, NEGATION, ως αντίρροπας της Εξουσίας, που «πάζει κάθε οικειοποίηση, κάθε κλεισμό, κάθε ανακατάληψη, κάθε τι που είναι ή λέγεται (θέση)».

Εβαλα την τελευταία φράση σε εισαγωγικά γιατί είναι παρμένη καταγράμμα, από το βιβλίο μου «παραλλαγές για τη γη» σελ. 49, και το πραγματικό της νόημα πόρρω απέχει από αυτό που της προσδίδει η Έμη.

Ας βάλωμε λοιπόν τα πράγματα στη θέση τους... Εδώ έχουμε τη χρήση ενός ακόμη όρου της ψυχανάλυσης: NEGATION. Διαβάζοντας την παραγάφω που διαβάζω στη θέση τους...

Δεν είναι ασφαλώς ο φαλοκεντρικός.

Αυτό που θα μπορούσε να

Είναι το στάδιο της αναπαραγωγής της σε πιο εκλεπτυσμένα και ισως πιο τρομερά επίπεδα.

Γιατί βέβαια δεν μπορούμε να χρησιμοποιούμε όπως μας κατεβεί ορους πολύπλοκης εμπειρίας, επωφελούμενοι από την άγνοια των περισσοτέρων, μόνο και μόνο για να προβάλλουμε τα συμπεράσματα που μας συμφέρουν.

Να περνούμε για επαναστάτες, αυθεντικοί και μοντέρνοι. Την ακριβή γνώση τη δίνει μόνον η εμπειρία. Η πρακτική. Και οπωδήποτε όχι η ιδιοποίηση του λόγου, του προσώπου, της Ιστορικότητας μιας άλλης γυναίκας: της επιθυμίας της.

Επειδή οι δομές της άρνησης είναι εσωτερικέμενες από τις ίδιες τις γυναίκες, η διαδικασία ελευθέρωσης, για όσες πραγματικά την αποζητούν, είναι μακροχρόνη και επώδυνη.

Για να το πούμε καπιτο λιανά: Η εξ-ουσία, η κάθε είδους εξ-ουσία, και όχι μόνο αυτό που αποκαλεί η Έμη, λέγοντας άρνηση, εννοεί την άρνηση της εξουσίας προς τη γυναικα, ή την επανάσταση της γυναικας προς την εξουσία. Έτσι όπως δίνεται η φράση είναι σαν να το ένα εξυπακούει απόλυτα το άλλο. Το ένα να είναι η άμεση και φυσική συνέπεια του άλλου.

Το άλλο σημείο που χωλαίνει, είναι όταν η Έμη λέει πως η γυναίκα μπορεί πιο εύκολα (εννοεί από τον άντρα) να ταυτιστεί με την επιθυμία λόγω αυτής της σχέσης της με την εξουσία σαν άρνηση. Από αυσειδητή λύσσα και ανικανότητα ως προς τη σχέση της γυναικας με τη φύση. Γιατί είναι αυτή η πηγή της ηδονής και της επιθυμίας.

Από το γεγονός ότι γεννά και τα δύο φύλα. (Αυτή είναι και η διαφορά της από τον άντρα, ο οποίος έχει άλλη σεξουαλική και ιστορική οικονομία).

Πως να γίνει υποφερτό ότι αυτή, η πηγή των ηδονών, της πεινας και της σεξουαλικότητας, έχει «επιπλέον» και δικιά της σεξουαλικότητα; Ότι δεν μας ανήκει; Ότι είναι άνθρωπος με δύο λόγια;

Η φαλοκεντρική ερμήνευ

παλιά λευκωσία: άγιος κασσιανός, χρυσαλινώτισσα

Ολοκληρώνουμε σ' αυτό το τεύχος τη δημοσίευση της μελέτης της δρος Αικατερίνης Χρ. Αριστείδου, «Παλιά Λευκωσία, Αγιος Κασσιανός και Χρυσαλινώτισσα».

Ο Άγιος Κασσιανός χαρακτηρίζεται από σπίτια χτισμένα ως επί το πλείστον στα τέλη του 19ου και αρχές του 20ου αιώνα, από πλιθάρι ή από πέτρα, ανάλογα με την οικονομική κατάσταση του τότε ιδιοκτήτη τους. Οι δρόμοι είναι πολύ στενοί και το πλάτος τους σε πολλές περιπτώσεις, ιδιαίτερα κοντά στην εκκλησία, δεν ξεπερνά τα 6-8 πόδια. Το πλάτος του δρόμου έπερπετα για είναι τέτοιο ώστε να χωράει ένα γάιδαρο φορτωμένο ή μιαν άμαξα. Τόσο ο Άγιος Κασσιανός όσο και η Χρυσαλινώτισσα είχαν πολλές βοδάμαξες, αμάξια και χειράμαξες, οι οποίες μαζί με τις καμήλες, τα μουλάρια και τα γαϊδούρια αποτελούσαν τα βασικά συγκοινωνιακά μέσα κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας. Μετά την πρώτη δεκαετία της Αγγλοκρατίας, γύρω στα 1890 στις κάτω ενορίες χρησιμοποίηθηκε για πρώτη φορά και το ποδήλατο.

Βασικό στοιχείο της αρχιτεκτονικής των σπιτιών του Άγιου Κασσιανού, όσο και της Χρυσαλινώτισσας, είναι οι πολλές καμάρες που βρίσκονται στο εσωτερικό των οικοδομών σχηματίζοντας ωραιότερες βεράντες που βλέπουν προς μια ευρύχωρη εσωτερική αυλή. Το πάτωμά τους αποτελείται κυρίως από παραδοσιακά μάρμαρα. Όμως σε πολλά σπίτια υπάρχουν και σανιδώματα.

Οι πόρτες είναι ψηλές, καμαρόπορτες, με ημικυλική σιδερένια γραδέλλα στο άνω μέρος. Τα παράθυρα, ιδιαίτερα αυτά που βλέπουν στο δρόμο, είναι στενά και πολύ ψηλά. Αυτή τους η κατασκευή εξασφαλίζει άπλετο φωτισμό κατά τη διάρκεια της ημέρας, πράγμα πολύ αναγκαίο, αν ληφθεί υπόψη ότι ο ηλεκτρισμός στις Κάτω Ενορίες μπήκε μετά το 1913. Μέχρι τότε τα σπίτια φωτίζονταν από την πατροπαράδοτη λάμπα του πετρελαίου και οι δρόμοι με φανάρια. Η χρήση οδικών φαναριών άρχισε τις τελευταίες δύο δεκαετίες του 20ου αιώνα.

Στο κέντρο της ενορίας του Άγιου Κασσιανού βρίσκεται η ομώνυμη εκκλησία, η μόνη σ' όλη την Κύπρο αφιερωμένη στον Άγιο αυτό που εορτάζεται στις 29 Φεβρουαρίου, κάθε τέσσερα χρόνια και σε μη δισεκτα χρόνια λειτουργείται στις 28 Φεβρουαρίου. Χτίστηκε το 180

Η ενορία του Αγίου Κασσιανού περιλαμβάνει τις πιο κάτω Ηδούς: Αγίου Κασσιανού, Αυτοκράτειρας Θεοδώρας, Μεγάλου Κωνσταντίνου, Χαϊντάρ Πασιά, Αγίου Ιακώβου και μέρος των οδών Αγίου Γεωργίου και Μίνωας. Η ενορία του Αγίου Κασσιανού καταλαμβάνει περίπου την ίδια έκταση με τη Χρυσαλινώτισσα, ήταν περισσότερο πυκνοκατοικημένη με αποτέλεσμα ο πληθυσμός της να είναι πάντοτε ελαφρά μεγαλύτερος απ' εκείνο της Χρυσαλινώτισσας. Ο Άγιος Κασσιανός το 1881 είχε 394 κατοίκους ή το 2,59% του συνόλου των κατοίκων της Λευκωσίας και των 9 πραστείων της, που τότε ήσαν 15.202. Οι κάτοικοι του Άγιου Κασσιανού έφθασαν τους 468 το 1891, τους 522 το 1901, τους 626 το 1911 και τους 633 το 1921. Με την ανάπτυξη που γνώρισε η ενορία στην εικοσαετία 1930-50, ο αριθμός των κατοίκων της αυξήθηκε σε 960 το 1931 και στους 1177 το 1946 (έναντι 707 και 901 κατοίκων της Χρυσαλινώτισσας αντιστοίχως). Όμως τη τουρκική εισβολή που είχε ως αποτέλεσμα την κατάληψη των 3/4 της ενορίας από τους Τούρκους, μείωσε τρομερά τον πληθυσμό της, έτσι που το 1982 ο αριθμός τους ήταν μόνο 64 άτομα έναντι 269 της γειτονικής Χρυσαλινώτισσας.

αιώνα και επισκευάστηκε το 1854 στο χώρο παλαιότερης δικλιτης εκκλησίας, η οποία καταλάμβανε την ίδια έκταση. Η παλαιά εκκλησία καταστράφηκε το 160 άιώνα, πιθανότατα το 1570. Απ' αυτή σώζονται οι δύο αψίδες και το καμπαναριό που ενσωματώθηκαν στη νέα εκκλησία, μέρος του ξυλόγλυπτου τέμπλους και πολλές εικόνες. Πάνω ψηλά στο εξωτερικό μέρος του δυτικού τοίχου της εκκλησίας, ανάμεσα σ' άλλα κομμάτια υπάρχει εντοιχισμένο ένα ανάγλυφο του 15ου αιώνα που εικονίζει την Παναγία Βρεφοκρατούσα.

Η εκκλησία του Άγιου Κασσιανού έχει δύο κλίτη, από τα οποία το νότιο είναι πλατύτερο από το βόρειο. Ο ναός έχει και δεύτερη αγία τράπεζα, στη βόρεια αψίδα, ίσως γιατί ο παλαιότερος ναός ήταν διδυμός αφιερωμένος σε δύο Αγίους. Όμως, είναι ακόμη δυνατόν η δεύτερη αγία Τράπεζα να προέρχεται από άλλη καταστραμμένη εκκλησία και να εγκαταστάθηκε εδώ στο βόρειο κλίτος του ναού λόγω της ιερόπτητάς της.

Ο γυναικωνίτης στριψέται πάνω σε δύο αψίδες οι οποίες διακόπτουν τα δύο κλίτη σχηματίζοντας ένα ειδός νάρθηκα. Αξίζει ακόμη να σημειωθεί ότι ο ναός έχει δύο εισόδους και τρεις αντήριδες στη δυτική όψη. Ο Άγιος Κασσιανός ανήκει στο χαρακτηριστικό τύπο εκκλησίας που είναι ο πιο πλατιά διαδεδομένος σ' όλη την Κύπρο κατά το 19ο αιώνα.

Η εκκλησία του Άγιου Κασσιανού, όπως και της Χρυσαλινώτισσας, φημίζεται για τις παλαιές και ωραιότατές της εικόνες. Οι σημαντικότερες απ' αυτές είναι η εικόνα της Θεοτόκου που φέρει χρονολογία 1529 και η εικόνα του Αγίου Κασσιανού, της οποίας το χρυσό πλαίσιο φέρει χρονολογία 1786. Στην ίδια ημερομηνία ανάγεται πιθανότατα και το αργυρό λευψούδες κάλυμμα (κουκούλιοσκούφα) του Αγίου, το οποίο είναι στοιλισμένο με πολύτιμους λίθους. Όμως, το πολυτιμότερο και ωραιότερο κειμήλιο της εκκλησίας αυτής είναι ένα μεγάλο χρυσό περικάλυμμα ευαγγελιού που φέρει θαυμάσιες επεξεργασμένες εικόνες των Παθών και της Ανάστασης του Κυρίου, των διαφόρων σταδίων της ζωής του,

των ευαγγελιστών κ.ά. Το χρυσό κάλυμμα φέρει χρονολογία 1806, ενώ το βιβλίο του ευαγγελίου της χρονολογία 1761.

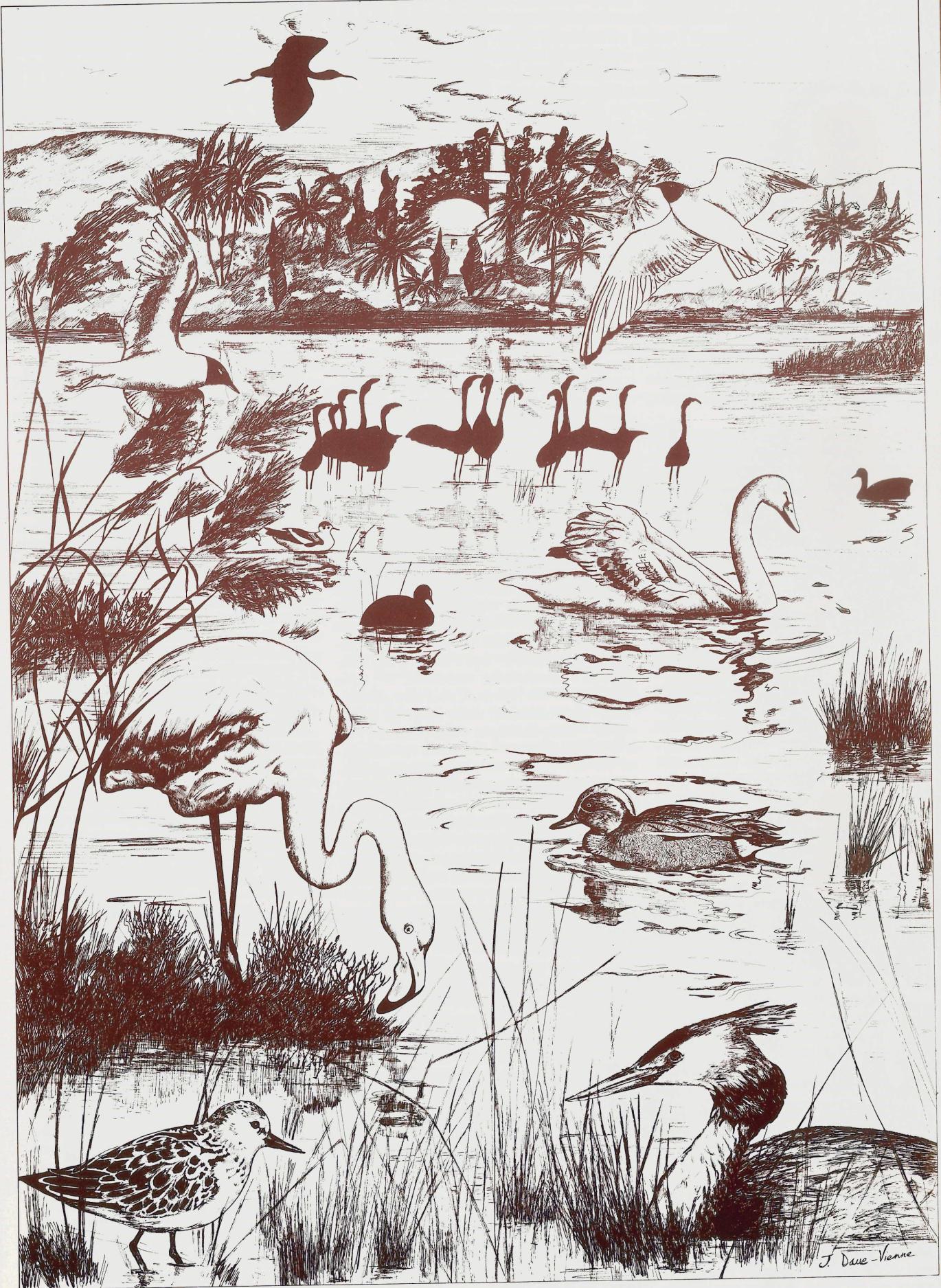
Με την εκκλησία του Άγιου Κασσιανού συνδέεται και ένα πατροπαράδοτο έθιμο που σχετίζεται με το κάψιμο του Ιουδά. Αυτό γινόταν κάθε Δευτέρα του Πάσχα. Σύμφωνα με μαρτυρίες κατοίκων της Χρυσαλινώτισσας, του Άγιου Κασσιανού, του Αγίου Λουκά και του Ταχτακαλά. Τούτο διέθετε επιβλητικό κτίριο κοντά στην εκκλησία του Άγιου Γεωργίου. Αριστερά της εκκλησίας το αρρεναγωγείο και δεξιά το παρθεναγωγείο. Το πετρόκιστο αυτό κτίριο, με μεγάλες άνετες αιθουσές, εθεωρείτο θαύμα αρχιτεκτονικής για την εποχή του. Το δημοτικό αυτό σχολείο κάλυπτε τις ανάγκες τεσσάρων ενοριών και η προσφορά του στα γράμματα και ιδιαίτερα στην πνευματική και πολιτιστική ζωή της Λευκωσίας υπήρξε σημαντική πρόδουσα. Σ' αυτό συνέβαλε και η δημιουργία αναγνωστηρίων και συλλόγων, όπως ήσαν τα καφενεία - αναγνωστήριο «Ελευθέρια», που ιδρύθηκε γύρω στα 1925, από τον δικηγόρο Πιγμαλίων Ιωαννίδη και λειτουργούσε σε κτήριο της εκκλησίας της Χρυσαλινώτισσας και οι σύλλογοι Ολυμπιακός και Ορφέας, που ιδρύθηκαν ο πρώτος το 1931 και ο δεύτερος το 1948. Ακοιχήτοι φρουροί της περιοχής, στις δύσκολες συνθήκες της σημερινής κατοικίας κατέστησαν σημαντικές της περιοχής.

κλάδους. Οπως γιατροί, δικηγόροι, βουλευτές, δάσκαλοι, καθηγητές, οι πρώτοι τυπογράφοι της Λευκωσίας, επιχειρηματίες, έμποροι, βιοτέχνες, χρυσοί και υποδηματοποιοί, οι λόγω των ειδών τεχνίτες, γνωστοί μάστορες, κτίστες κ.ά.

Νότια της οικίας του Κίτσενερ, συνεχόμενο με την εσωτερική αυλή της υπήρχε ένα κτήμα που ανήκε στον Χατζηγεωργάκη Κορνέσιο. Μέσα σ' αυτό το κτήμα υπήρχε το οικογενειακό παρεκκλήσιο του Άγιου Ιακώβου, για το οποίο σώζεται παράδοση ότι υπήρξε μοναστήρι των Λουζινιάνων. Το παρεκκλήσιο αυτό μαζί με ένα μεγάλο τεμάχιο γης περιήλθε στην κατοχή του Τασελεπηγάρου, εγγονού του Κορνέσιου και απ' αυτόν στην κληρονόμο του οικογένεια Γλυκού, η οποία αργότερα παραχώρησε το νοτιοδυτικό χώρο του ναϊσκου για να ανοικοδομηθεί το πρώτο στην Κύπρο ορφανοτροφείο -εκθετορφείο γύρω στο 1912. Ο ναϊσκος αυτός που καταστράφηκε από τους Τούρκους, παρουσιάζει της εξής ιδιομορφία: το ιερό του ήταν στραμμένο προς βορρά αντί όπως συνηθίζεται προς Ανατολάς.

Στην ενορία του Άγιου Κασσιανού κτίστηκε το πρώτο δημοτικό σχολείο των κάτω ενοριών, το οποίο άρχισε να λειτουργεί το 1921. Οι μαθητές του προέρχονταν απ' όλες τις κάτω ενορίες, της Χρυσαλινώτισσας, του Άγιου Κασσιανού, του Αγίου Λουκά και του Ταχτακαλά. Τούτο διέθετε επιβλητικό κτίριο κοντά στην εκκλησία του Άγιου Γεωργίου. Αριστερά της εκκλησίας το αρρεναγωγείο και δεξιά το παρθεναγωγείο. Το πετρόκιστο αυτό κτίριο, με μεγάλες άνετες αιθουσές, εθεωρείτο θαύμα αρχιτεκτονικής για την εποχή του. Το δημοτικό αυτό σχολείο κάλυπτε τις ανάγκες τεσσάρων ενοριών και συλλόγων, όπως ήσαν τα καφενεία - αναγνωστήριο «Ελευθέρια», που ιδρύθηκε γύρω στα 1925, από τον δικηγόρο Πιγμαλίων Ιωαννίδη και λειτουργούσε σε κτήριο της εκκλησίας της Χρυσαλινώτισσας και οι σύλλογοι Ολυμπιακός και Ορφέας, που ιδρύθηκαν ο πρώτος το 1931 και ο δεύτερος το 1948. Ακοιχήτοι φρουροί της περιοχής, στις δύσκολες συνθήκες της σημερινής κατοικίας κατέστησαν σημαντικές της περιοχής.

Χρήση ενός μεγάλου μέρους των ακριτικών αυτών περιοχών, τα δύο αυτά ακριτικά σωματεία, ο Ολυμπιακός και ο Ορφέας, προσελκύουν στις αιθουσές τους καθημερινά δ

J. Dau - Vienne